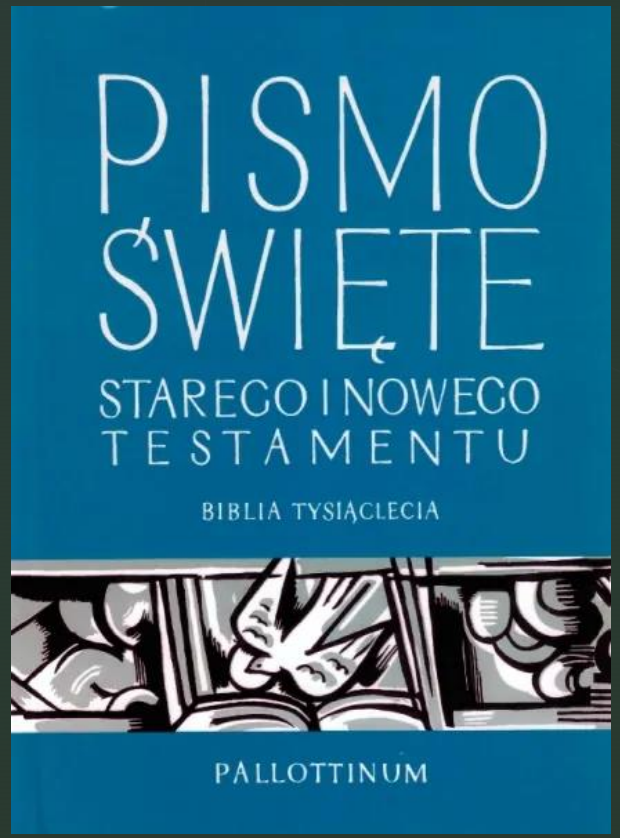
Abraham

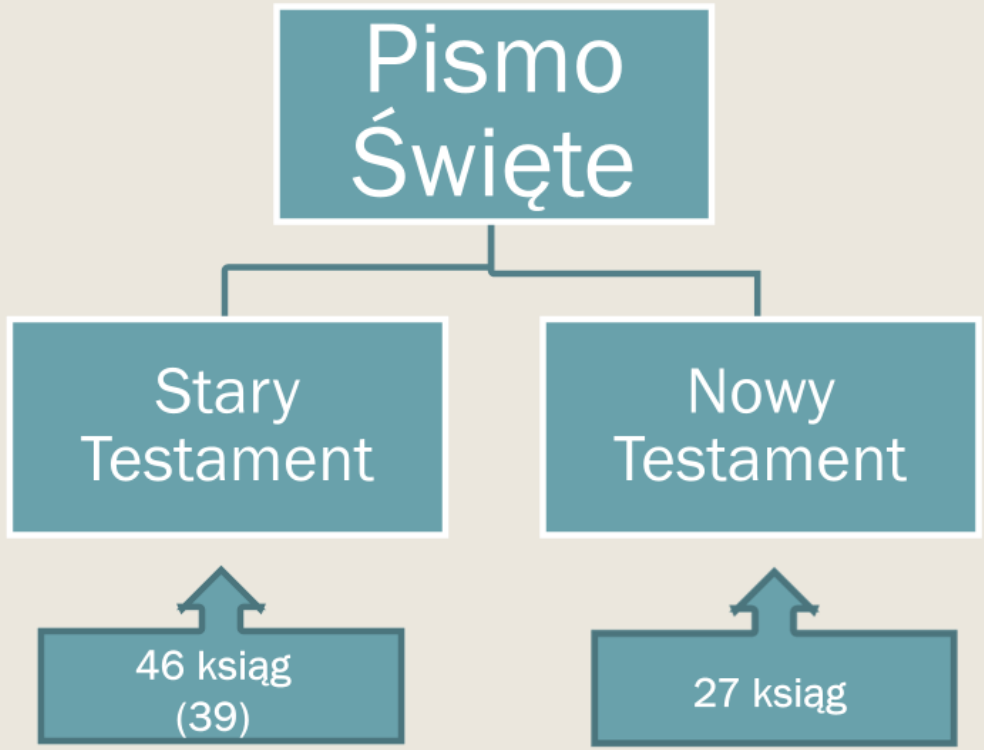
Podstawowe informacje

- Biblia składa się ze Starego i Nowego Testamentu.
- Łacińskie słowo Testamentum oznacza Przymierze, czyli mamy Stare i Nowe Przymierze.
- Stary Testament pisany jest przede wszystkim po hebrajsku **od ok. XIII w. do I w. p.n.e.** [rozbieżności historyków], czyli przez ponad 1000 lat !!!
- Większe fragmenty powstają w X wieku przed Chrystusem.
- **Największa redakcja** Starego Testamentu to VI w. p.n.e. (okres niewoli babilońskiej)
- Nowy Testament pisany jest po grecku **w I w. n.e.**
- W średniowieczu najpopularniejszy był przekład na łacinę tzw. Wulgata.
- Biblia po grecku oznacza „zwoje ksiąg”, a Ewangelia oznacza „Dobrą Nowinę”.
- Chrześcijanie wierzą, że Biblia pisana była pod natchnieniem Ducha Świętego

Kanon Pisma Świętego

- Zbiór ksiąg uznanych za autentyczne i natchnione
- To te księgi, które zostały napisane pod natchnieniem Ducha Świętego

39 (hebr.) + 7 (grec.) = 46

46 + 27 (grec.) = **73**

Biblia to nie jest jedna księga, ale 73 księgi,

które powstają w trzech językach (hebrajski, grecki i krótkie fragmenty po aramejsku)

w ciągu ponad tysiąca lat!!!

WSPÓŁCZESNY HEBRAJSKI

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
ALEF	BET	GIMEL	DALET	HE	WAW	ZAJIN
-	/b/, /v/	/g/	/d/	/h/	/v/, /o/, /u/	/z/

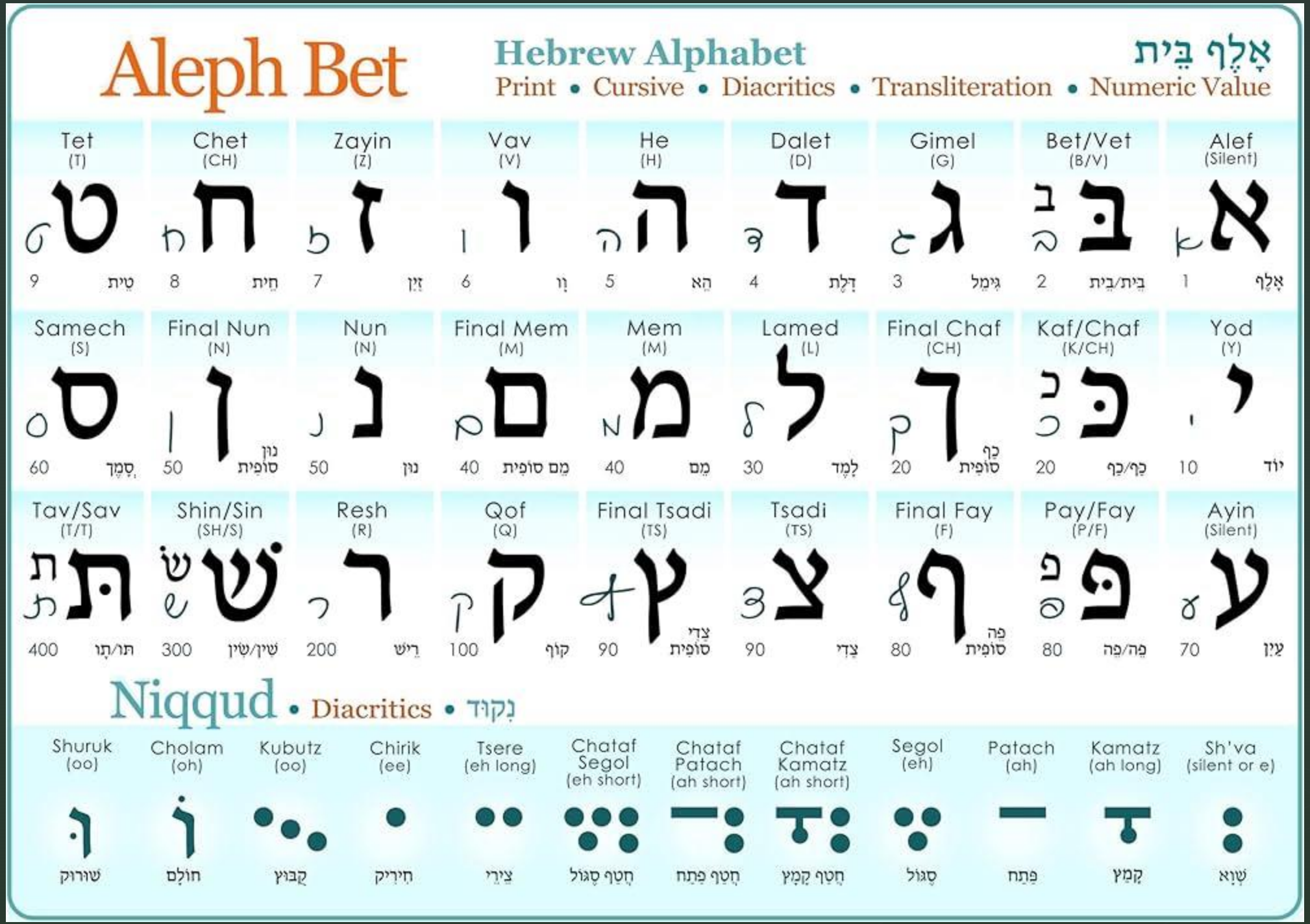
ח	ט	י	כ	ל	מ
CHET	TET	JUD	KAF	LAMED	MEM
/χ/	/t/	/j/, /i/	/k/, /χ/	/l/	/m/

נ	ס	ע	פ	צ
NUN	SAMECH	AJIN	PE	CADE
/n/	/s/	-	/p/, /f/	/t͡s/ = <c>

ק	ר	ש	ת
KOF	RESZ	SZIN	TAW
/k/	/ʁ/	/ʃ/ <sz>, /s/	/t/

przygotowane przez : Klub Hebrajski, www.klubhebrajski.pl

@klub_hebrajski
@KlubHebrajski
klub.hebrajski.edu@gmail.com

Aleph Bet
Hebrew Alphabet
Print • Cursive • Diacritics • Transliteration • Numeric Value
אָלֶף בֵּית
Tet (T) ט ט 9 טֵית
Chet (CH) ח ח 8 חֵית
Zayin (Z) ז ז 7 זַיִן
Vav (V) ו ו 6 וָו
He (H) ה ה 5 הֵא
Dalet (D) ד ד 4 דָּלֶת
Gimel (G) ג ג 3 גִּימֶל
Bet/Vet (B/V) ב ב 2 בֵּית/בֵּית
Alef (Silent) א א 1 אָלֶף
Samech (S) ס ס 60 סָמֶךְ
Final Nun (N) ן ן 50 נוּן סוֹפִית
Nun (N) נ נ 50 נוּן
Final Mem (M) ם ם 40 מֵם סוֹפִית
Mem (M) מ מ 40 מֵם
Lamed (L) ל ל 30 לָמֶד
Final Chaf (CH) ך ך 20 כַּף סוֹפִית
Kaf/Chaf (K/CH) כ כ 20 כַּף/כַּף
Yod (Y) י י 10 יוֹד
Tav/Sav (T/T) ת ת 400 תּו/תָּו
Shin/Sin (SH/S) שׁ שׂ ש 300 שִׁין/שִׂין
Resh (R) ר ר 200 רֵישׁ
Qof (Q) ק ק 100 קוֹף
Final Tsadi (TS) ץ ץ 90 צַדִי סוֹפִית
Tsadi (TS) צ צ 90 צַדִי
Final Fay (F) ף ף 80 פֵּה סוֹפִית
Pay/Fay (P/F) פ פ 80 פֵּה/פֵּה
Ayin (Silent) ע ע 70 עַיִן
Niqqud • Diacritics • נִקּוּד
Shuruk (oo) וּ שׁוּרוּק
Cholam (oh) וֹ חוֹלָם
Kubutz (oo) קֻבּוּץ
Chirik (ee) חִירִיק
Tsere (eh long) צֵירֵי
Chataf Segol (eh short) חֲטַף סֶגּוֹל
Chataf Patach (ah short) חֲטַף פַּתַח
Chataf Kamatz (ah short) חֲטַף קָמָץ
Segol (eh) סֶגּוֹל
Patach (ah) פַּתַח
Kamatz (ah long) קָמָץ
Sh'va (silent or e) שְׁוָא

Psalm 23

1 מִזְמ֥וֹר לְדָוִ֑ד יְהוָ֥ה רֹ֝עִ֗י לֹ֣א
אֶחְסָֽר׃ 2 בִּנְא֣וֹת דֶּ֭שֶׁא יַרְבִּיצֵ֑נִי עַל־
מֵ֖י מְנֻח֣וֹת יְנַהֲלֵֽנִי׃ 3 נַפְשִׁ֥י יְשׁוֹבֵ֑ב
יַנְחֵ֥נִי בְמַעְגְּלֵי־צֶ֝֗דֶק לְמַ֣עַן שְׁמֽוֹ׃ 4 גַּ֤ם
כִּֽי־אֵלֵ֨ךְ ׀ בְּגֵ֤יא צַלְמָ֗וֶת לֹא־אִ֭ירָא רָ֑ע
כִּֽי־אַתָּ֥ה עִמָּדִ֑י שִׁבְטְךָ֖ וּמִשְׁעַנְתֶּ֣ךָ
הֵ֣מָּה יְנַחֲמֻֽנִי׃ 5 תַּעֲרֹ֣ךְ לְפָנַ֣י שֻׁלְחָ֑ן
נֶ֥גֶד צֹרְרָ֗י דִּשַּׁ֣נְתָּ בַשֶּׁ֣מֶן רֹאשִׁ֑י כּוֹסִ֖י
רְוָיָֽה׃ 6 אַךְ־ טוֹב֣ וָחֶ֣סֶד יִרְדְּפ֣וּנִי כָּל־
יְמֵ֣י חַיָּ֑י וְשַׁבְתִּ֥י בְּבֵית־יְ֝הוָ֗ה לְאֹ֣רֶךְ
יָמִֽים׃

1 1 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ הָיְתָה
2 תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי
3 הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר
4 כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים ׀ לָאוֹר
5 יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד:
6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם:
7 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים ׀ אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ
8 וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ
שָׁמָיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים
אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ
NA POCZĄTKU STWORZYŁ BÓG
NIEBIOSA I ZIEMIĘ
Rodzaju 1:1
בראשית

יחזקאל

LIBER EZECHIELIS.

CAPUT I. א

א וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ
הַגּוֹלָה עַל־נְהַר כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמָיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת
אֱלֹהִים: בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית לְגָלוּת
הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָכִין: הָיֹה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יְחִזְקֵאל בֶּן־בּוּזִי
הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד־
יְהוָה: וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל
וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבָּע חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן
דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה: וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם
לְאַחַת לָהֶם: וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף
רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל: וְיַדֵי אָדָם מִתַּחַת
כַּנְפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעְתָּם:
חִבֻּרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ כַּנְפֵיהֶם לֹא־יִסַּבּוּ בְלֶכְתָּן
אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ: וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי
אַרְיֵה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל
לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן: וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת
מִלְמַעְלָה לְאִישׁ שְׁתַּיִם חִבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֶת
גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה: וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה־
שָּׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְלֶכְתָּן: וּדְמוּת הַחַיּוֹת
מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי־אֵשׁ בֹּעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִוא

מתהלכת

1. א השמרה לחם א של שמשות. 8. א ויד קי. 10. א מסא ו.

ל שְׁלֹשִׁים וְשָׁנָיִם: בִּשְׁנַת שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לִנְבוּכַדְרֶאצַּר
הַגָּלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים יְהוּדִים נֶפֶשׁ שְׁבַע מֵאוֹת
אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה כָּל־נֶפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
לא וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ
יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא
אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מָלְכֹתוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין
לב מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּצֵא אֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלִיא: וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת
וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל לְכִסֵּא מְלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל:
לג וַיְשַׁנֶּא אֶת בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תָּמִיד כָּל־יְמֵי
לד חַיָּיו: וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נִתְּנָה־לּוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ־בָּבֶל
דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו:

31. א וכלא ק. 33. א תהלים ק. 33. א וסד דד

חזק ונתחזק

סכום הפסוקים של ירמיהו אלף ושלש מאות ושש ושמשה. וכל אנשיה גברים סימן. וחציו, ויאמר תענוה, ומדריו אחד ושלשים. לא איש אל ויכוב סימן: ופרקיו חמשים ושנים אדה יהוה בכל לבב סימן:

GREEK ALPHABET
Αα Alpha
Ββ Beta
Γγ Gamma
Δδ Delta
Εε Epsilon
Ζζ Zeta
Ηη Eta
Θθ Theta
Ιι Iota
Κκ Kappa
Λλ Lambada
Μμ Mu
Νν Nu
Ξξ Xi
Οο Omicron
Ππ Pi
Ρρ Rho
Σσς Sigma
Ττ Tau
Υυ Upsilon
Φφ Phi
Χχ Chi
Ψψ Psi
Ωω Omega

VIPA--ZS+	+VPRPNN-S		PD	APRDM-P	DNMS	N-NM-S	DGMS	N-GM-S	A-DGM-S	VIAA--ZS
ἐστὶν	κεκαλυμμένον,	**4,4**	ἐν	οἷς	ὁ	θεὸς	τοῦ	αἰῶνος	τούτου	ἐτύφλωσεν
jest	zasłonięta,		w	których	—	bóg	—	wieku	tego	oślepił

DANP	N-AN-P	DGMP	AP-GM-P	PA	DANS	AB	VNAAA	DAMS	N-AM-S	DGNS
τὰ	νοήματα	τῶν	ἀπίστων	εἰς	τὸ	μὴ	αὐγάσαι	τὸν	φωτισμὸν	τοῦ
—	pomyślenia	—	niewierzących	ku	—	nie	dostrzegać*	—	oświetlenia	—

N-GN-S	DGFS	N-GF-S	DGMS	N-GM-S	APRNM-S	VIPA--ZS	N-NF-S	DGMS	N-GM-S
εὐαγγελίου	τῆς	δόξης	τοῦ	Χριστοῦ,	ὅς	ἐστιν	εἰκὼν	τοῦ	θεοῦ.
dobrej_nowiny	—	chwały	—	Pomazańca,	który	jest	obrazem	—	Boga.

	AB	CS	NPAMXP	VIPA--XP	CH	N-AM-S	N-AM-S	N-AM-S
4,5	οὐ	γὰρ	ἑαυτοὺς	κηρύσσομεν	ἀλλὰ	Ἰησοῦν	Χριστὸν	κύριον,
	Nie	bowiem	siebie_samych	ogłaszamy,	ale	Jezusa	Pomazańca,	Pana,

NPAMXP	CC		N-AM-P	NPG-YP	PA	N-AM-S		CS	DNMS	N-NM-S
ἑαυτοὺς	δὲ		δούλους	ὑμῶν	διὰ	Ἰησοῦν.	**4,6**	ὅτι	ὁ	θεὸς
siebie_samych	zaś	(jako)	niewolników	waszych	dla	Jezusa*.		Bo	—	Bóg

DNMS□APRNM-S	VPAANM-S	PG	N-GN-S	N-NN-S	VIFA--ZS□VMAA--ZS	APRNM-S□APDNM-S&APRNM-S
ὁ	εἰπών,	Ἐκ	σκότους	φῶς	λάμψει,	ὃς
—	powiedziawszy:	„Z	ciemności	światło	zajaśnieje",	który

VIAA--ZS	PD	DDFP	N-DF-P	NPG-XP	PA	N-AM-S	DGFS	N-GF-S	DGFS	N-GF-S
ἔλαμψεν	ἐν	ταῖς	καρδίαις	ἡμῶν	πρὸς	φωτισμὸν	τῆς	γνώσεως	τῆς	δόξης
zajaśniał	w	—	sercach	naszych	ku	oświetleniu	—	poznania	—	chwały

DGMS	N-GM-S	PD	N-DN-S	N-GM-S	N-GM-S
τοῦ	θεοῦ	ἐν	προσώπῳ	[Ἰησου]	Χριστοῦ.
—	Boga	na	twarzy	[Jezusa]	Pomazańca.

WSPÓŁCZESNY HEBRAJSKI
א ב ג ד ה ו ז
ALEF - BET /b/,/v/ GIMEL /g/ DALET /d/ HE /h/ WAW /v/,/o/,/u/ ZAJIN /z/
ח ט י כ ל מ
CHET /χ/ TET /t/ JUD /j/, /i/ KAF /k/, /χ/ LAMED /l/ MEM /m/
נ ס ע פ צ
NUN /n/ SAMECH /s/ AJIN - PE /p/, /f/ CADE /t͡s/ = <c>
ק ר ש ת
KOF /k/ RESZ /ʁ/ SZIN /ʃ/ <sz>, /s/ TAW /t/

GREEK ALPHABET
Αα Alpha
Ββ Beta
Γγ Gamma
Δδ Delta
Εε Epsilon
Ζζ Zeta
Ηη Eta
Θθ Theta
Ιι Iota
Κκ Kappa
Λλ Lambada
Μμ Mu
Νν Nu
Ξξ Xi
Οο Omicron
Ππ Pi
Ρρ Rho
Σσς Sigma
Ττ Tau
Υυ Upsilon
Φφ Phi
Χχ Chi
Ψψ Psi
Ωω Omega

Księgi Starego Testamentu (46):

Historyczne:

Pięcioksiąg, Joz, Sdz, 1-2 Sm, 1-2 Krl., 1-2 Krn, Ezd, Nh, Rt, Tb, Jd, Est, 1-2 Mch

Dydaktyczne:

Hiob, Ps, Koh, Prz, Pnp, Mdr, Syr

Prorockie:

Izajasz, Jeremiasz, Ez, Daniel, Oz, Jl, Am, Ab. Jonasz, Mi, Na, Ha, So, Ag, Za, Ml

Księgi Nowego Testamentu (27):

Historyczne:

4 Ewangelie i Dzieje Apostolskie

Dydaktyczne:

Listy św. Pawła, Jakuba, Piotra, Jana

Prorockie:

Apokalipsa św. Jana

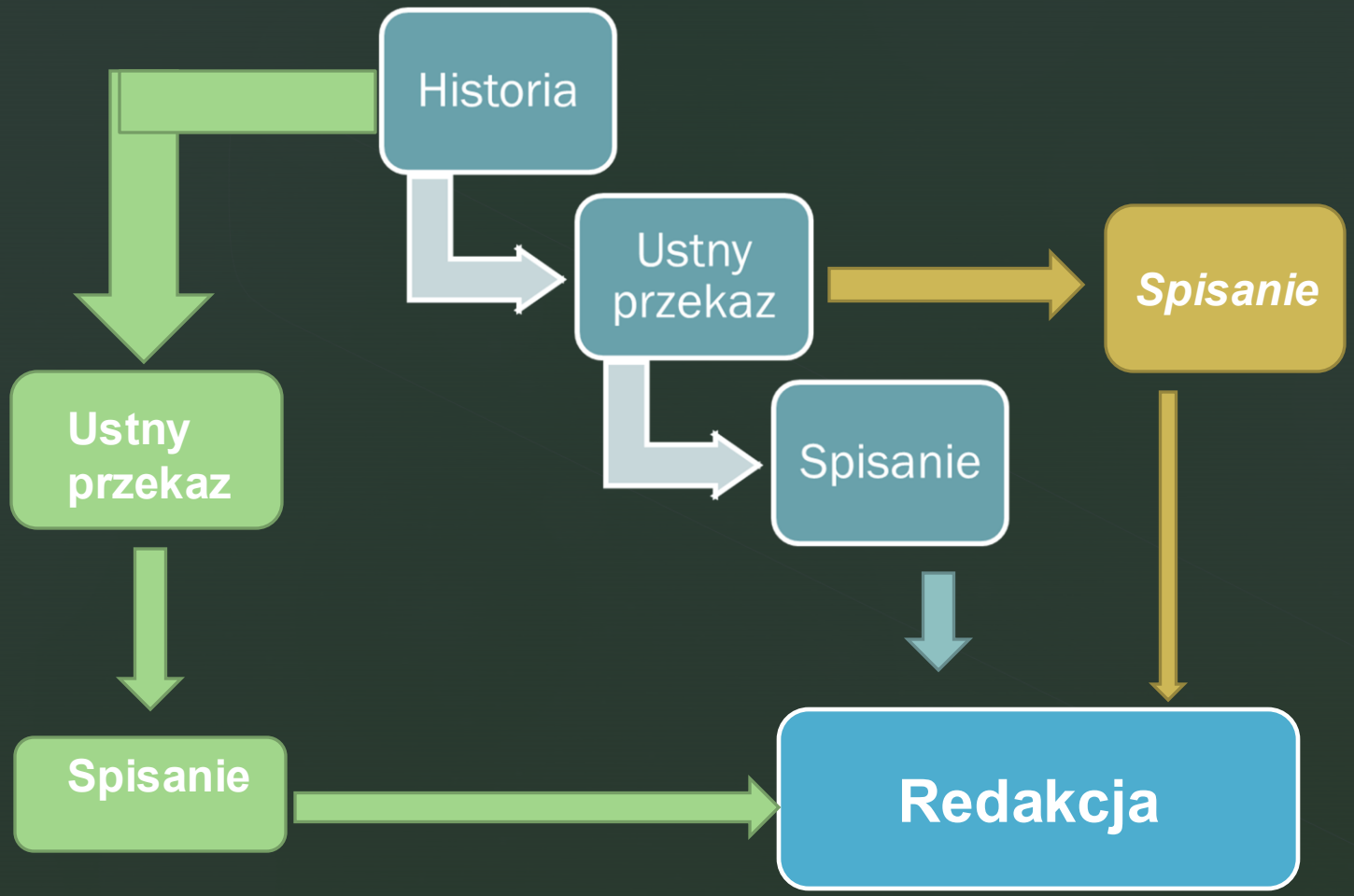
Kto i kiedy napisał Księgę Rodzaju?

- Według żydowskiej tradycji całą Torę, czyli Pięcioksiąg napisał Mojżesz w XIII/XII wieku przed Chrystusem.
- Ale to nieprawda. (np. opis pogrzebu Mojżesza, spis władców z 36 rozdz. Ks. Rodzaju)
- Jakieś fragmenty, a na pewno część przekazu ustnego pochodzi od Mojżesza
- Księga Rodzaju powstaje **przez około 400 lat od IX do V wieku przed Chrystusem**
- **Księga Rodzaju ma około kilkuset autorów. Ale jak to możliwe?**

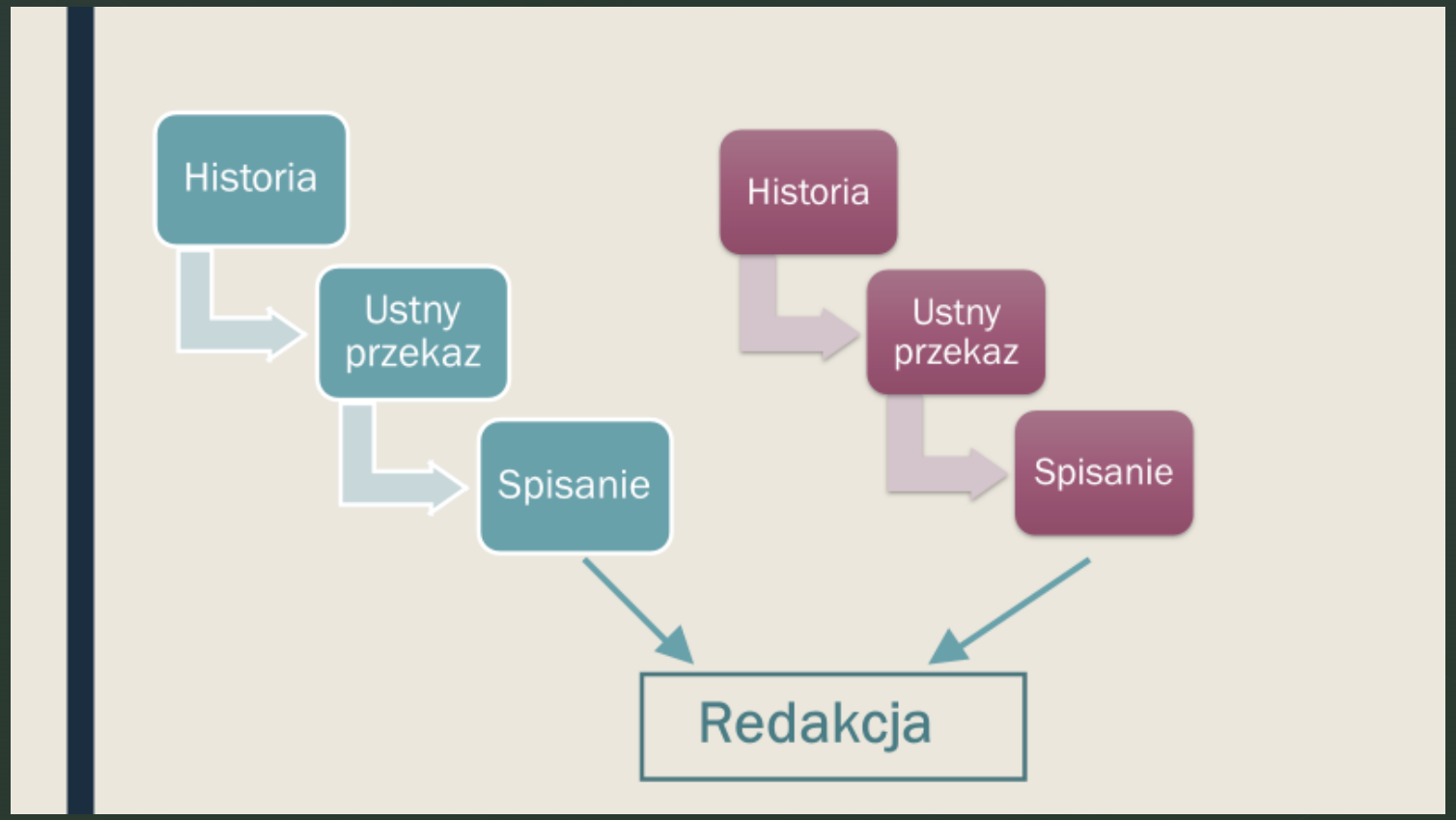
Kto i kiedy napisał Księgę Rodzaju?

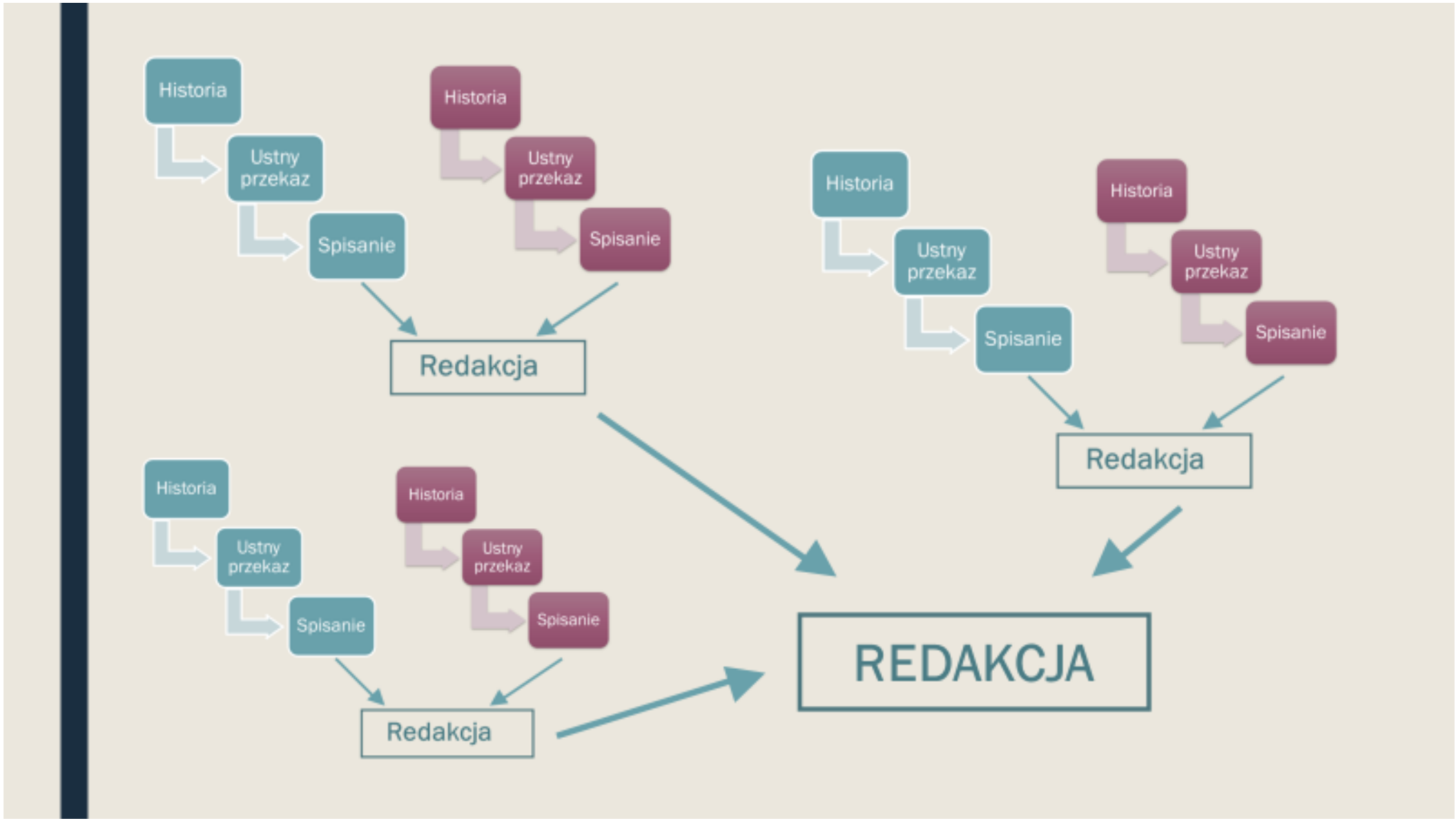

Kto i kiedy napisał Księgę Rodzaju?

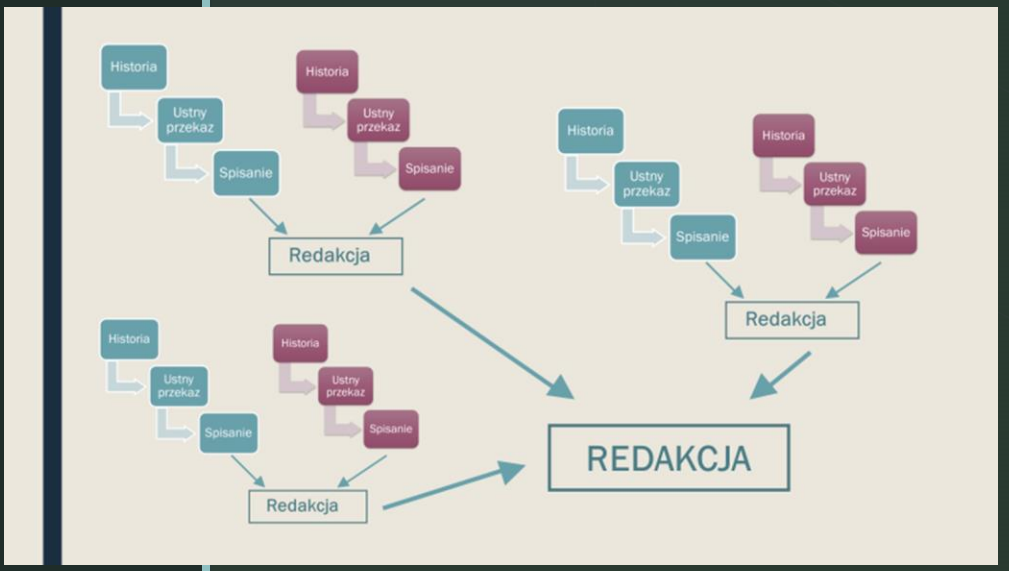

Teoria źródeł

Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Redakcja
Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Redakcja
Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Historia
Ustny przekaz
Spisanie
Redakcja
REDAKCJA

Teoria Źródeł

Księga Rodzaju powstała między IX a V wiekiem p.n.e., ale jej najstarsze fragmenty pochodzą z co najmniej XIII w. p.n.e. (Mojżesz)

a przekaz ustny z XVIII wieku przed narodzeniem Chrystusa

Nie jesteśmy w stanie policzyć wszystkich autorów (przekaz ustny i pisemny) oraz redaktorów.

Wśród nich był zapewne Mojżesz.

Według niektórych odłamów chrześcijaństwa i judaizmu cały Pięcioksiąg napisał Mojżesz w XIII w. p.n.e.

To nie prawda, ale przekaz ustny na pewno był od Mojżesza!!!

Etapy powstawania Ksiąg Starego i Nowego Testamentu:

- **Historia** – wydarzenia, ich sens historiozbawczy
- **Ustny przekaz i małe spisane formy**
- **Redakcja**

Ludzie natchnieni przez Ducha Świętego, zaczęli tworzyć ustne tradycje, które krążyły jako opowiadania.
Począwszy od XII w. przed Chrystusem opowiadania te były spisywane.
Redakcja ksiąg biblijnych następowała oczywiście pod natchnieniem Ducha Świętego – nie chodziło o wierność historii, ale o sens historiozbawczy

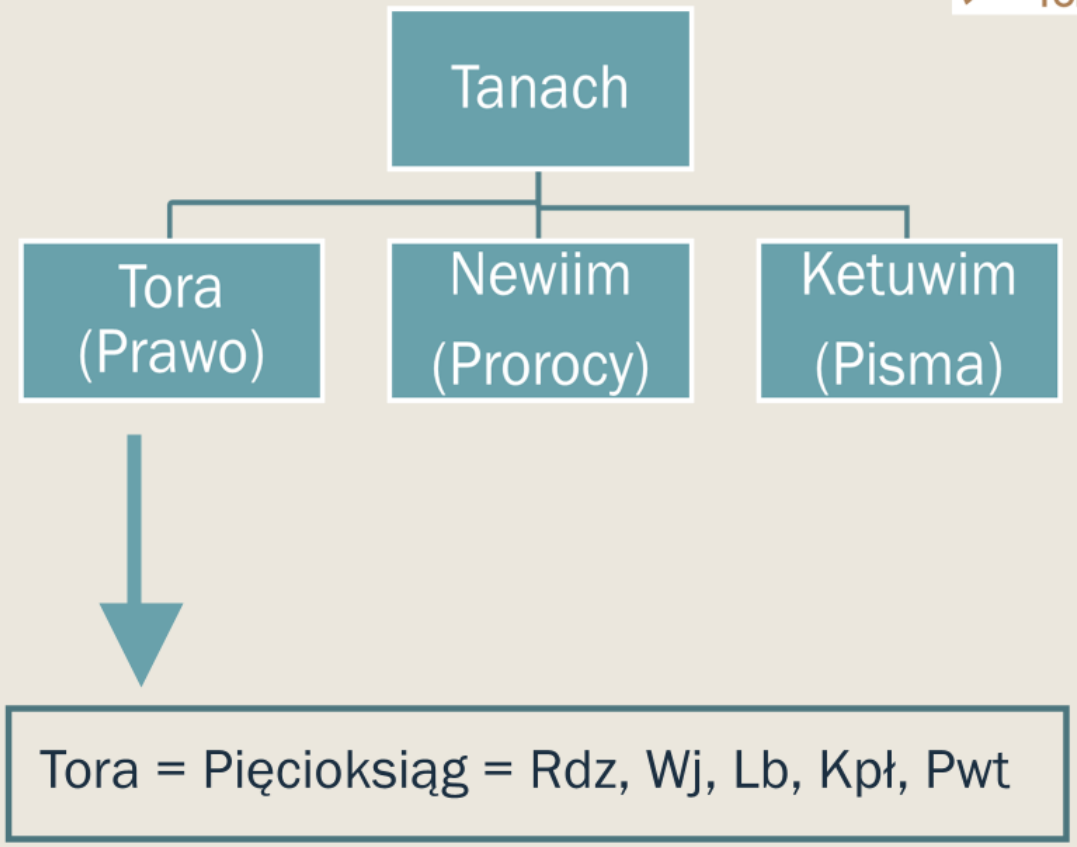

Głównym autorem Biblii jest **Bóg** (treść i kolejność), zaś wtórnym – **człowiek** wybrany i oświecony przez Ducha Świętego.

Wyk. Barbara Bartnik, XI 2005

Tanach = Biblia hebrajska

Biblia hebrajska

- Tanach: akronim określający Biblię hebrajską, utworzony od początkowych liter trzech części Pisma: Tora („Prawo”), Newiim („Prorocy”), Ketuwim („Pisma”). Tanach jest świętą księgą judaizmu, która powstała z tekstów hebrajskich oraz – w niewielkiej części – aramejskich.
- Nie ma w niej ksiąg deuterokanonicznych (jak w protestanckiej)
- Saduceusze, w przeciwieństwie do faryzeuszy uznawali tylko Torę, dlatego nie uznawali zmartwychwstania.

39 (hebr.) + 7 (grec.) = 46

Aron ha-kodesz „tabernakulum dla Tory”

- Aron ha-kodesz (hebr. ארון הקודש „święta arka”) – w synagodze szafa ołtarzowa w postaci ozdobnej drewnianej skrzynki służąca do przechowywania zwojów Tory. Często zasłonięta parochetem, czyli bardzo ozdobną zasłoną.
- Z kolei na parochecie zawiesza się kaporet – pas tkaniny symbolizujący wieko Arki Przymierza.

Written Tradition

Oral Tradition

Tenach

Torah (Teaching)

613 Mitzot (Commandments)

Mitzvah (single commandment)

Neviim (Prophets)

Ketuvim (Writings)

Talmud

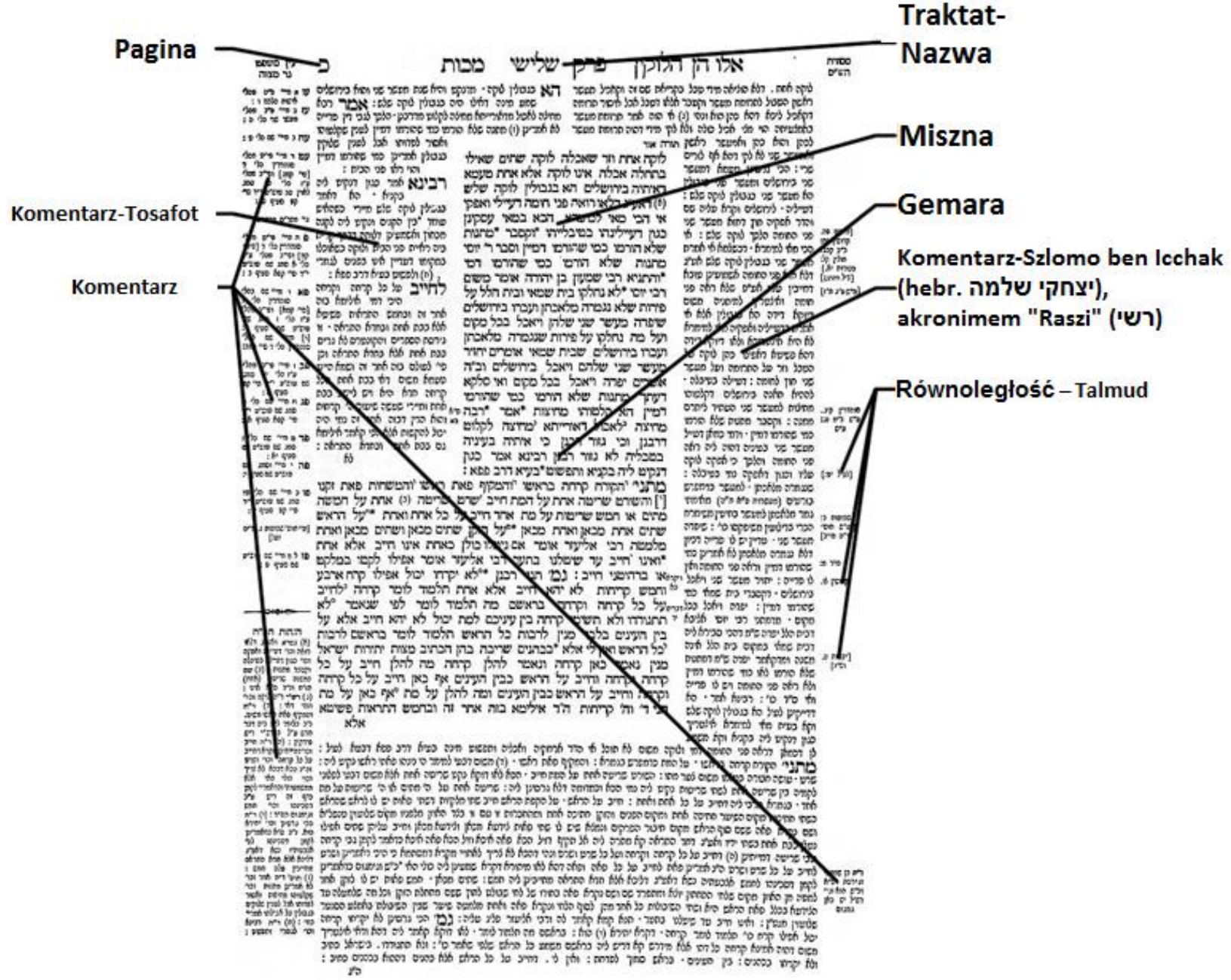
Mishnah

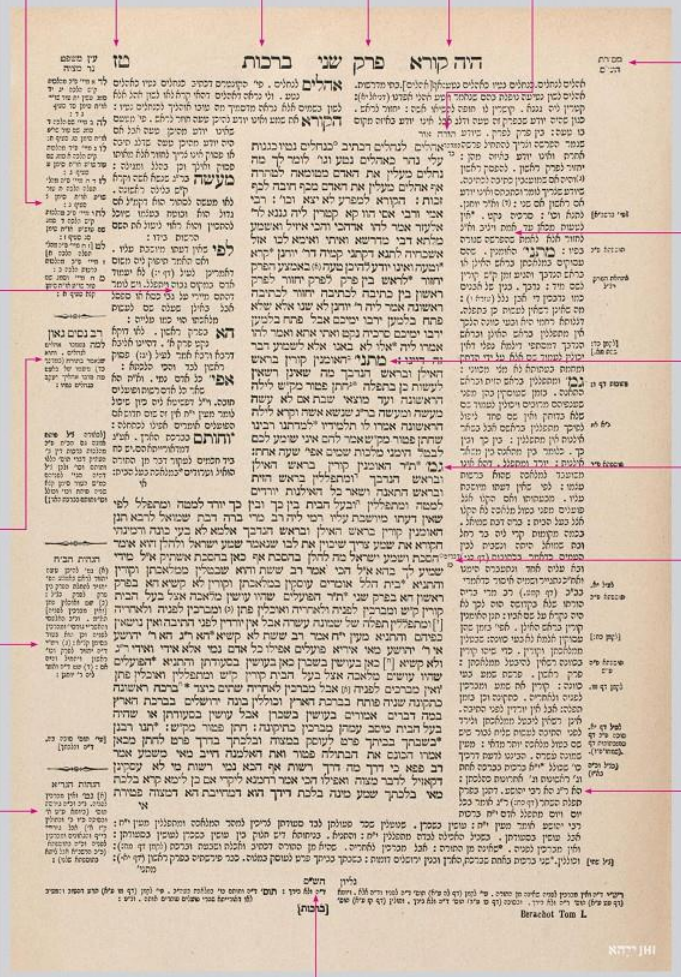
Collection of oral laws in 6 divisions

Gemara

Aramaic commentary on Mishnah showing its scriptural bases

Talmud

Pagina
Traktat-Nazwa
Miszna
Komentarz-Tosafot
Gemara
Komentarz
Komentarz-Szlomo ben Icchak (hebr. יצחקי שלמה), akronimem "Raszi" (רשי)
Równoległość – Talmud

Numer strony
Page number
Numer rozdziału
Chapter number
Tytuł traktatu
Tractate title
Tytuł rozdziału
Chapter title
Ejn miszpat - dzieło Jehoszui Boaza (XVI wiek) podające odniesienia do praw talmudycznych, które można znaleźć we wczesnych kodeksach halachicznych: Miszne Tora, Sefer micwot gadol, Arbaa turim
Ein Mishpat - a work by Yehoshua Boaz (16th century) giving references to Talmudic laws that can be found in the early halachic codes: Mishnah Torah, Sefer Mitzvot Gadol, Arba'ah Turim (Tur)
Ner micwa - dzieło Jehoszui Boaza, wyliczające prawa cytowane w Ejn miszpat
Ner mitzvah - a work by Yehoshua Boaz enumerating the laws cited in Ein Mishpat
Tosafot - nowele talmudyczne uporządkowane wg traktatów Talmudu, powstałe we Francji i Niemczech pomiędzy XII a XIV wiekiem
Tosafot - collected medieval commentaries arranged according to the Talmud tractates, written in France and Germany between the 12th and 14th centuries
Glosy Nisima ben Jaakowa (990-1062)
Textual emendations by Nissim ben Yaakov (990-1062)
Glosy Joela Serkesa (1561-1640)
Textual emendations by Joel Sirkes (1561-1640)
Glosy Gaona z Wilna (1720-1797)
Textual emendations by the Vilna Gaon (1720-1797)
Tora or - dzieło Jehoszui Boaza (XVI wiek) podające źródła wersetów biblijnych cytowanych w Talmudzie.
Torah Or - a work by Yehoshua Boaz (16th century) giving the sources of biblical verses quoted in the Talmud.
Masoret haszas - odniesienia do identycznych fragmentów w innych miejscach Talmudu, opracowane przez Jehoszuę Boaza (XVI wiek) i uzupełniane przez kolejnych uczonych.
Masoret ha-Shas - references to identical passages elsewhere in the Talmud, compiled by Yehoshua Boaz (16th century) and supplemented by successive scholars
Komentarz Rasziego (1040-1105)
Rashi commentary (1040-1105)
Początek Miszny
Beginning of the Mishna
Początek Gemary
Beginning of the Gemara
Werset z Tory
Verse from the Torah
Tekst Gemary cytowany przez Rasziego
Gemara text quoted by Rashi
Giljon haszas - glosy Akiwy Egera (1761-1837)
Gilyon ha-Shas - textual emendations by Akiva Eger (1761-1837)

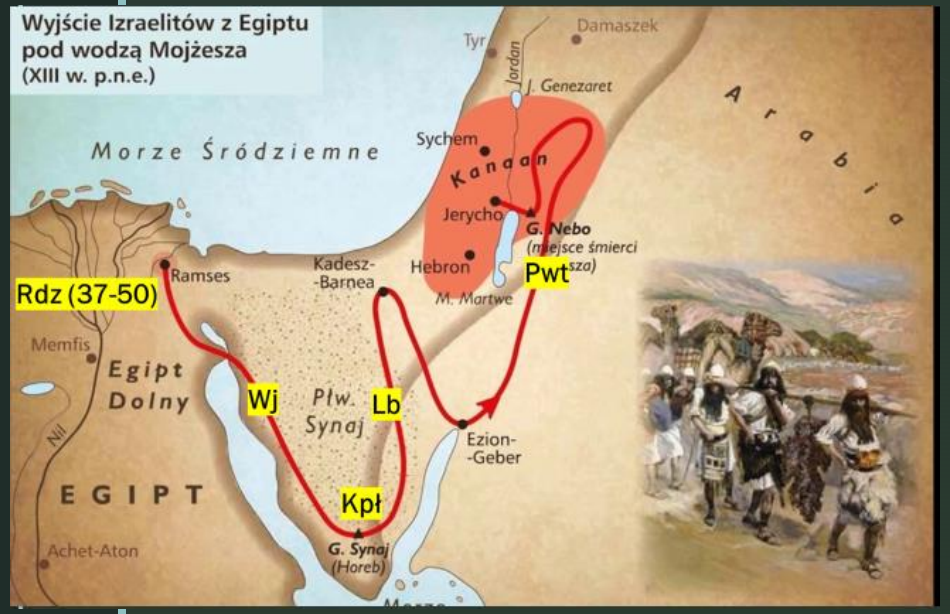
39 (hebr.) +7 (grec.)= 46

46+27=73

- Biblia Hebrajska, inaczej Tanach, to nasz Stary Testament bez 7 najmłodszych ksiąg pisanych po grecku.

  W Biblii Hebrajskiej jest 39 ksiąg pisanych po hebrajsku

Pierwsze pięć ksiąg Starego Testamentu to Pięcioksiąg (Tora):

1)Księdza Rodzaju

2) Księga Wyjścia

3) Księga Kapłańska

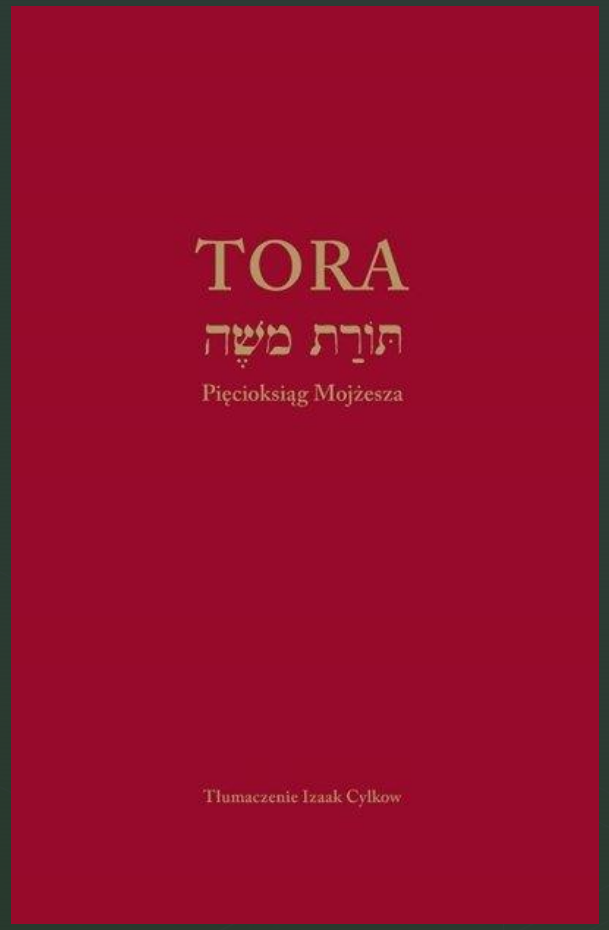
4) Księga Liczb

5) Księga Powtórzonego Prawa

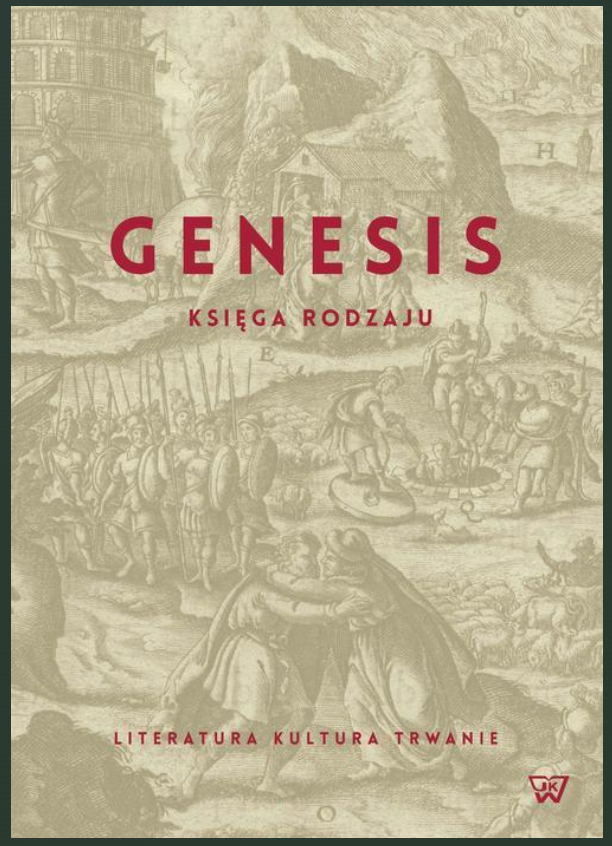
Pięcioksiąg:
Rodzaju, Wyjścia, Kapłańska, Liczb, Powtórzonego Prawa

- **Nazwa:**
- **Pentateuch – gr. pięć zwojów.**
- **Tora – hebr. prawo.**
- **Księgi Mojżeszowe –protestanci.**
- **Czas:**
- **Tzw. prehistorii biblijnej nie datuje się.**
- **Od powołania Abrama (ok. 1800 p.Chr.) do śmierci Mojżesza (ok. 1250 p.Chr.)**
- **Gatunek:**
- **Dzieło jednolite, choć zawierające różne gatunki literackie:**

  opowiadania, prawa, przepisyrytualne, kazania, poezja.

Dlaczego Księga Rodzaju tak się nazywa?

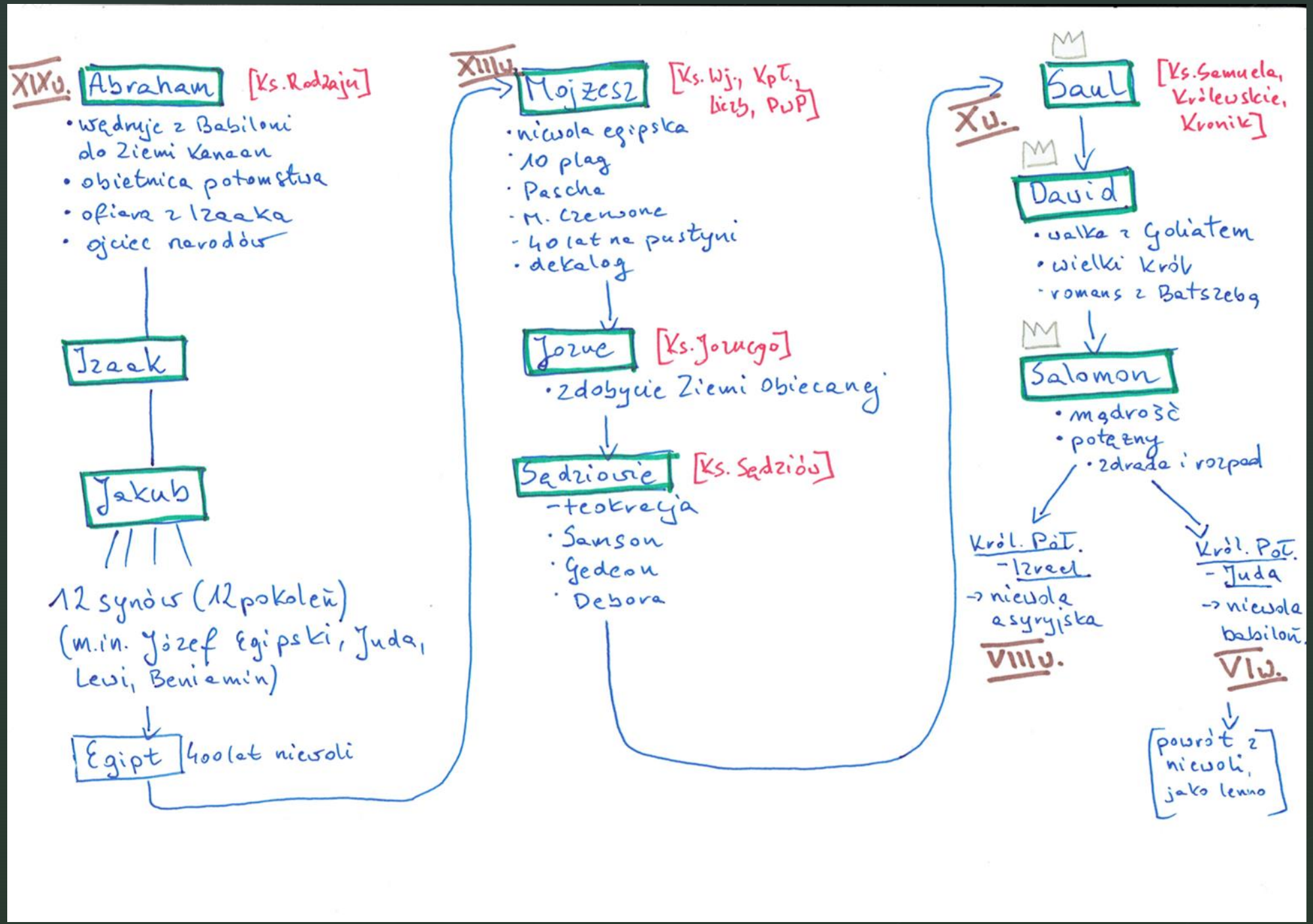
- Grecka nazwa księgi (genesis) wiąże się ze słowem „geneza", czyli „początek", **staropolski rodzaj** (czyli ród)
- Została napisana w języku hebrajskim
- Pierwsze dziewięć rozdziałów to część **przedhistoryczna:**

1. Opis stworzenia świata, Adam i Ewa
2. Wieża Babel
3. Potop i Arka Noego

- Pierwszą historyczną postacią jest Abraham żyjący XIX/XVIII wieku przed Chrystusem

Ważna uwaga:

- Żeby dobrze zrozumieć historie Starego Testamentu, trzeba na nie patrzeć przez mentalność hebrajczyka sprzed 4 tysięcy lat, a nie Polaka w XXI wieku!
- Nie można więc zatrzymać się na kazirodztwie, poligami, ofiarach ze zwierząt, wojnach itp., ponieważ nie o to w tym chodzi.
- Abraham jest dopiero pierwszym człowiekiem, któremu Bóg się objawił w dziejach ludzkości, a więc ludzkość jest jeszcze dość prymitywna. Dopiero z czasem będzie się rozwijać.
- Bóg najpierw próbuje dotrzeć do tamtych Hebrajczyków sprzed niemal 4000 tysięcy lat.

XIX u.
Abraham
[Ks. Rodzaju]
• wędruje z Babilonu do Ziemi Kanaan
• obietnica potomstwa
• ofiara z Izaaka
• ojciec narodów
Izaak
Jakub
12 synów (12 pokoleń)
(m.in. Józef Egipski, Juda, Lewi, Beniamin)
Egipt
400 lat niewoli
XIII u.
Mojżesz
[Ks. Wj., Kpł., Licz., PwP]
• niewola egipska
• 10 plag
• Pascha
• M. Czerwone
• 40 lat na pustyni
• dekalog
Jozue
[Ks. Jozuego]
• zdobycie Ziemi Obiecanej
Sędziowie
[Ks. Sędziów]
- teokracja
• Samson
• Gedeon
• Debora
XI u.
Saul
[Ks. Samuela, Królewskie, Kronik]
Dawid
• walka z Goliatem
• wielki król
• romans z Batszebą
Salomon
• mądrość
• potęga
• zdrada i rozpad
Król. Pół.
- Izrael
→ niewola asyryjska
VIII u.
Król. Pół.
- Juda
→ niewola babilońska
VI w.
[powrót z niewoli, jako lenno]

- Abraham jest pierwszym człowiekiem, któremu Bóg się objawił i zawarł z nim Przymierze.

Dlaczego Bóg karze Abrahamowi zabić własnego syna Izaaka?

- Czy to możliwe, aby Bóg kazał ojcu zabić własne dziecko? Ofiary z dzieci były praktykowane wśród Kananejczyków, Babilończyków, czy Azteków, ale takiej ofiary domaga się także prawdziwy Bóg na kartach Biblii.
- Przed nami najbardziej kontrowersyjny fragment całego Pisma Świętego. Poznajcie Abrahama i Izaaka

7 prób Abrahama 3:4

- 1. Wyjście z bezpiecznego Haranu +
- 2. Głód i opuszczenie Ziemi Kanaan (wyjazd do Egiptu) -
- 3. Wyparcie się Sary przed faraonem lub Abimelekiem -
- 4. Uratowanie Lota („negocjacje” i odbicie porwanego bratanka) +
- 5. Współżycie z Hagar -
- 6. Wypędzenie Hagar i Izmaela na pustynię +
- 7. Góra Moria i Izaak +

- Można odnieść wrażenie, że te sześć prób ma przygotować Abrahama do siódmej, najważniejszej próby: złożenia w ofierze Bogu długo wyczekiwanego syna Izaaka. Ale dlaczego to jest aż tak ważne dla Boga??? Przecież Abraham jest dopiero pierwszym człowiekiem, któremu Bóg się objawił

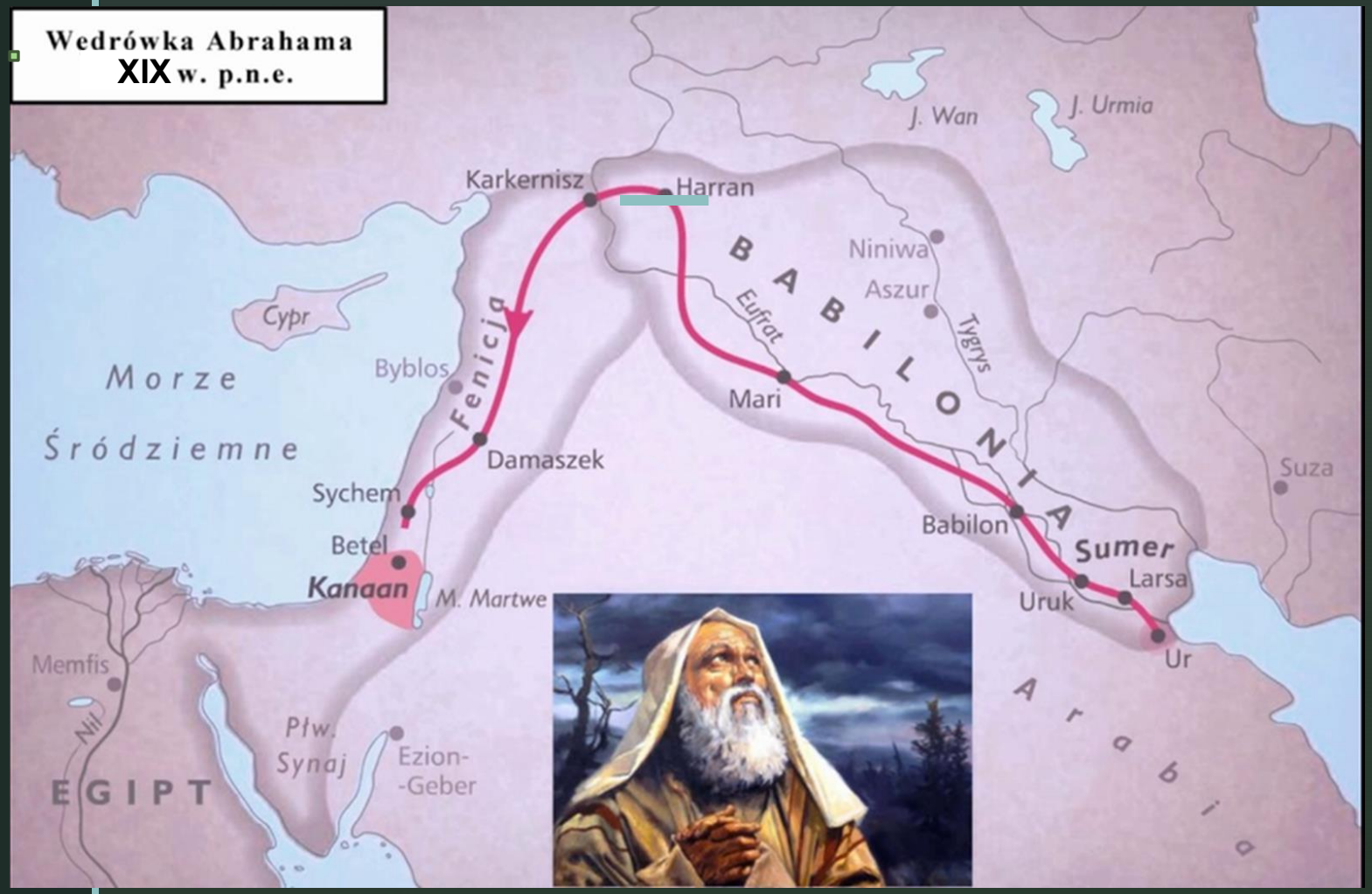

Abraham

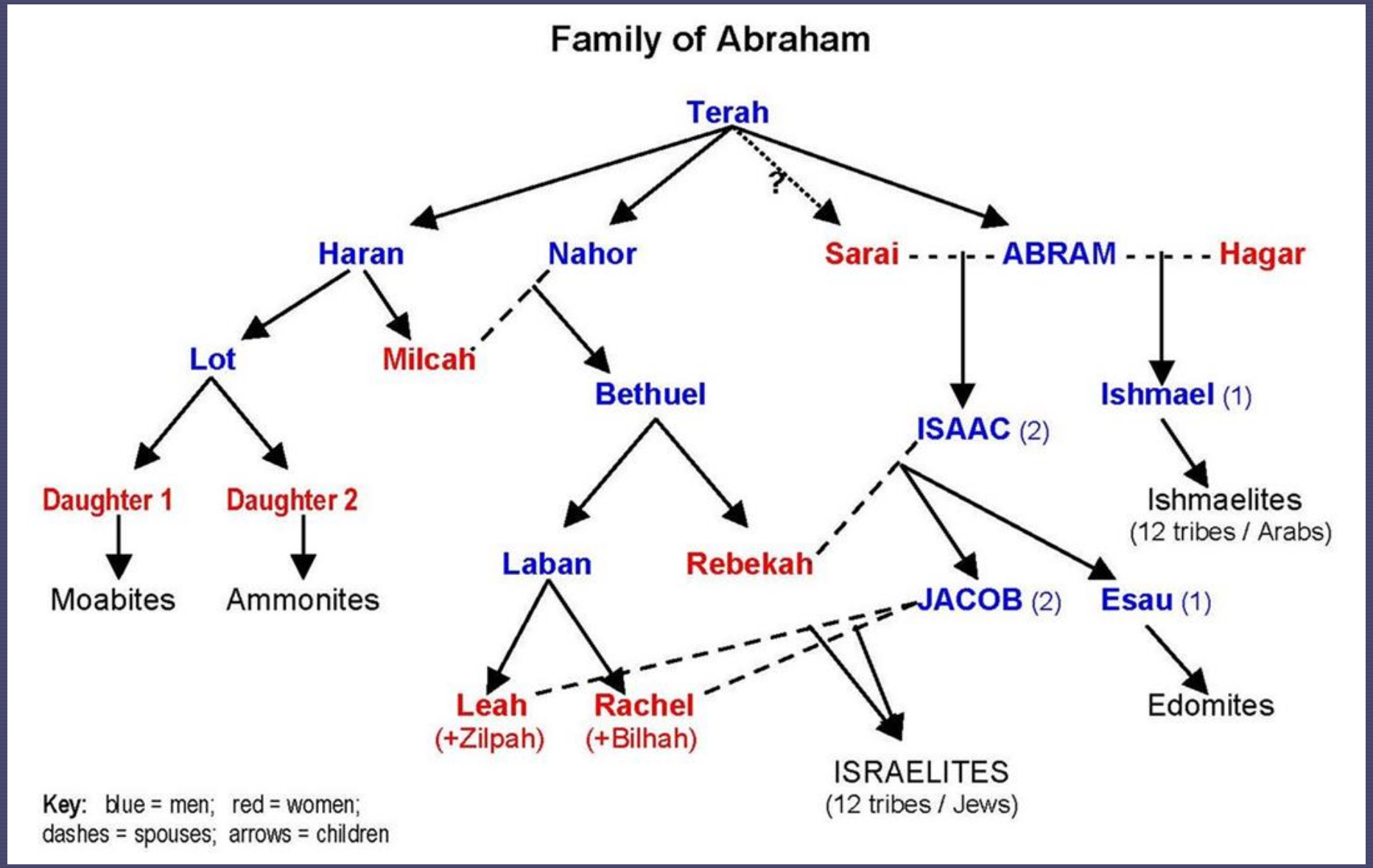
XIX/XVIII wiek przed Chrystusem

- XII rozdział Księgi Rodzaju (Genesis)
- Pierwsza historyczna postać Starego Testamentu
- Bóg w Ur Chaldejskim zawiera z nim PRZYMIERZE, czyli świętą umowę.
- Bóg obiecuje Abrahamowi, że będzie się nim opiekował, i że będzie miał „potomstwo rozliczne jak gwiazdy na niebie”, choć on i jego żona Sara byli starzy.
- W zamian Abraham ma ufać Bogu i wyruszyć z rodziną do Ziemi Kannan.
- Wyruszenie w nieznane z rodziną było bardzo trudne, bo Abraham był w Ur Chaldejskim bardzo majętny. Żeby iść za głosem powołania musi to zostawić
- Znakiem Przymierza jest obrzezanie.

Terach z rodziną wyrusza z Ur Chaldejsiego i zatrzymuje się w Haran

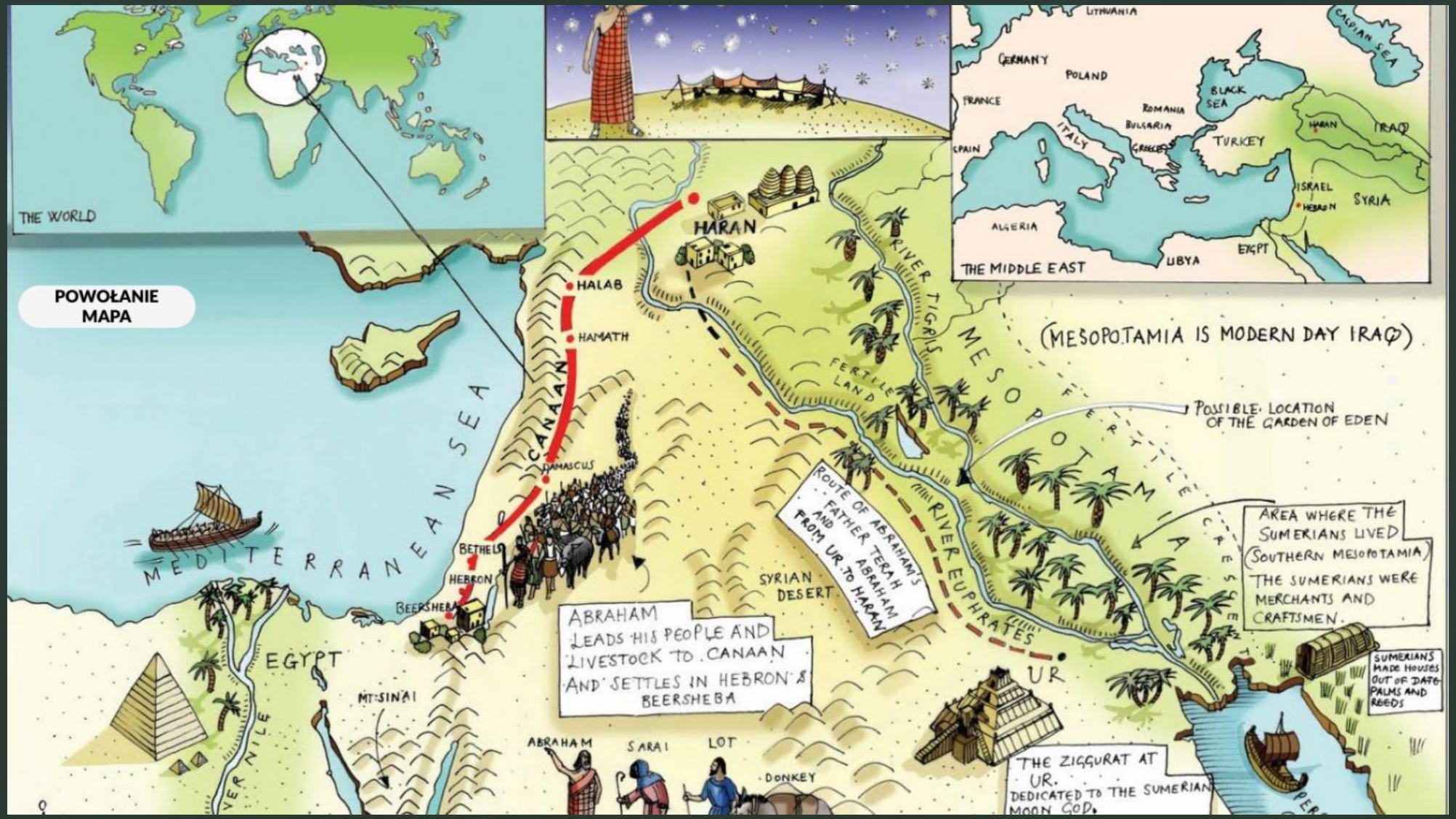

W około XIX wieku przed Chrystusem Terach ze swoimi synami Abramem i Nachorem oraz wnukiem Lotem (ojciec Lota Haran już nie żył) i ich żonami Sarai i Milką wyruszyli w podróż z Ur Chaldejskiego w Mezopotamii do Ziemi Kanaan. Wędrując wzdłuż Eufratu dotarli do Haranu i tam, wbrew wcześniejszym planom, osiedlili się.

Family of Abraham
Terah
?
Haran
Nahor
Sarai
ABRAM
Hagar
Lot
Milcah
Bethuel
ISAAC (2)
Ishmael (1)
Daughter 1
Daughter 2
Ishmaelites
(12 tribes / Arabs)
Laban
Rebekah
JACOB (2)
Esau (1)
Moabites
Ammonites
Leah
(+Zilpah)
Rachel
(+Bilhah)
Edomites
ISRAELITES
(12 tribes / Jews)
Key: blue = men; red = women;
dashes = spouses; arrows = children

- Abraham jest pierwszym człowiekiem, któremu Bóg się objawił i zawarł z nim Przymierze.

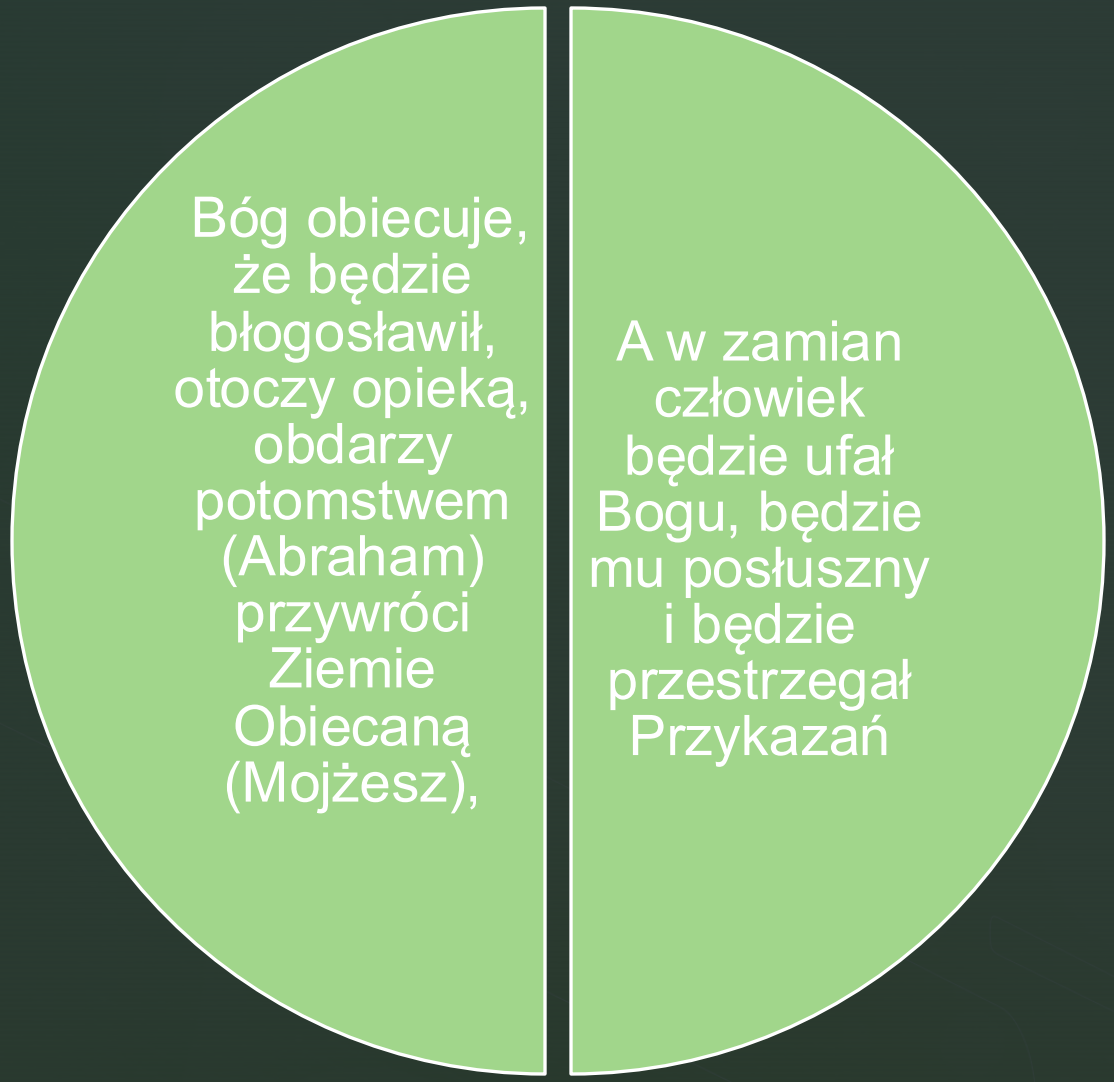

POWOŁANIE
MAPA
THE WORLD
THE MIDDLE EAST
LITHUANIA
GERMANY
POLAND
FRANCE
SPAIN
ITALY
ROMANIA
BULGARIA
GREECE
BLACK SEA
CASPIAN SEA
TURKEY
HARAN
IRAQ
ISRAEL
HEBRON
SYRIA
ALGERIA
LIBYA
EGYPT
HARAN
HALAB
HAMATH
CANAAN
DAMASCUS
BETHEL
HEBRON
BEERSHEBA
MEDITERRANEAN SEA
EGYPT
MT. SINAI
NILE
RIVER TIGRIS
RIVER EUPHRATES
FERTILE LAND
MESOPOTAMIA
(MESOPOTAMIA IS MODERN DAY IRAQ)
POSSIBLE LOCATION OF THE GARDEN OF EDEN
ROUTE OF ABRAHAM'S FATHER TERAH AND ABRAHAM FROM UR TO HARAN
SYRIAN DESERT
ABRAHAM LEADS HIS PEOPLE AND LIVESTOCK TO CANAAN AND SETTLES IN HEBRON & BEERSHEBA
AREA WHERE THE SUMERIANS LIVED (SOUTHERN MESOPOTAMIA) THE SUMERIANS WERE MERCHANTS AND CRAFTSMEN.
SUMERIANS MADE HOUSES OUT OF DATE PALMS AND REEDS
UR
THE ZIGGURAT AT UR. DEDICATED TO THE SUMERIAN MOON GOD.
ABRAHAM
SARAI
LOT
DONKEY

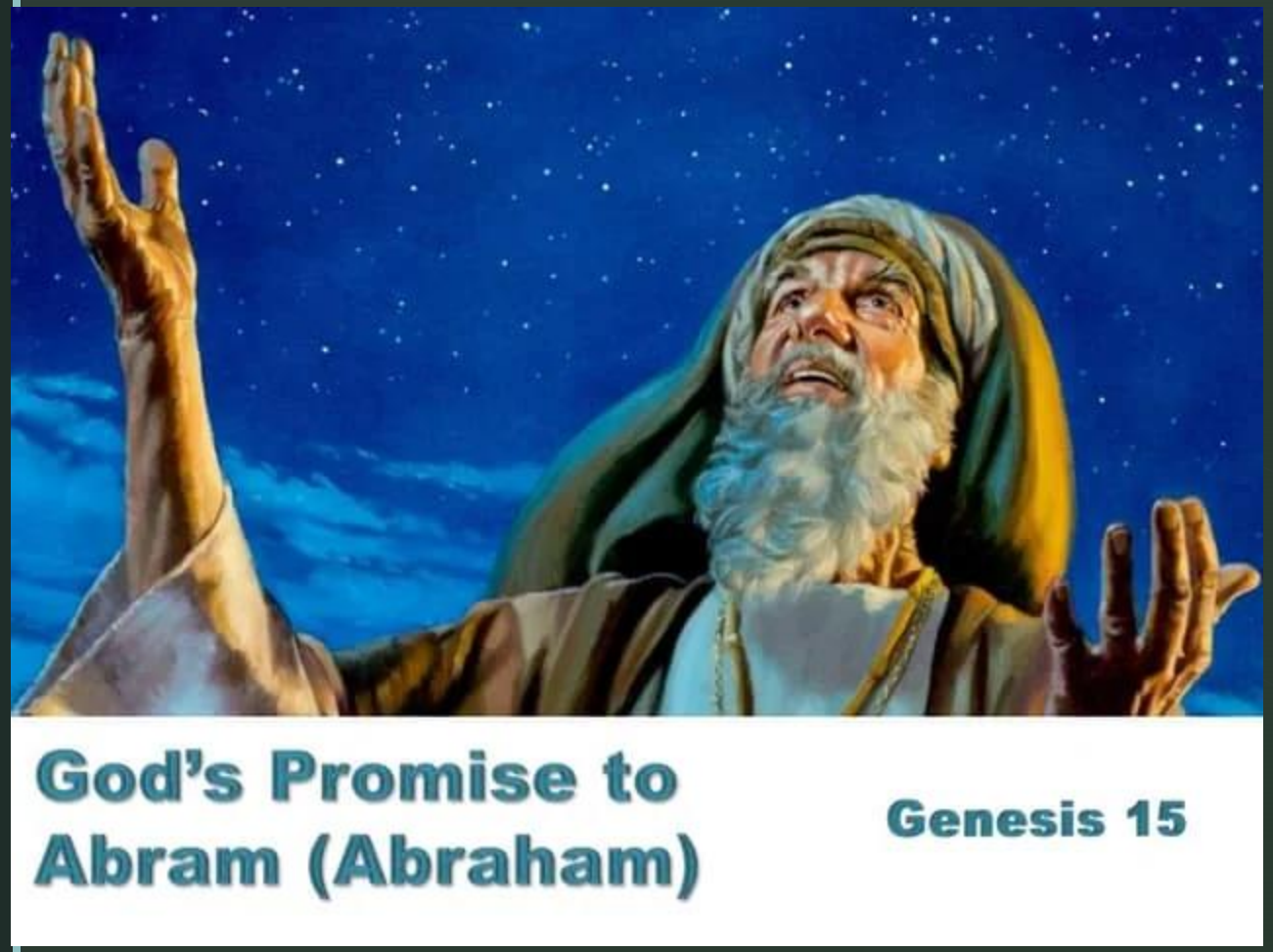
Przymierze

Z łac. testamentum

- Nierozerwalna umowa Boga z człowiekiem
- Przez cały Stary Testament Bóg uczy człowieka zaufania.
- Szczytem zaufania wykaże się Maryja podczas Zwiastowania w Nowym Przymierzu

4 postanowienia Przymierza:

1. „Będziesz **miał potomstwo rozliczne jak gwiazdy** na niebie i ziarenka piasku na pustyni”
2. Zmiana imienia z Abram na Abraham („ojciec narodów”)
3. Znak Przymierza **obrzezanie**
4. **Zobowiązanie Abrahama: dojść do Ziemi Kanaan**

1. Liczne potomstwo, jak gwiazdy na niebie

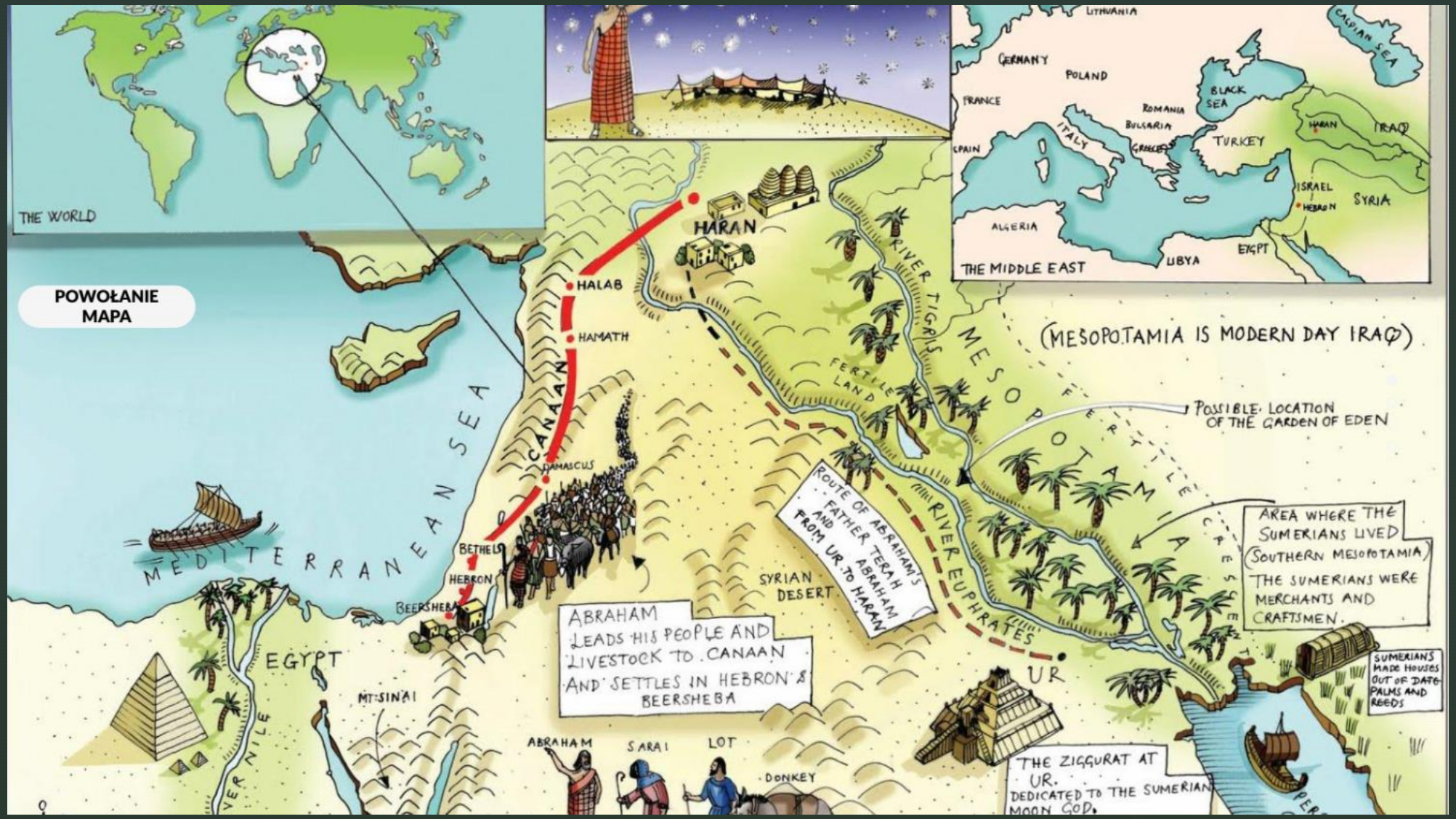

2. Zmiana imienia Abram staje się Abrahamem

- Zmiana imienia z Abrama na Abrahama wiąże się z **obietnicą licznego potomstwa.**
- Abraham oznacza „ojciec narodów”, „ojciec wielu”, a Sara „księżniczka”.
- Imię Sara oznacza „księżniczka”, a Abraham „ojciec narodów” albo „ojciec wielu”. Obietnica licznego potomstwa.
- Patrząc na język hebrajski Bóg dokonuje w obu imionach tej samej zmiany: dopisuje literkę ה (czyt. he) czyli jedną z trzech liter swojego Imienia JHWH (Jahwe, Jestem, który Jestem).

3. Obrzezanie – znak Przymierza

POWOŁANIE
MAPA
THE WORLD
THE MIDDLE EAST
LITHUANIA
GERMANY
POLAND
FRANCE
SPAIN
ITALY
ROMANIA
BULGARIA
GREECE
BLACK SEA
CASPIAN SEA
TURKEY
HARAN
IRAQ
ISRAEL
HEBRON
SYRIA
ALGERIA
LIBYA
EGYPT
HARAN
HALAB
HAMATH
CANAAN
DAMASCUS
BETHEL
HEBRON
BEERSHEBA
MEDITERRANEAN SEA
EGYPT
MT. SINAI
NILE
RIVER TIGRIS
RIVER EUPHRATES
FERTILE LAND
MESOPOTAMIA
(MESOPOTAMIA IS MODERN DAY IRAQ)
POSSIBLE LOCATION OF THE GARDEN OF EDEN
ROUTE OF ABRAHAM'S FATHER TERAH AND ABRAHAM FROM UR TO HARAN
SYRIAN DESERT
ABRAHAM LEADS HIS PEOPLE AND LIVESTOCK TO CANAAN AND SETTLES IN HEBRON & BEERSHEBA
AREA WHERE THE SUMERIANS LIVED (SOUTHERN MESOPOTAMIA) THE SUMERIANS WERE MERCHANTS AND CRAFTSMEN.
SUMERIANS MADE HOUSES OUT OF DATE PALMS AND REEDS
UR
THE ZIGGURAT AT UR. DEDICATED TO THE SUMERIAN MOON GOD.
ABRAHAM
SARAI
LOT
DONKEY

4. To Bóg daje Ziemię Kananejczyków Izraelitom,

to do niej będzie wracał Mojżesz z niewoli egipskiej.

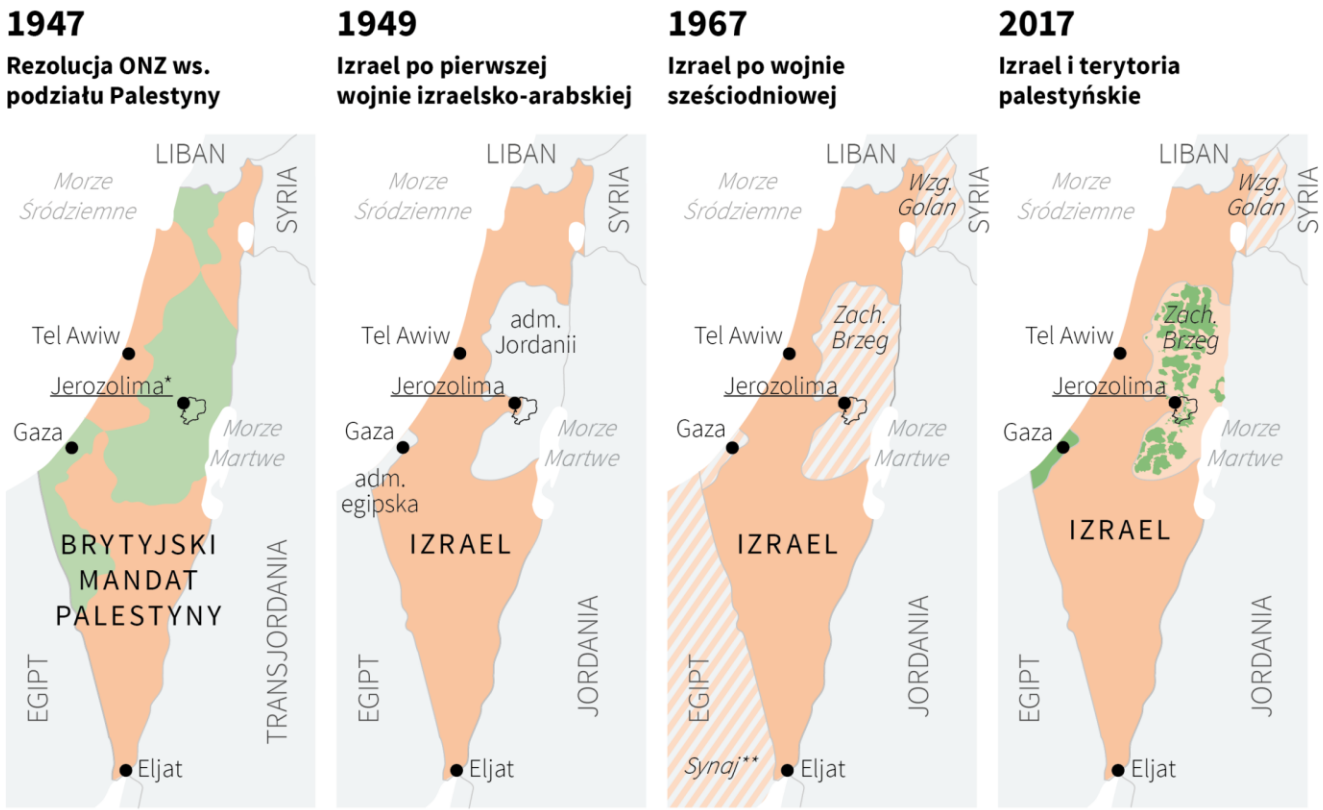

Naharija
SYRIA
Hajfa
Tel Awiw
Zachodni Brzeg
JORDANIA
Morze Śródziemne
Jerozolima
Hebron
strefa Gazy
IZRAEL
EGIPT

Izrael i Palestyńczycy

Społeczność międzynarodowa nie uznaje Jerozolimy za stolicę Izraela, a prawie 90 ambasad mieści się w Tel Awiwie. Izrael kontroluje Jerozolimę od 1967 roku, gdy w trakcie wojny sześciodniowej zajął wschodnią częścią miasta. W Jerozolimie znajduje się wiele izraelskich budynków rządowych, w tym parlament i Sąd Najwyższy.

PAŃSTWO ŻYDOWSKIE PO DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

- Terytoria żydowskie/izraelskie
- Terytoria arabskie
- Jerozolima
- Terytoria okupowane przez Izrael
- Obszar pod kontrolą Izraela
- Obszar Autonomii Palestyńskiej

*Jerozolima miała być pod międzynarodową kontrolą, ale w wyniku wojny izraelsko-arabskiej została podzielona. W 1967 roku wojska izraelskie zajęły całą Jerozolimę. Status miasta na arenie międzynarodowej pozostaje nierozstrzygnięty.

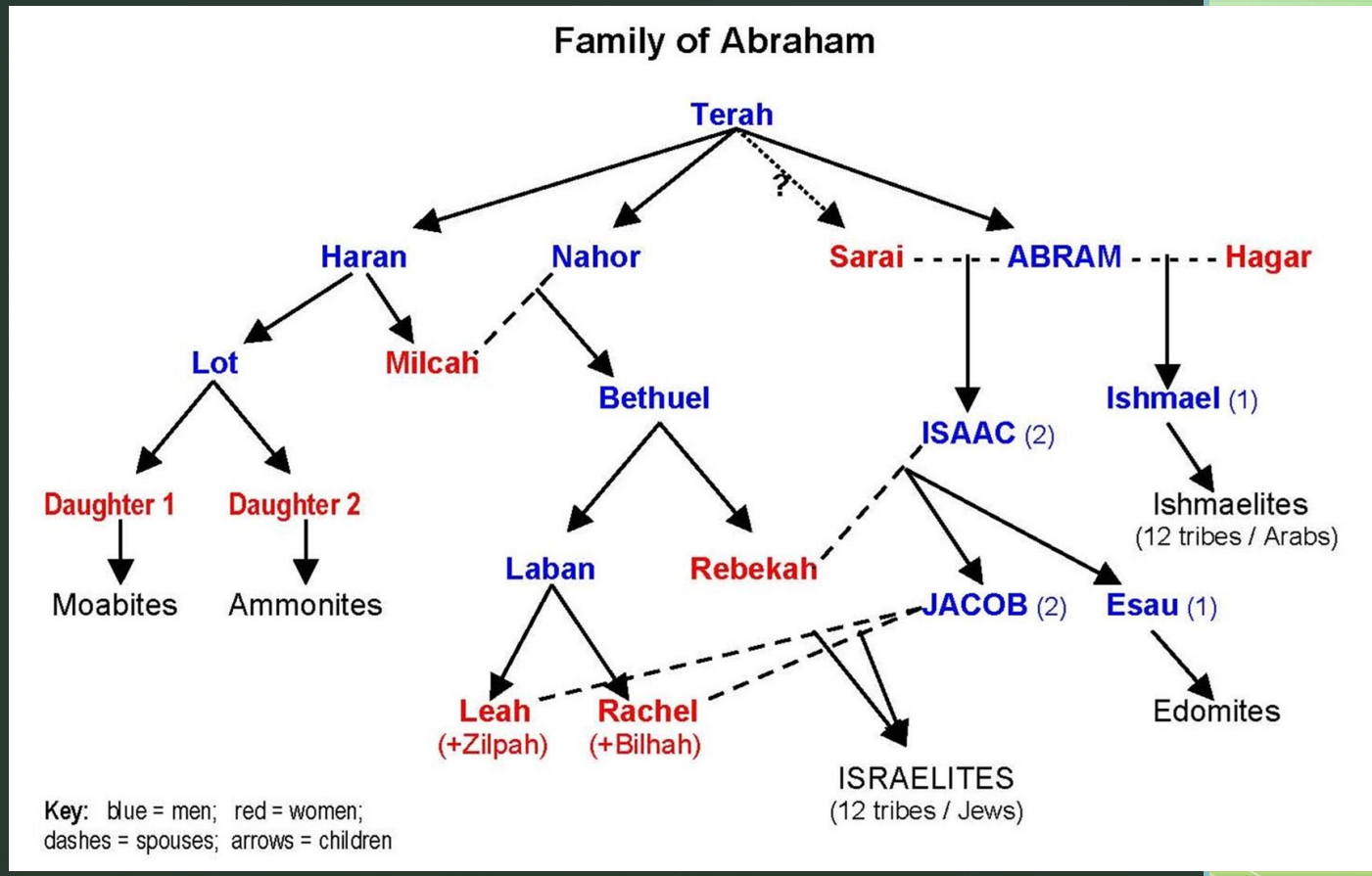
**Półwysep Synaj został oddany Egiptowi na mocy układu z Camp David (1979 r.)

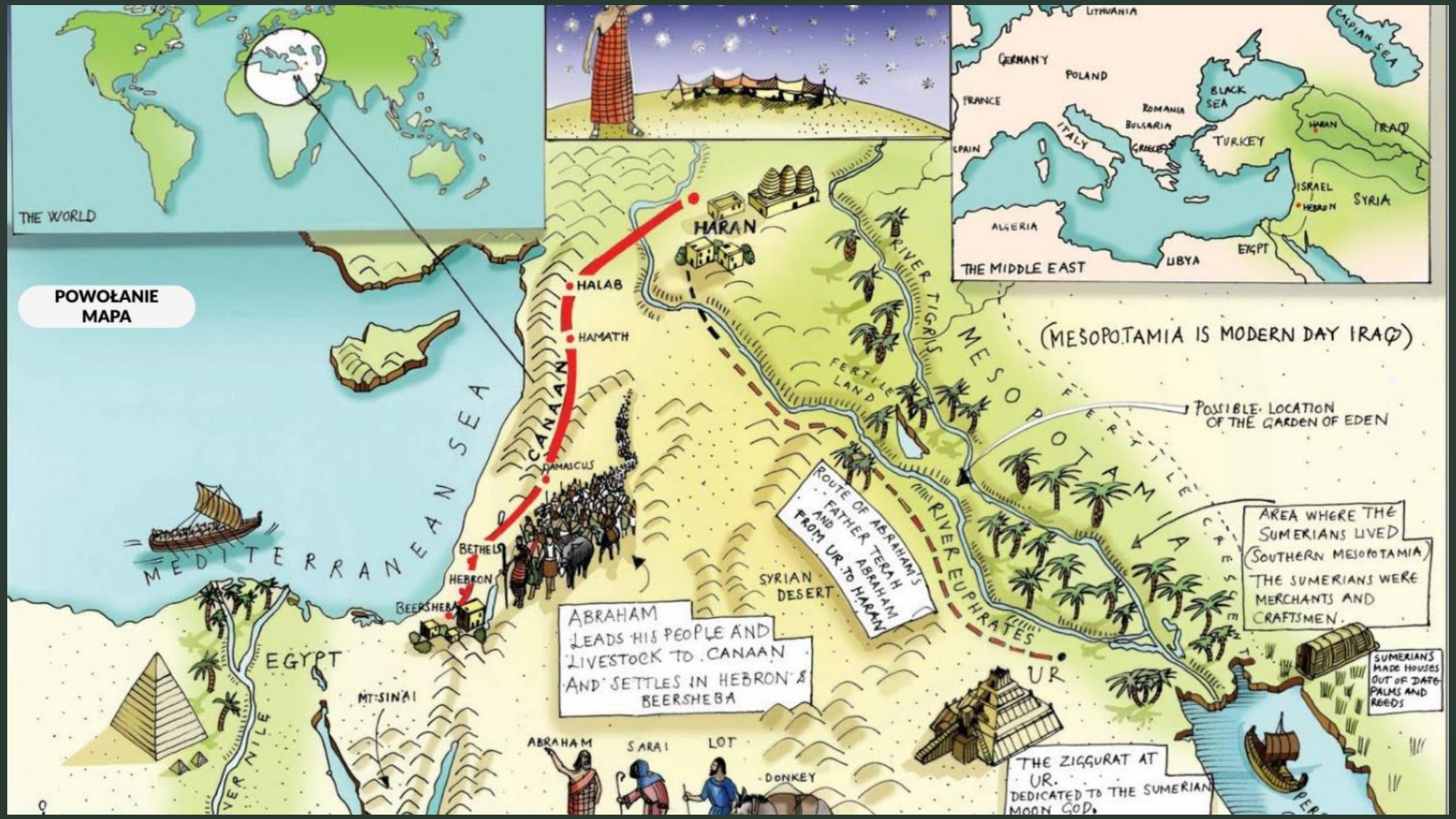
Źródło: ONZ, DPA, PAP

pap

1. Próba: opuszczenie miasta Haran

- W Haranie Terachowi jest bardzo dobrze, więc postanawia tam się osiedlić. (choć chciał dojść do Kanaanu.
- Po śmierci Teracha, Abramowi po raz pierwszy objawia się Bóg i zawiera z nim Przymierze. Bóg chce by Abram doszedł do Ziemi Kananejczyków. Obiecuje, że uczyni z Abrama wielki naród.
- Abraham z Sarą i Lotem wyruszają dalej, ale Nachor postanowił zostać w Haranie. To pierwsza próba Abrahama: opuszczenie Haranu i wędrówka do Ziemi Kanaan.

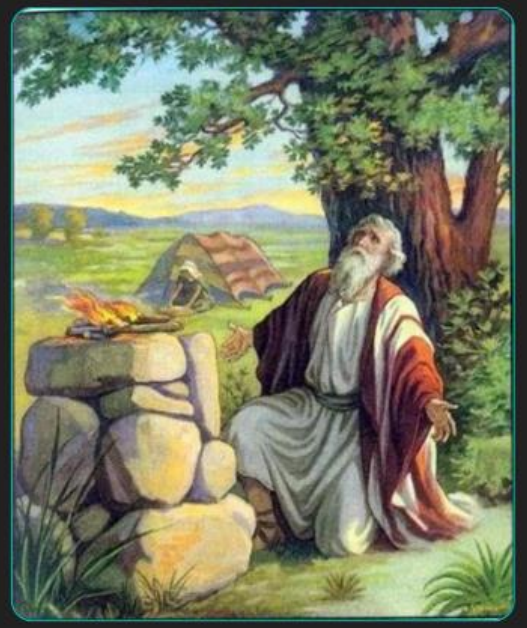

POWOŁANIE
MAPA
THE WORLD
THE MIDDLE EAST
LITHUANIA
GERMANY
POLAND
FRANCE
SPAIN
ITALY
ROMANIA
BULGARIA
GREECE
BLACK SEA
CASPIAN SEA
TURKEY
HARAN
IRAQ
ISRAEL
HEBRON
SYRIA
ALGERIA
LIBYA
EGYPT
HARAN
HALAB
HAMATH
CANAAN
DAMASCUS
BETHEL
HEBRON
BEERSHEBA
MEDITERRANEAN SEA
EGYPT
MT. SINAI
NILE
RIVER TIGRIS
RIVER EUPHRATES
FERTILE LAND
MESOPOTAMIA
(MESOPOTAMIA IS MODERN DAY IRAQ)
POSSIBLE LOCATION OF THE GARDEN OF EDEN
ROUTE OF ABRAHAM'S FATHER TERAH AND ABRAHAM FROM UR TO HARAN
SYRIAN DESERT
ABRAHAM LEADS HIS PEOPLE AND LIVESTOCK TO CANAAN AND SETTLES IN HEBRON & BEERSHEBA
AREA WHERE THE SUMERIANS LIVED (SOUTHERN MESOPOTAMIA) THE SUMERIANS WERE MERCHANTS AND CRAFTSMEN.
SUMERIANS MADE HOUSES OUT OF DATE PALMS AND REEDS
UR
THE ZIGGURAT AT UR. DEDICATED TO THE SUMERIAN MOON GOD.
ABRAHAM
SARAI
LOT
DONKEY

Abraham dociera do Sychem w Ziemi Kanaan i buduje pierwszy ołtarz

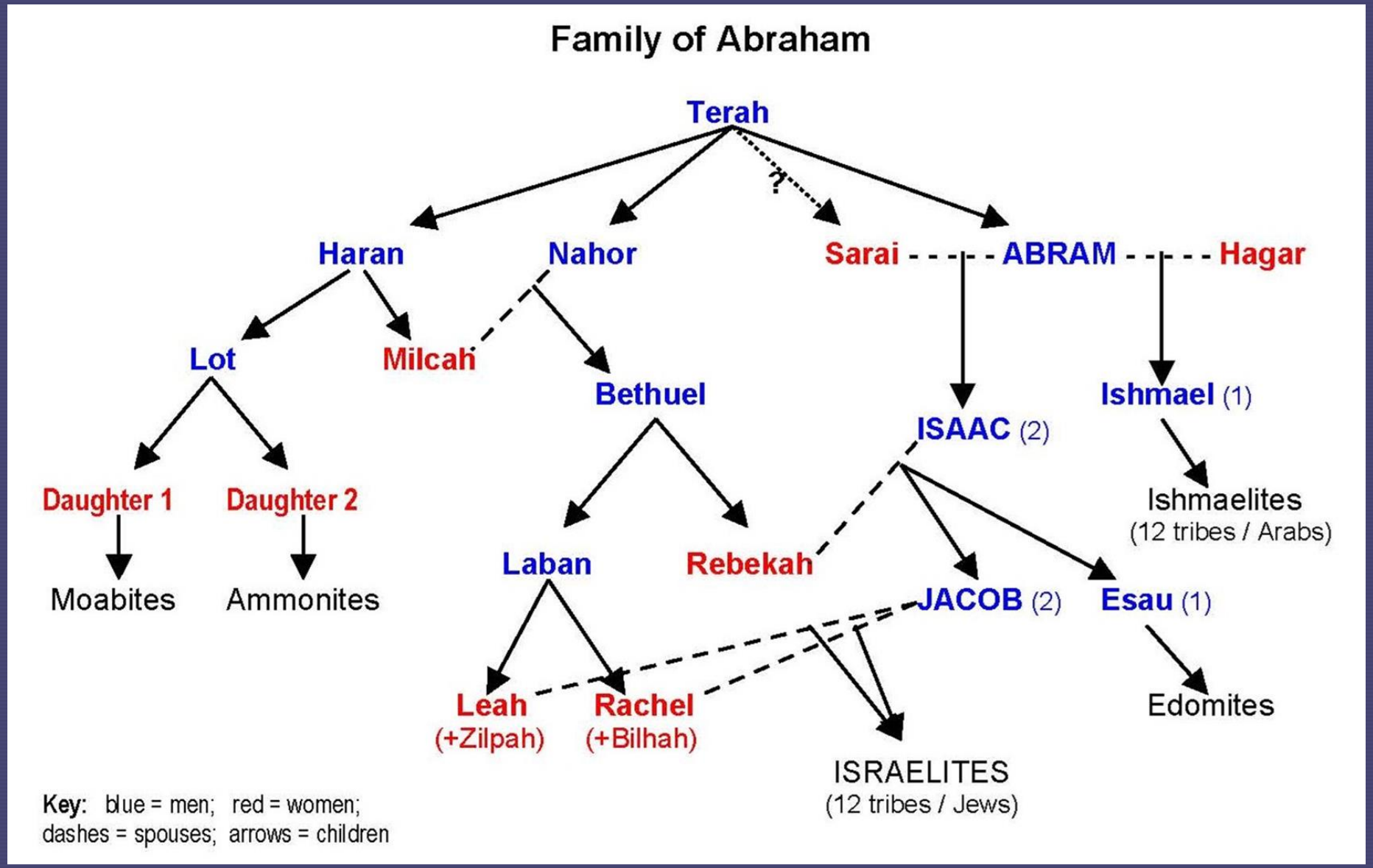
Miejsce składania ofiar

- Ołtarz – hebr. – *mizbeah*. Słowo to pochodzi od czasownika *zabah*, które dosłownie znaczy *zabijać zwierzę, ofiarować*

Abraham zdaje pierwszą próbę, choć w Haranie jest tak dobrze, że jego brat Nachor tam zostaje.

- Pierwsza próba Abrahama polega na opuszczeniu bezpiecznego domu.
- Przypomnijmy, że pierwotnie Terach chciał dojść do Ziemi Kanaan, ale w Haranie było mu tak dobrze, że tam się osiedlił.
- W Haranie jest tak dobrze, że Nachor (brat Abrahama) nie wyruszy razem z bratem.
- W Haranie więc zostanie część rodziny. Dlatego zarówno Izaak (syn Abrahama) jak i Jakub (wnuk Abrahama), żeby nie złamać zakazu małżeństw mieszanych, będą brać żony z Haranu.

Family of Abraham
Terah
?
Haran
Nahor
Sarai
ABRAM
Hagar
Lot
Milcah
Bethuel
ISAAC (2)
Ishmael (1)
Daughter 1
Daughter 2
Ishmaelites
(12 tribes / Arabs)
Laban
Rebekah
JACOB (2)
Esau (1)
Moabites
Ammonites
Leah
(+Zilpah)
Rachel
(+Bilhah)
Edomites
ISRAELITES
(12 tribes / Jews)
Key: blue = men; red = women;
dashes = spouses; arrows = children

Wędrówka Abrahama

XIX w. p.n.e.

J. Wan

J. Urmia

Karkernisz

Harran

Niniwa

Aszur

BABILONIA

Eufrat

Tygrys

Cypr

Fenicja

Byblos

Mari

Damaszek

Suza

Babilon

Sumer

Larsa

Uruk

Ur

Betel

Kanaan

M. Martwe

Memfis

Nil

EGIPT

Płw. Synaj

Ezion-
-Geber

Arabia

Druga próba: głód w Kanaanie

- Po dotarciu do Ziemi Kanaanu, Abraham niedaleko Sychem koło dębów More buduje ołtarz i składa Bogu ofiarę dziękczynną. Tam się osiedlają wśród ludu kananejskiego.
- Wkrótce pojawia się głód i Abraham łamie Przymierze: wyprowadza się do Egiptu.

U faraona (trzecia próba)

- Patriarcha ma piękną żonę, więc boi się, że faraon go zabije, by zdobyć Sarę, dlatego okłamują go, że Sara to jego siostra (czwarta próba).
- Kiedy faktycznie faraon chce się żenić z Sarą, na Egipt spada plaga chorób. Abraham przyznaje się przed faraonem, że skłamał. Faraon mu wybaczył i dał kosztowności, aby rodzina Abrahama bezpiecznie wróciła do Ziemi Kanaan.
- Rodzina jednak narzeka, że w Egipcie mieli lepiej, a teraz wrócili do niemal koczowniczego trybu życia . To historia opisana w 12 rozdziale.

Powrót z Egiptu

- Po powrocie z Egiptu (lub Geraru) do Ziemi Kananejczyków Lotowi i Abrahamowi wiedzie się bardzo dobrze, stada się rozrastają.
- Hebrajczycy są ludem pasterskim
- Słudzy Lota i Abrahama zaczynają się kłócić o pierwszeństwo do wody pitnej dla owiec.
- Abraham i Lot jednak nie chcą się ze sobą kłócić i się dogadują. Lot otrzymuje dolinę w pobliżu miasta Sodoma.

WORLD MISSION SOCIETY
CHURCH OF GOD

Czwarta próba: ratunek Lota (bratanek Abrahama)

- Lot dobrze żyje sobie w Sodomie aż do czasów wojny.
- Czterech sprzymierzonych królów mezopotamskich atakuje Sodomę i jej sojuszników (Gomorę, Admę, Seboim i Belę, czyli Soar)
- Król Sodomy przegrywa i Lot trafia do niewoli.
- Kiedy Abraham się dowiedział o porwaniu Lota, wyruszył z wojskiem w pościg i odbił bratanka (4. próba).

Melchizedek, król Szalemu, kapłan

- „Gdy Abram wracał po zwycięstwie odniesionym nad Kedorlaomerem i królami, którzy z nim byli, wyszedł mu na spotkanie do doliny Szawe, czyli Królewskiej, król Sodomy. **Melchizedek zaś, król Szalemu**, **wyniósł chleb i wino; a [ponieważ] był on kapłanem Boga Najwyższego, błogosławił Abrama,** mówiąc:

«Niech będzie błogosławiony Abram przez Boga Najwyższego, Stwórcę nieba i ziemi! Niech będzie błogosławiony Bóg Najwyższy, który w twe ręce wydał twoich wrogów!»” (Rdz 14, 17-18)

- Szczególne znaczenie postać Melchizedeka miała dla misyjnie nastawionych autorów diaspory żydowskiej w Aleksandrii, którym zależało na łatwiejszym pozyskiwaniu prozelitów bez konieczności wymagania od nich obrzezania. Melchizedek uosabiał dla nich postać wyznającą monoteizm w czasach jeszcze przed Abrahamem
- W chrześcijaństwie, zgodnie z Listem do Hebrajczyków, Jezus Chrystus jest postrzegany jako arcykapłan na wieki na wzór Melchizedeka (Hbr 6,20)

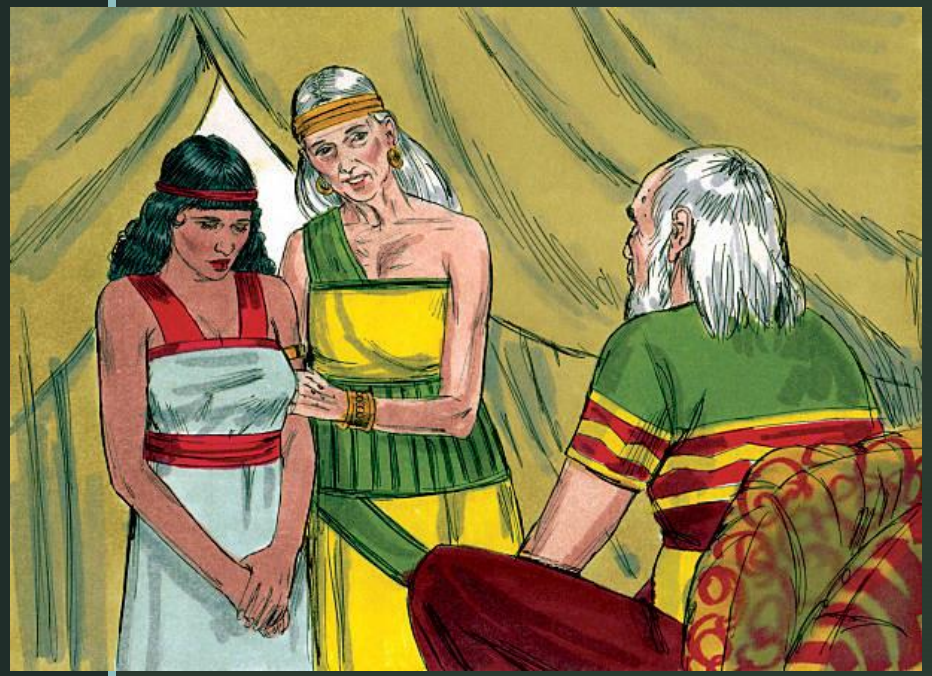
Kustodia, melchizedek i monstrancja

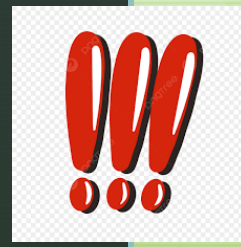

Piąta próba: Sara nie może zajść w ciąże, a przecież Bóg obiecał, że będą mieli mnóstwo dzieci

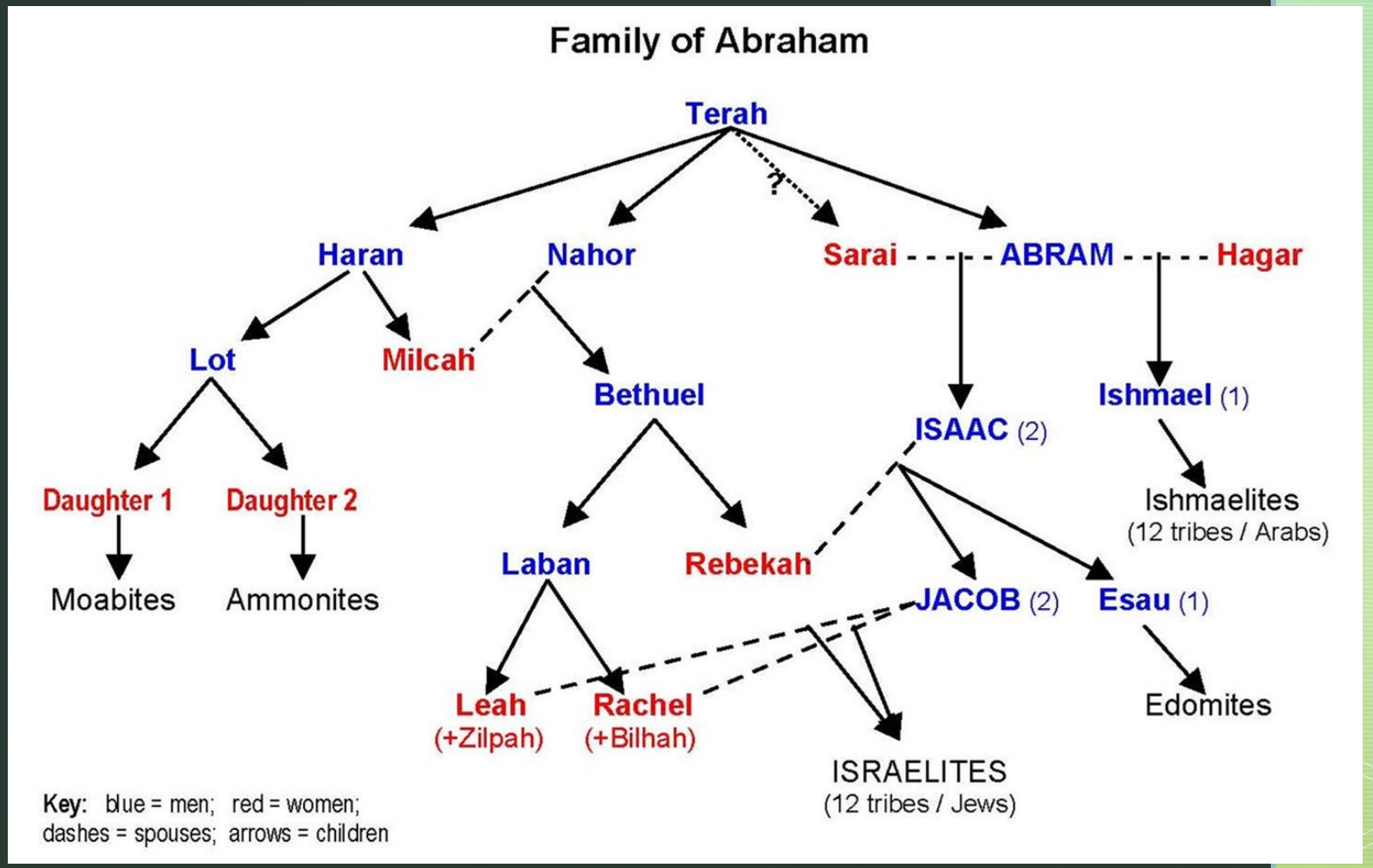

- Bóg w Haranie obiecał Abrahamowi potomstwo, ale minęło dziesięć lat od zamieszkania w Ziemi Kanaan i Sara nie mogła zajść w ciąże (piąta próba). Dlatego Sara zgodnie ze zwyczajem (m.in. prawo Hammurabiego) oddała za drugą żonę swoją egipską niewolnicę Hagar, która miała urodzić potomka Abrahamowi.
- Było to **ewidentne złamanie Przymierza z Bogiem, ponieważ Bóg obiecał, że to Sara urodzi dziecko!** Po dziesięciu latach przestali jednak Bogu ufać i wzięli sprawy w swoje ręce.
- Hagar jako żona-surogatka rodzi Izmaela, który dorasta jako mądry i silny chłopiec.

Family of Abraham

Trzej aniołowie u Abraham

Pewnego dnia do namiotu Abrahama przychodzi trzech aniołów i oznajmia, że Sara urodzi syna. Sara podsłuchała i zaczęła się śmiać. Uważała, że nie może mieć już dzieci ze względu na wiek.

Abraham odprowadza trzech nieznajomych, którzy na pożegnanie mówią mu, że Bóg z powodów grzechów zniszczy Sodomę, gdzie mieszka Lot.

Modlitwa Abrahama za Lota

- Abraham bardzo martwi się o bratanka i modli się do Boga o uratowanie Sodomy: „Czy jeśli znajdzie się choć 50 sprawiedliwych, pozwolisz by zginęli?” I tak dochodzi do 10 sprawiedliwych. Bóg mu cały czas ustępował w tych negocjacjach. Ciekawe jest to, że to Abraham, a nie Bóg je kończy. Abraham wynegocjował 10 i przestał, nie doszedł do 1.

Sodomici chcą zgwałcić anioły

- Bóg spełnia prośbę Abrahama:
- W tym czasie do domu Lota przychodzi dwóch nieznajomych (aniołów). Sodomici widząc pięknych przybyszów chcą ich skrzywdzić. Aniołowie jednak bronią się i oślepiają napastników.
- Aniołowie mówią Lotowi, żeby uciekał z miasta z bliskimi. Lot próbuje przekonać swoich przyszłych zięciów do ucieczki, ale zostaje wyśmiany. Rano Lot bierze żonę i dwie córki i uciekają z miasta, na które spada deszcz ognisty.
- Żona Lota wbrew zakazowi od aniołów, obróciła się, by zobaczyć płonące miasto. Wtedy zamieniła się w słup soli. Lot więc pozostał sam ze swoimi córkami.

Zniszczenie Sodomy

- W tym czasie do domu Lota przychodzi dwóch nieznajomych (aniołów). Sodomici widząc pięknych przybyszów chcą ich skrzywdzić. Aniołowie jednak bronią się i oślepiają napastników. Aniołowie mówią Lotowi, żeby uciekał z miasta z bliskimi.
- Modlitwa Abrahama zostaje wysłuchana
- Lot próbuje przekonać swoich przyszłych zięciów do ucieczki, ale zostaje wyśmiany.
- Rano Lot bierze żonę i dwie córki i uciekają z miasta, na które spada deszcz ognisty. Żona Lota wbrew zakazowi od aniołów, obróciła się, by zobaczyć płonące miasto. Wtedy zamieniła się w słup soli. Lot więc pozostał sam ze swoimi córkami.

ZAMIANA
W SŁUP SOLI

Lecz żona Lota
obejrzała się za siebie
i stała się słupem soli.
Gen. 19,26

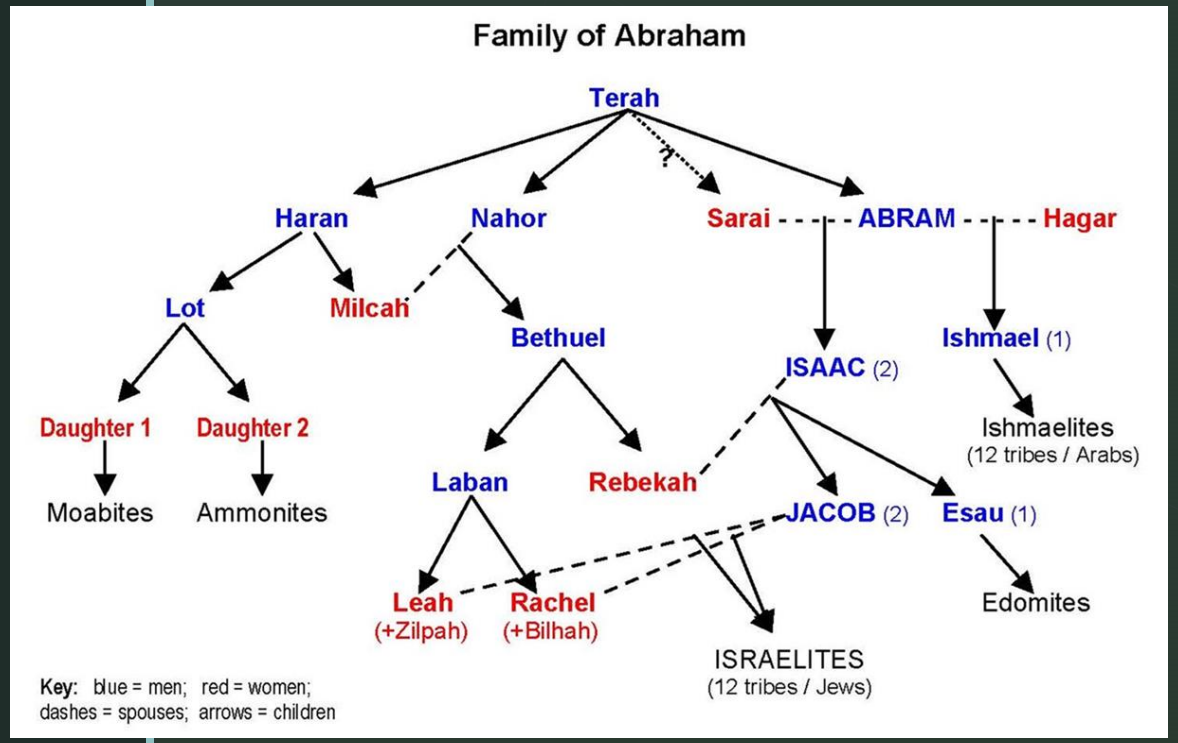
Lot -bratanek Abrahama

1. Abraham i Lot się rozdzielają. Lot idzie do doliny Sodomy paść stada.
2. Porwanie Lota i ratunek Abrahama
3. Trzy anioły przychodzą do Abrahama i mówią mu o potomstwu i karze dla Sodomy i Gomory
4. Abraham modli się za Lota, który mieszka w Sodomie
5. Dwa anioły ostrzegają Lota
6. Lot z córkami i żoną ucieka, a Sodoma zostaje zniszczona
7. Żona Lota ogląda się za siebie i zamienia się w słup soli

Córki Lota upijają ojca i z nim współżyją

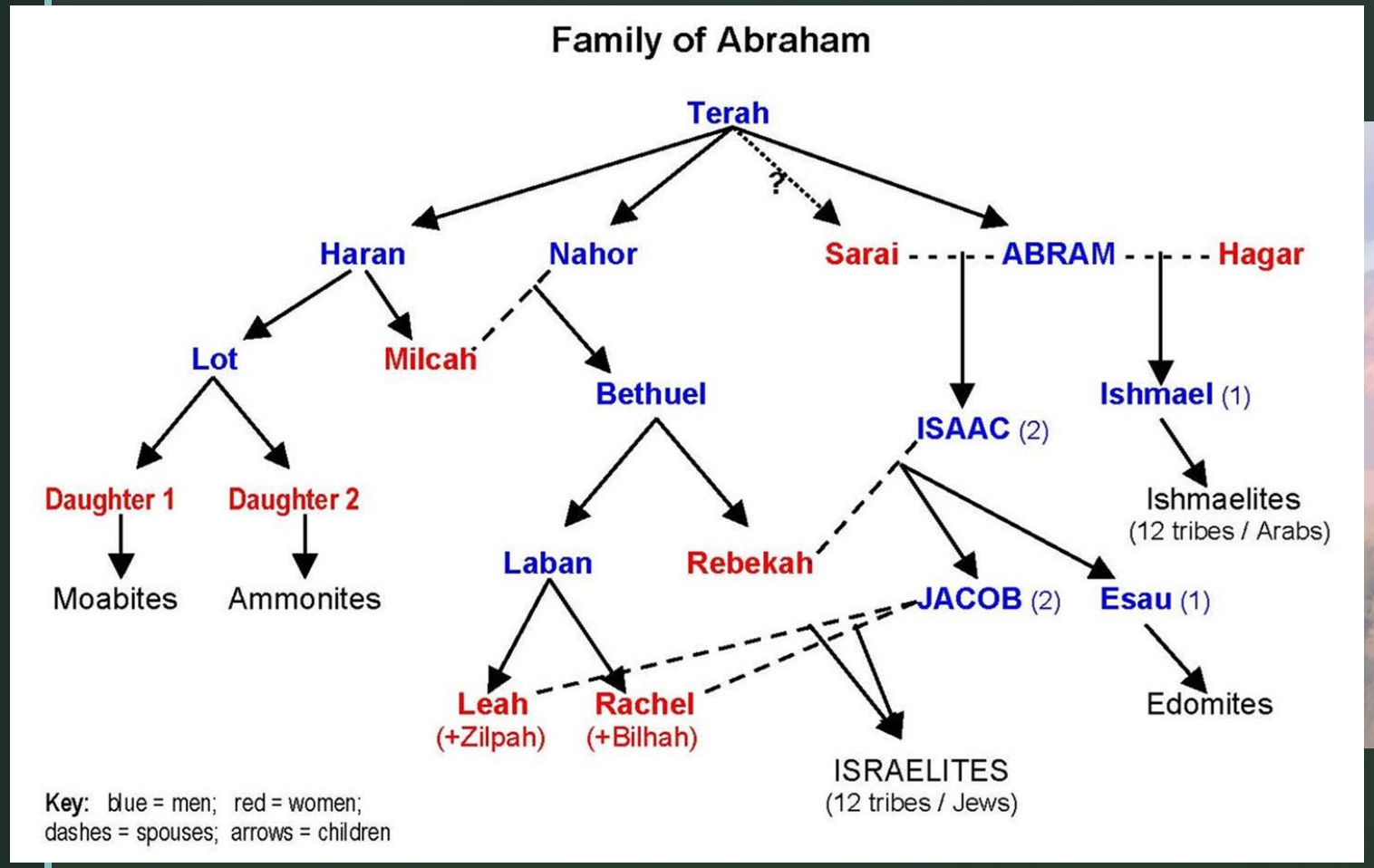

Córki Lota

- Po jakimś czasie, gdy zamieszkali sami w jaskini starsza córka namówiła młodszą by upiły ojca i z nim współżyły dla spłodzenia potomstwa. Córki Lota postępują w ten sposób, ponieważ przestrzegają kategorycznego zakazu małżeństw mieszanych. Nie mogły wyjść za mąż za Kananejczyka, a jedynym Izraelitą był ich własny ojciec. Uznały, że kazirodztwo jest mniejszym złem niż ślub z Kananejczykiem.
- Właśnie z powodu zakazu małżeństw mieszanych Izaak ożeni się z Rebeką, czyli wnuczką Nachora z Charamu (brat Abrahama), a Jakub z Leą i Rachelą, czyli prawnuczkami Nachora, a córkami Labana.
- Dziś niektórzy rabini małżeństwa mieszane nazywają **„cichym holokaustem”**
- Syn starszej córki Lota i Lota otrzymuje imię Moab („pochodzący od ojca”) a młodszej Ben-Ammi („syn mego krewnego”). Od Moaba początek bierze lud Moabitów, a od Ben-Ammiego Ammonitów. Ta kazirodcza historia miała ośmieszyć te dwa ludy, z którymi Izrael ciągle wojował.

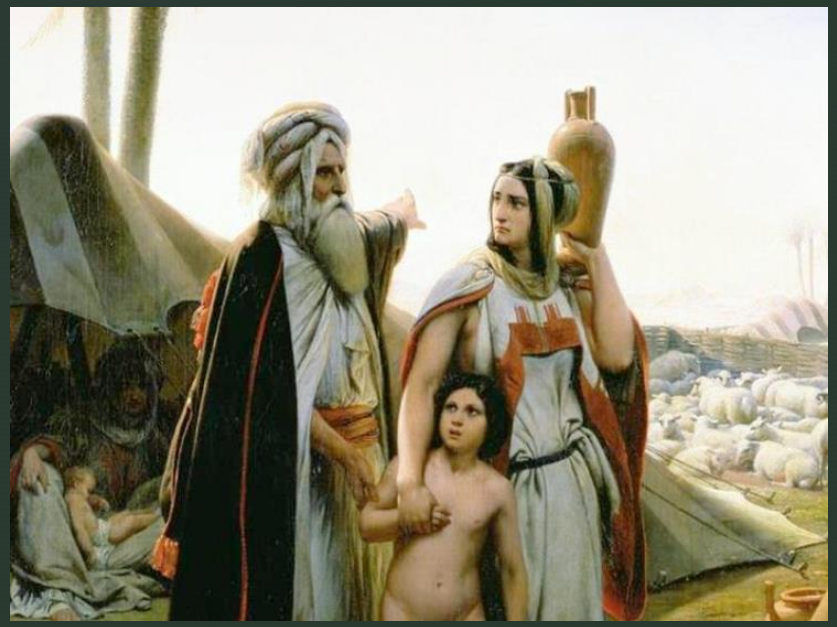
Obietnica Boga zostaje spełniona: Sara rodzi syna Izaaka („dający powód do śmiechu”)

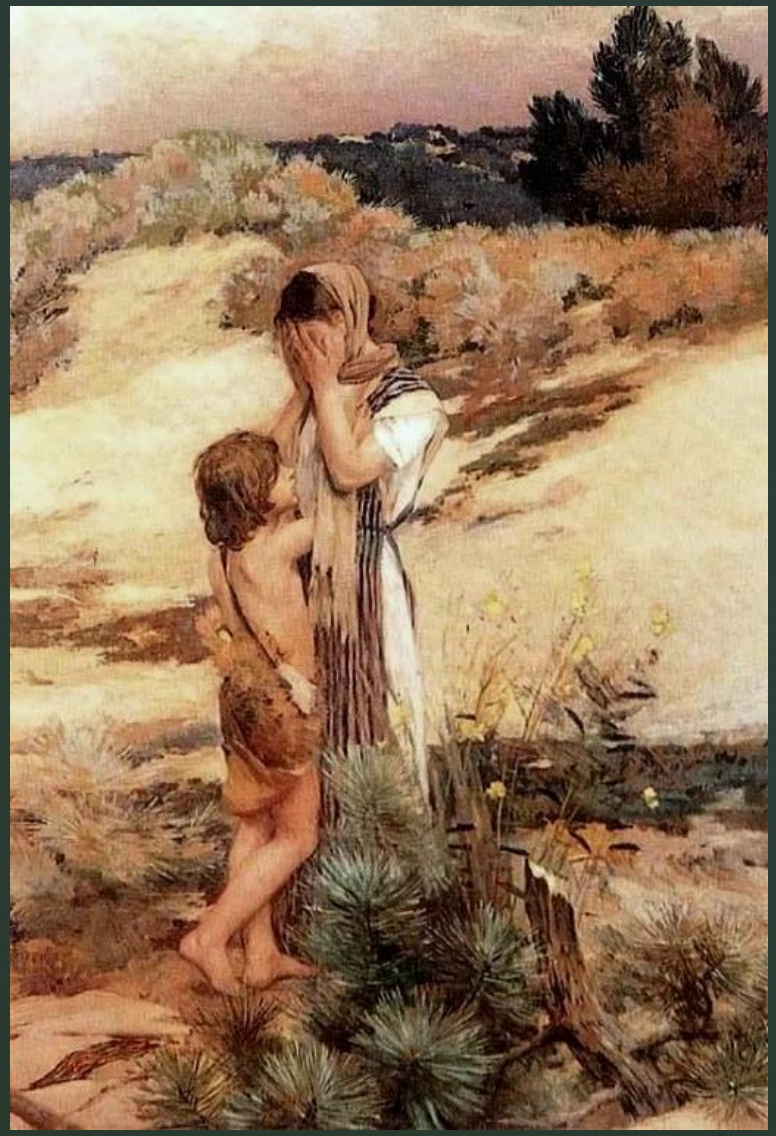
Wypędzenie Hagar i Izmaela, po urodzeniu Izaaka

- Sara zgodnie z obietnicą Boga rodzi syna Izaaka („dający powód do śmiechu”). Dochodzi do utarczek między Sarą i Hagar oraz małym Izaakiem i Izmaelem.
- **Abraham modli się do Boga i Bóg mu mówi,żeby wypędził Hagar z Izmaelem na pustynię i tam o nich On się zatroszczy.**
- Abraham ufa Bogu i wypędza Hagar i Izmaela (szósta próba) i rzeczywiście Izmael staje na czele wielkiego ludu pustynnego.
- Tym ludem pustynnym są Arabowie. Ta historia ma tłumaczyć wojny Izraela z Arabami, tak jak wcześniej z Moabitami i Ammonitami. (Podobnie będzie z Emmonitami, czyli potomkami Ezawa, któremu Jakub ukradł błogosławieństwo Izaaka).

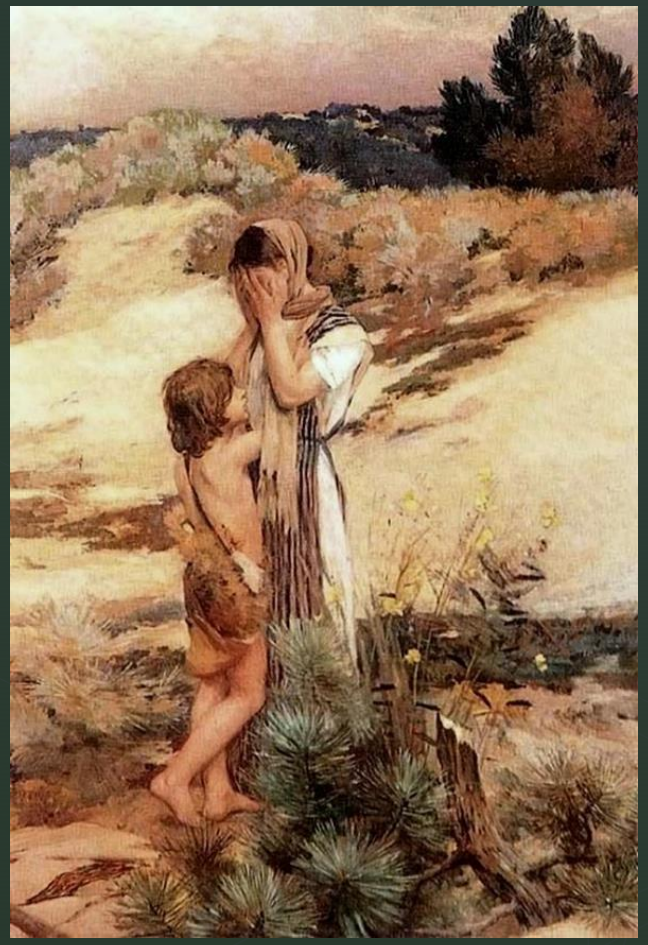

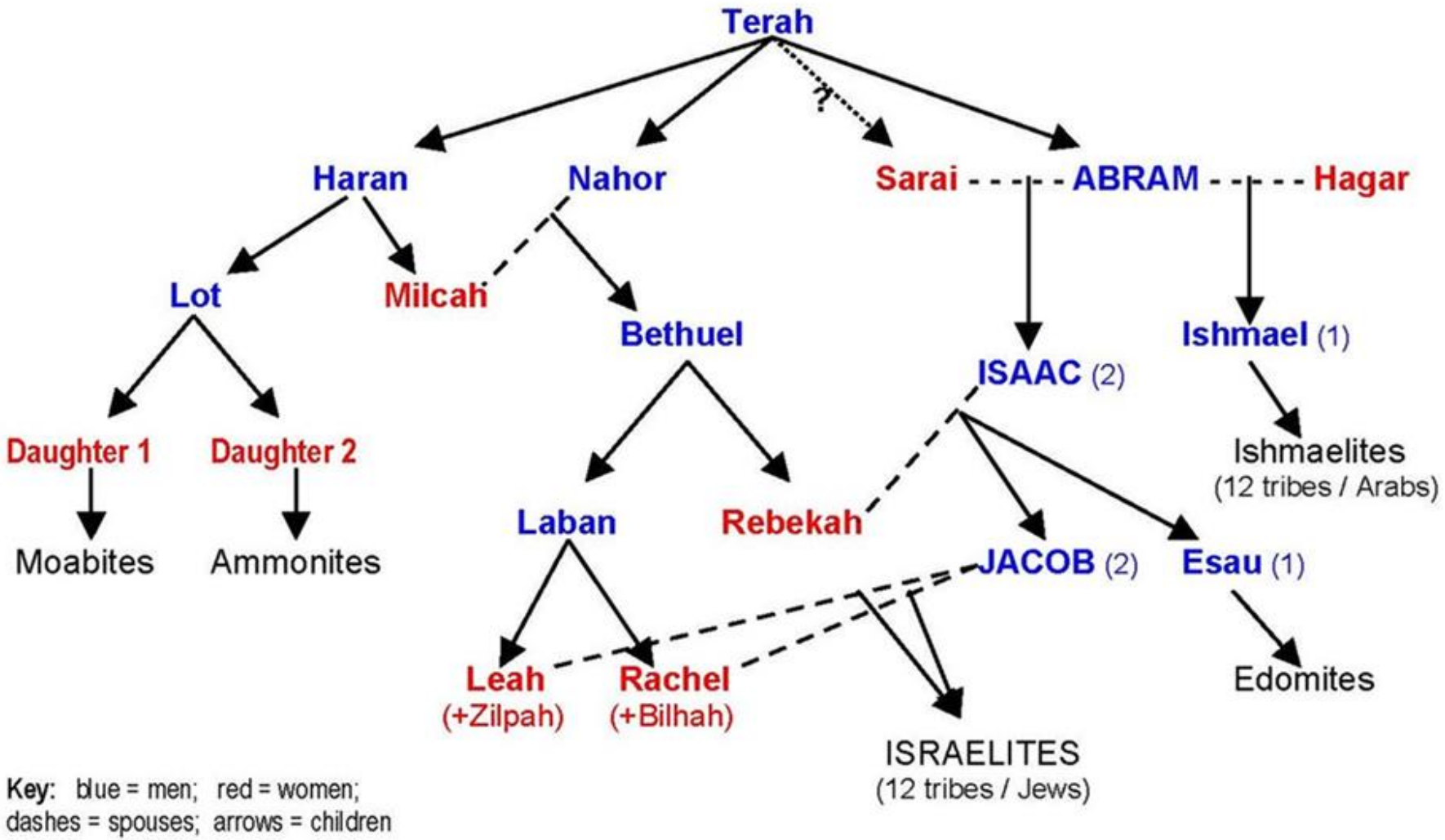
Wypędzenie Hagar i Izmaela

Szósta próba: wypędzenie Hagar i Izmalela na pustynie

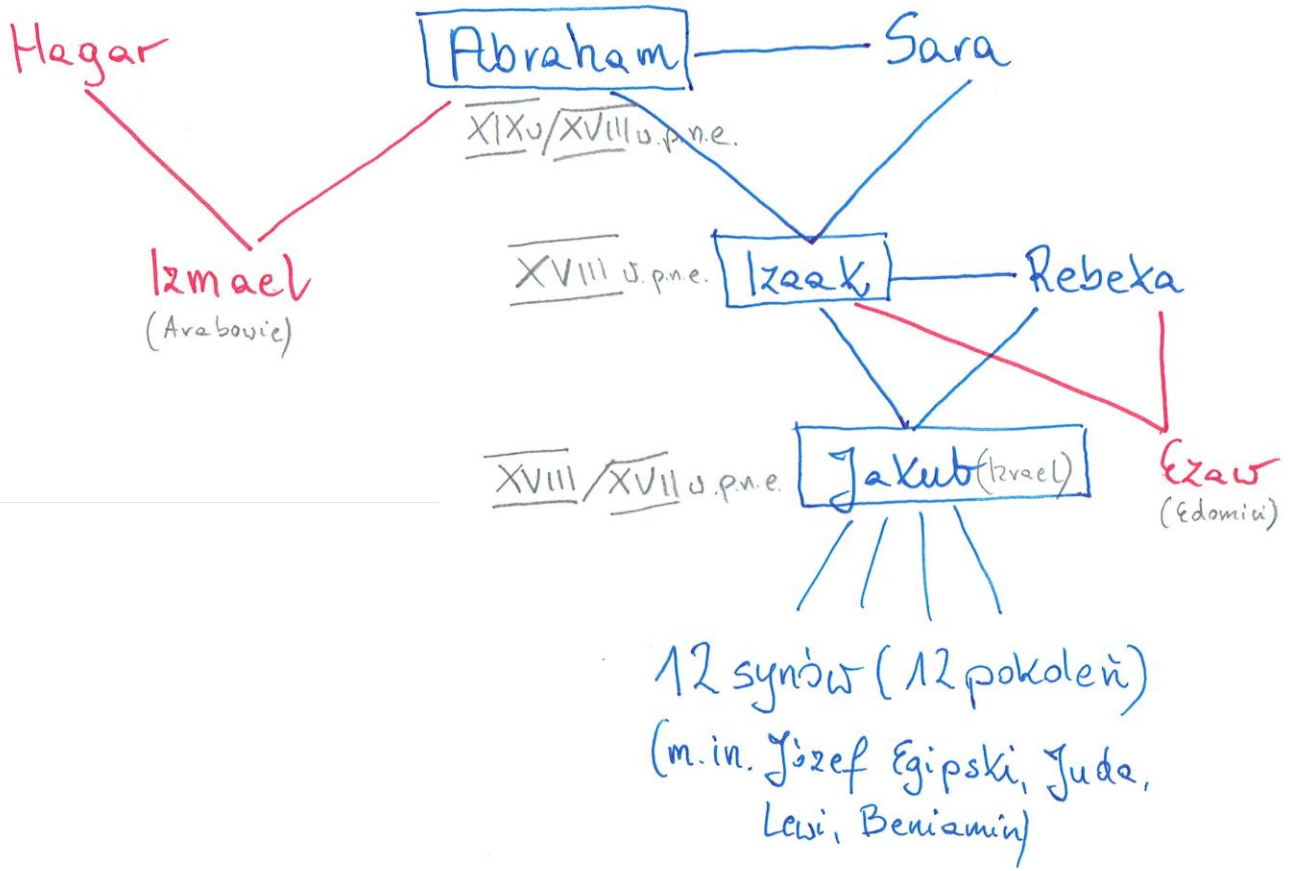
- Patrząc po ludzku, wypędzenie Hagar i Izmaela na pustynię było ich zabiciem. Abraham na pewno kochał swojego pierworodnego syna Izmaela, a z surogatką, z którą spędził przynajmniej jedną noc, prawdopodobnie też miał dobre relacje.
- Ta szósta próba: zabicie syna, a tak naprawdę wiara, że Bóg zainterweniuje na pustyni i go uratuje zgodnie z obietnicą, była przygotowaniem do złożenia Izaaka w ofierze na ołtarzu. Abraham dopiero szóstą próbę zdaje, ufa Bogu i jest gotowy doświadczyć siódmej próby.

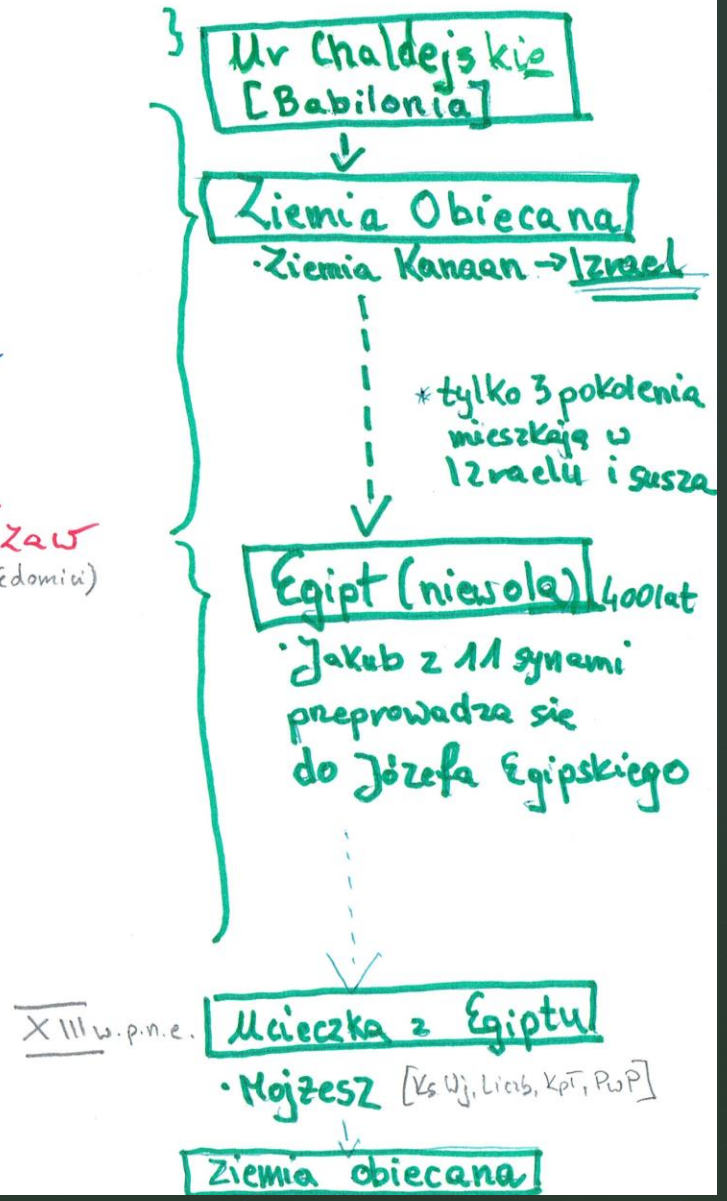

Family of Abraham

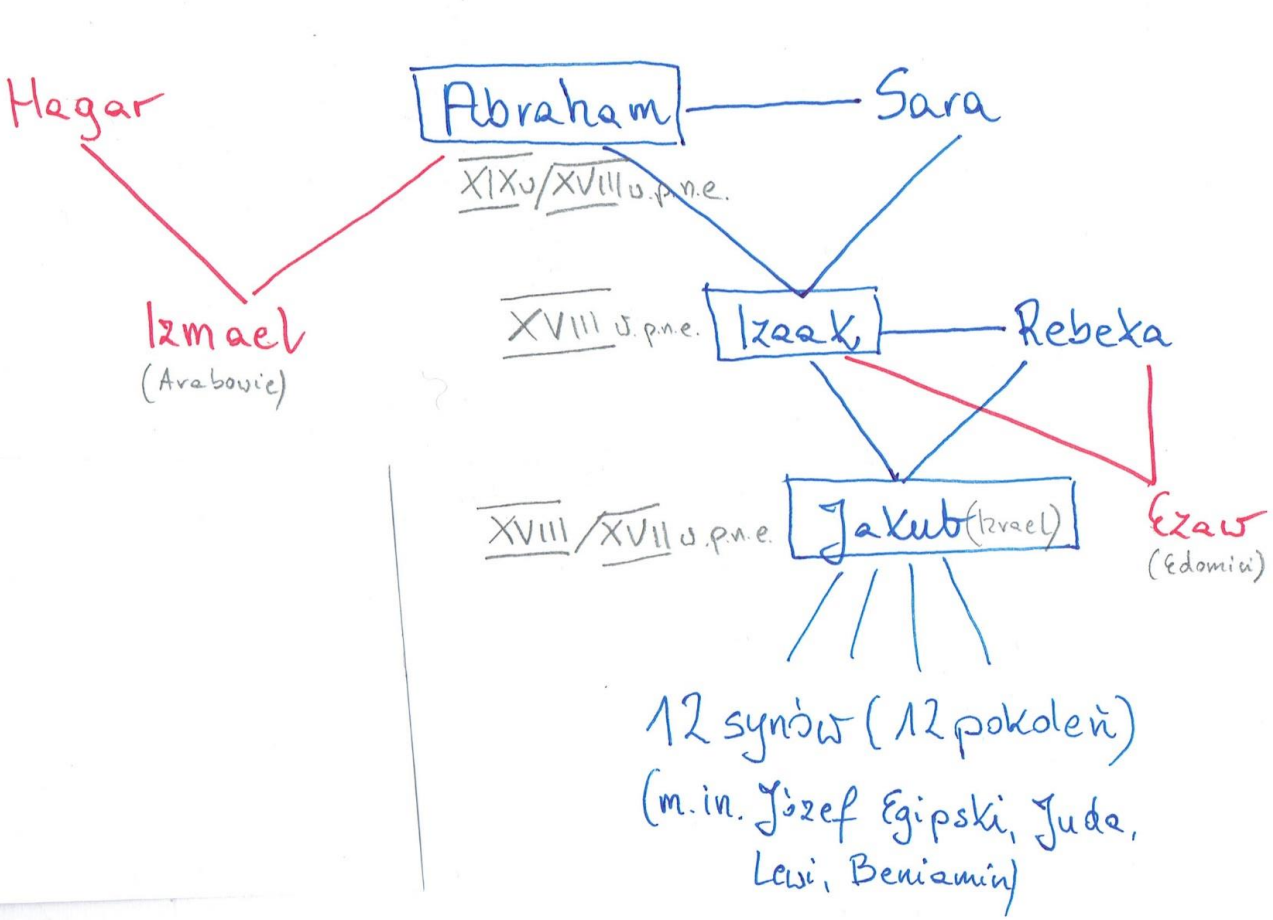

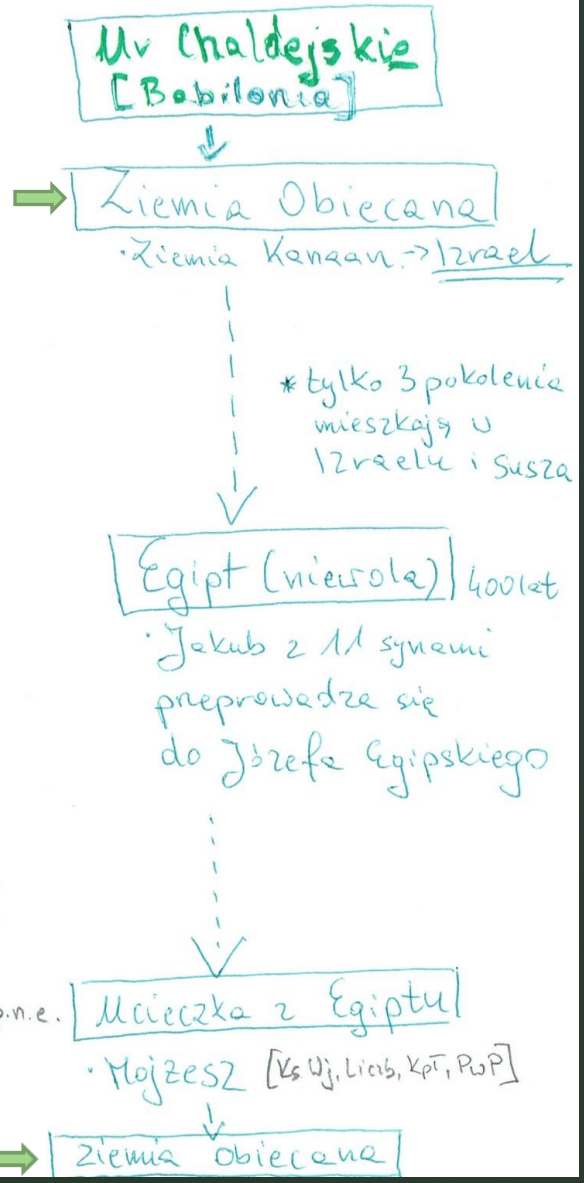
Księga Rodzaju

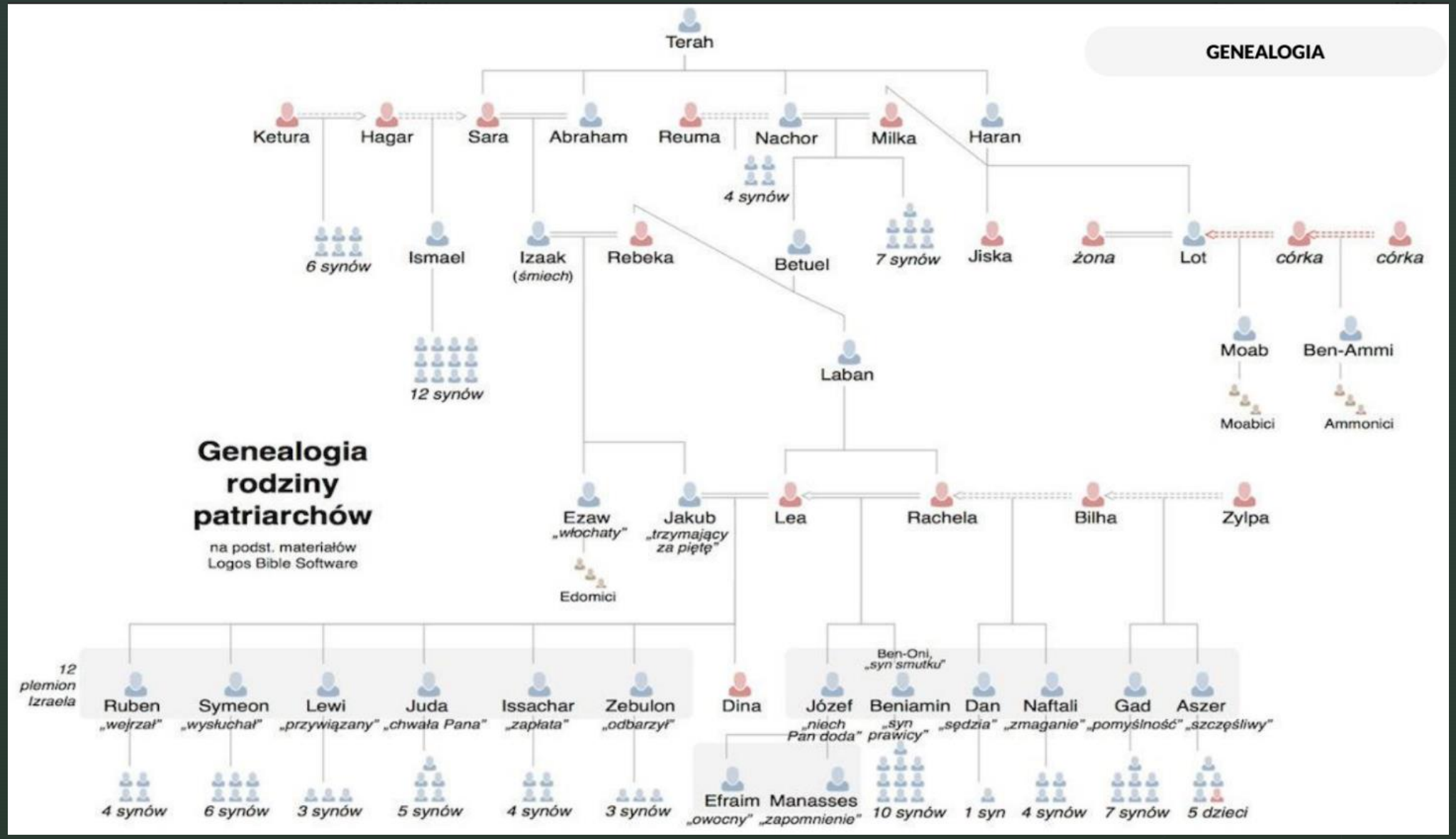

Księga Rodzaju

GENEALOGIA
Terah
Ketura
Hagar
Sara
Abraham
Reuma
Nachor
Milka
Haran
4 synów
6 synów
Ismael
Izaak
(śmiech)
Rebeka
Betuel
7 synów
Jiska
żona
Lot
córka
córka
12 synów
Laban
Moab
Ben-Ammi
Moabici
Ammonici
Genealogia rodziny patriarchów
na podst. materiałów Logos Bible Software
Ezaw
„włochaty"
Jakub
„trzymający za piętę"
Lea
Rachela
Bilha
Zylpa
Edomici
12 plemion Izraela
Ben-Oni, „syn smutku"
Ruben
„wejrzał"
Symeon
„wysłuchał"
Lewi
„przywiązany"
Juda
„chwała Pana"
Issachar
„zapłata"
Zebulon
„odbarzył"
Dina
Józef
„niech Pan doda"
Beniamin
„syn prawicy"
Dan
„sędzia"
Naftali
„zmaganie"
Gad
„pomyślność"
Aszer
„szczęśliwy"
4 synów
6 synów
3 synów
5 synów
4 synów
3 synów
Efraim
„owocny"
Manasses
„zapomnienie"
10 synów
1 syn
4 synów
7 synów
5 dzieci

potomkowie Abrahama

poligamia

Abraham miał trzy żony: pierwszą - **Sarę** i dwie drugorzędne: **Hagar** i **Keturę**. Miał w sumie liczne potomstwo. Jednak trzej jego synowie zasługują na szczególną uwagę, gdyż sami stali się patriarchami, czyli protoplastami, innych narodów.

Arabowie

Potomkowie Izmaela

Izmael był pierwszym synem Abrahama. Urodziła mu go Hagar - niewolnica Sary.

Żydzi

Potomkowie Izaaka

Izak był "synem obietnicy". Urodziła go pierwsza żona Abrahama - Sara. Obydwoje byli wtedy w bardzo podeszłym wieku.

Beduini

Potomkowie Midiana

Trzecia żona Abrahama urodziła mu wielu synów, ale najbardziej znanym stał się Midian. Jest on uważany za protoplastę Madianitów zamieszkujących Półwysep Synaj. Nazywamy ich często Beduinami.

- Abraham i Sara w końcu zaczęli przestrzegać Przymierza

Po wielu przygodach w Haramie, Egipcie i z Hagar, Abraham i Sara nauczyli się, że Bogu trzeba ufać i On swojej części Przymierza zawsze dochowuje.

Łamanie Przymierza przez człowieka zawsze kończy się tragicznie

Po wypędzeniu Hagar i Izmaela minęło kilkanaście lat. Abraham i Sara już nauczyli się ufać Bogu.

Dopiero wtedy gotowi są na siódmą próbę ofiarowania Bogu długo oczekiwanego syna Izaaka.

7 prób Abrahama 3:4

- 1. Wyjście z bezpiecznego Haranu +
- 2. Głód i opuszczenie Ziemi Kanaan (wyjazd do Egiptu) -
- 3. Wyparcie się Sary przed faraonem lub Abimelekiem -
- 4. Uratowanie Lota („negocjacje” i odbicie porwanego bratanka) +
- 5. Współżycie z Hagar -
- 6. Wypędzenie Hagar i Izmaela na pustynię +
- 7. Góra Moria i Izaak +

- Można odnieść wrażenie, że Bóg przez całe życie przygotowywał Abrahama by był on w stanie doświadczyć tej ostatniej siódmej próby. To bardzo ważne zdanie: pierwszy człowiek, któremu Bóg się objawił w historii ludzkości był przez całe życie przygotowywany by doświadczyć siódmej próby, którą była ofiara z własnego syna.

Przerażenie Abrahama

- Bez wątpienia Abraham pod górą Moria jest przerażony, przygotowując się na wejście, działa jak w amoku, jest w szoku. Najpierw przygotował osła, a dopiero potem zaczął rąbać drewno, to oczywiście nielogiczna kolejność. Poza tym dlaczego Abraham rąbie drewno, skoro obok są słudzy?
- I jeszcze jedna nieścisłość: Abraham mówi do sług w liczbie mnogiej, że „potem wrócimy do was”, co oznaczałoby, że ich okłamał. Wiedział przecież, że Izaak zostanie zabity na ołtarzu. Może było to celowe kłamstwo by słudzy go nie bronili. Pisząc o tych drobiazgach, które mogły nam umknąć chciałem pokazać, jak bardzo Abraham się boi, ale równocześnie jest wierny Bogu.

Izaak był młodzieńcem, a może nawet miał 33 lata

- Izaak określony jest w oryginalnym tekście hebrajskim jako „naser” czyli „młodzieniec” albo „młody mężczyzna”, jest więc na pewno co najmniej starszym nastolatkiem. Starożytne tradycje żydowskie mówią jednak, że Izaak miał 33 lub 38 lat. To kolosalnie ważne, ponieważ Izaak nie był wtedy małym dzieckiem, jak zwykle jest przedstawiany.
- Oznacza to, że wiedział, że będzie złożony przez ojca w ofierze, a co ważniejsze, pomimo tego, że był szybszy i silniejszy niż wiekowy ojciec, pozwala się mu związać.

Izaak świadomie wchodzi na górę, choć może uciec

- „Izaak odezwał się do swego ojca Abrahama: «Ojcze mój!» A gdy ten rzekł: «Oto jestem, mój synu» - zapytał: «Oto ogień i drwa, a gdzież jest jagnię na całopalenie?» Abraham odpowiedział: «Bóg upatrzy sobie jagnię na całopalenie, synu mój». I szli obydwaj dalej. A gdy przyszli na to miejsce, które Bóg wskazał, Abraham zbudował tam ołtarz, ułożył na nim drwa i związawszy syna swego Izaaka położył go na tych drwach na ołtarzu. Potem Abraham sięgnął ręką po nóż, aby zabić swego syna.”
- W innych religiach składano z ludzi ofiary (Kananejczycy, Fenicjanie), o czym Izaak wiedział.
- Dlaczego więc nowo poznany Bóg jego ojca miałby być inny?

Dlaczego Izaak nie ucieka?

- Dlaczego więc Izaak dalej wspina się na górę, kładzie się na ołtarzu i daje się związać ojcu? Dlaczego nawet związany, leżąc na drewnie na ołtarzu, widząc nóż, nie ucieka? Żeby złożyć z samego siebie ofiarę ojcu. Mamy więc tak naprawdę dwie ofiary: Abrahama z syna i Izaaka z samego siebie.
- Przyjrzyjmy się bliżej ofierze Izaaka: bierze na swoje ramiona drewno, wchodzi z tym drewnem na górę, następnie układa je na ołtarzu i kładzie się na drewnie by oddać na nim swoje życie ojcu. Jakieś skojarzenia?
- Jakby tego było mało, Izaak ma według tradycji żydowskiej 33 lub 38 lat. Jego ofiarę przerywa jednak anioł, i zamiast niego na ołtarzu w ofierze zostaje złożony baranek „uwikłany rogami w zaroślach”. W najmłodszych manuskryptach te zarośla będą nazwane krzewem ciernistym.
- Jezus wziął na swoje ramiona drewno (krzyż) wszedł na górę Golgota i na krzyżu, który stał się ołtarzem, składa swoje życie w ofierze Ojcu jako Baranek Boży. Ma 33 lata.

- ✓ **Ogromne zaufanie do Boga**
- ✓ Syn Abrahama Izzak niesie drewno na górę. Na tym drzewie, na ołtarzu ma oddać swoje życie w ofierze ojcu. Anioł to przerywa i Abraham spala w ofierze baranka.
- ✓ To jest zapowiedź ofiary Jezusa na krzyżu i Nowego Przymierza.
- ✓ Syn Boży Jezus na górę Golgota wnosi drewniany krzyż, na którym ofiaruje swoje życie Ojcu. Krzyż jest ołtarzem, na którym Baranek Boży ofiaruje swoje życie.
- ✓ Eucharystia zostaje ustanowiona nie tylko na Ostatniej Wieczerzy, ale także na Krzyżu i w Grobie, gdzie Jezus Zmartwychwstał.

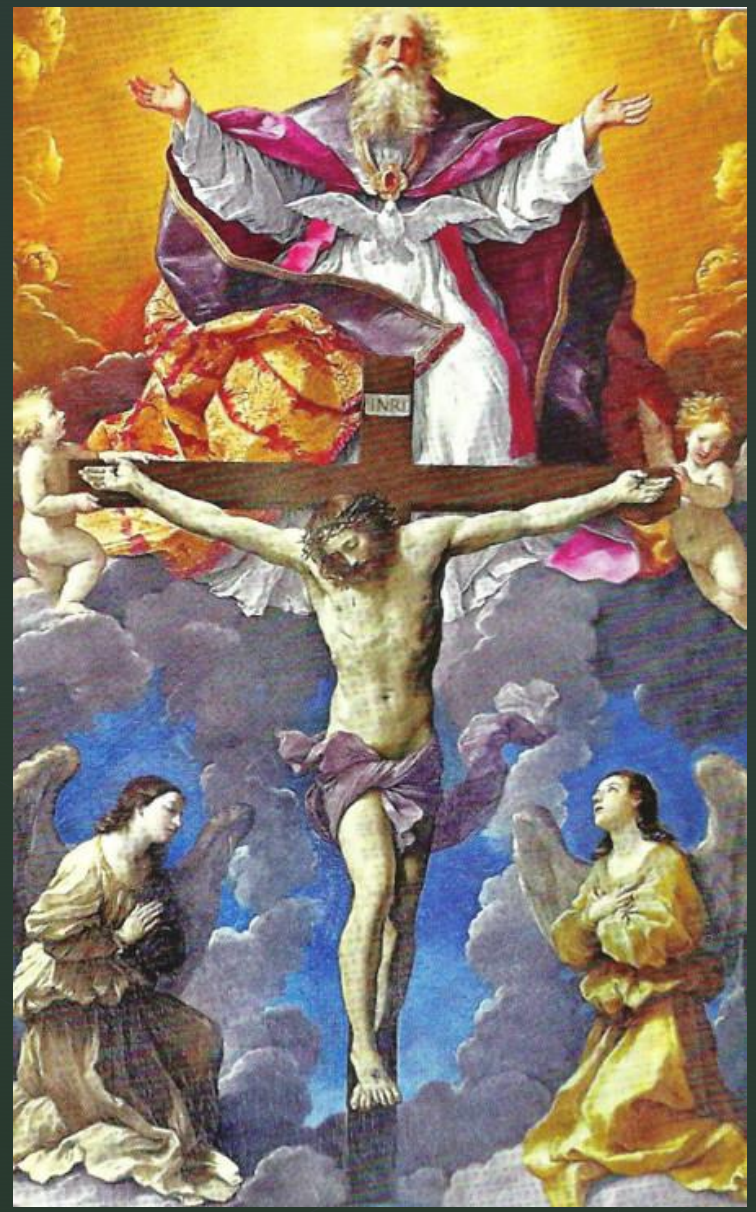
Krzyż jest ołtarzem, czyli miejsce złożenia ofiary

- Krzyż jest ołtarzem
- Jezus kapłanem, który na ołtarzu-krzyża składa ofiarę z samego siebie
- Jezus jest ofiarą złożoną na ołtarzu-krzyża

JESUS
NAZARENUS
REX
JUDAEORUM.

INRI

Współczesny judaizm

- Ktoś może zarzucić, że taka interpretacja jest chrześcijańską nadinterpretacją,
- ale rabini od starożytności do dzisiaj nauczają podobnie: scena ofiarowania Izaaka jest zapowiedzią śmierci Mesjasza
- Z tą różnicą, że oni jeszcze czekają na Mesjasza

- Na górze Moria Bóg dzieli się z Abrahamem swoim najgłębszym doświadczeniem:

doświadczeniem ofiarowania własnego Syna.

Abraham na to doświadczenie (7. próbę) był przygotowywany przez całe życie.

Dzięki zaufaniu Bogu, Abraham może doświadczyć to, co Bóg Ojciec na krzyżu.

Ale dlaczego Bóg Ojciec chciał, by Abraham i Izaak doświadczyli/współ-odczuli, to co On i Jego Syn Jezus doświadczą za prawie 2000 lat na krzyżu?

- Abraham i Izaak są pierwszymi patriarchami Izraela, czyli przywódcami rodu. Od nich zależy przyszłość. Od nich zależy historia zbawienia.
- To oni zakładają Naród Wybrany, dają podwaliny pod przyszły naród, dlatego Bóg chce by zrozumieli i dobrze pokierowali historią Izraela, czyli historią zbawienia. To od nich zaczyna się historia.
- **Abraham i Izaak i Jakub będą „ojcami założycielami" Izraela i to oni będą kształtować przyszłość.**

- Ten najbardziej kontrowersyjny tekst ze Starego Testamentu zapowiada śmierć Jezusa na krzyżu. Co warto podkreślić, to nie jest tylko chrześcijańska, a więc wtórna interpretacja tego wydarzenia, ponieważ od starożytności do dziś Żydzi także w tym tekście widzą proroctwo mesjańskie. Choć oczywiście nie utożsamiają Jezusa z Nazaretu z Chrystusem, czyli Mesjaszem i dalej na niego czekają. To między innymi dlatego pod krzyżem Jezusa Żydzi krzyczą, by uratowali Go anioły, tak jak Izaaka na górze Moria.

- Moglibyśmy na tym się zatrzymać: **ofiara Izaaka jest zapowiedzią ofiary Jezusa, a ofiara Abrahama tłumaczy ofiarę, którą ponosi Bóg Ojciec na Golgocie.** Ten wątek często jest pomijany: nie tylko Jezus ponosi ofiarę na ołtarzu krzyża, tak jak nie tylko Izaak złożył ofiarę na górze Moria. Nie można przeoczyć ofiary Abrahama, tym bardziej nie zapominajmy o ofierze Boga Ojca na krzyżu!!!

- Jest jednak coś jeszcze. Bóg w Starym Testamencie objawia się przez działanie (np. cuda, uwolnienie z niewoli egipskiej), przez słowa (np. kiedy sam mówi albo przez nauczanie proroków) oraz przez „współodczuwanie”. To ostatnie poznanie jest najmniej znane, i chyba jednak najbardziej intymne. Czasami Bóg dzieli się swoim doświadczeniem z człowiekiem.

- Na górze Moria Bóg się dzieli z swoim innym, najgłębszym doświadczeniem: doświadczeniem ofiarowania własnego syna. Abraham podobnie jak Ozeasz dostał łaskę poznania Boga przez współodczuwanie. Abraham, pierwszy człowiek, któremu Bóg się objawił, poznaje Go w tajemnicy krzyża. To absolutnie coś niesamowitego! I to właśnie ten człowiek, który poznał tajemnicę ofiary Ojca i Syna zostaje ojcem Narodu Wybranego.

- Tylko raz w całej Biblii, właśnie po ofiarowaniu baranka zamiast Izaaka, Bóg przysięga na siebie samego: „«Przysięgam na siebie, wyrocznia Pana, że ponieważ uczyniłeś to, a nie oszczędziłeś syna twego jedynego, będę ci błogosławił i dam ci potomstwo tak liczne jak gwiazdy na niebie i jak ziarnka piasku na wybrzeżu morza” (Rdz 22, 16). To sformułowanie jest absolutnie wyjątkowe i pokazuje niezwykłość tego historycznie pierwszego Przymierza Boga z człowiekiem. Tylko raz Bóg przysiągł na samego siebie.

Wzgórze Świątynne

Moria = Syjon = Świątynia Jerozolimska

- Salomon buduje Świątynię Jerozolimską na miejscu, gdzie Abraham miał złożyć w ofierze Izaaka
- Świątynia zostaje dwukrotnie zniszczona (za pierwszym razem zginęła Arka Przymierza, za drugim razem jej nie odbudowano)

Meczet Kopuła na Skale

- Na miejscu Świątyni Jerozolimskiej stoi meczet
- Według Koranu miejsce wniebowzięcia Mahometa
- Dla współczesnych Żydów to wielki problem

Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata!

Pascha i wyjście z Egiptu

Stara rycina biblijna przedstawiająca 10. plagę egipską: anioł śmierci omija dom izraelski, na drzwiach którego widzi krew baranka; wewnątrz rodzina izraelska spożywa wieczerzę paschalną.

Jaskinia Makpela w Hebronie. Grobowiec Patriarchów

GROBOWIEC PATRIARCHÓW W HEBRONIE (ZACHODNI BRZEG JORDANU)

Abraham kupił jaskinię Makpela na grób dla Sary. Potem zostali tam pochowani inni patriarchowie i ich żony

Dzisiaj nad jaskinią i grobami stoi sanktuarium podzielone na dwie części: synagogę i meczet.

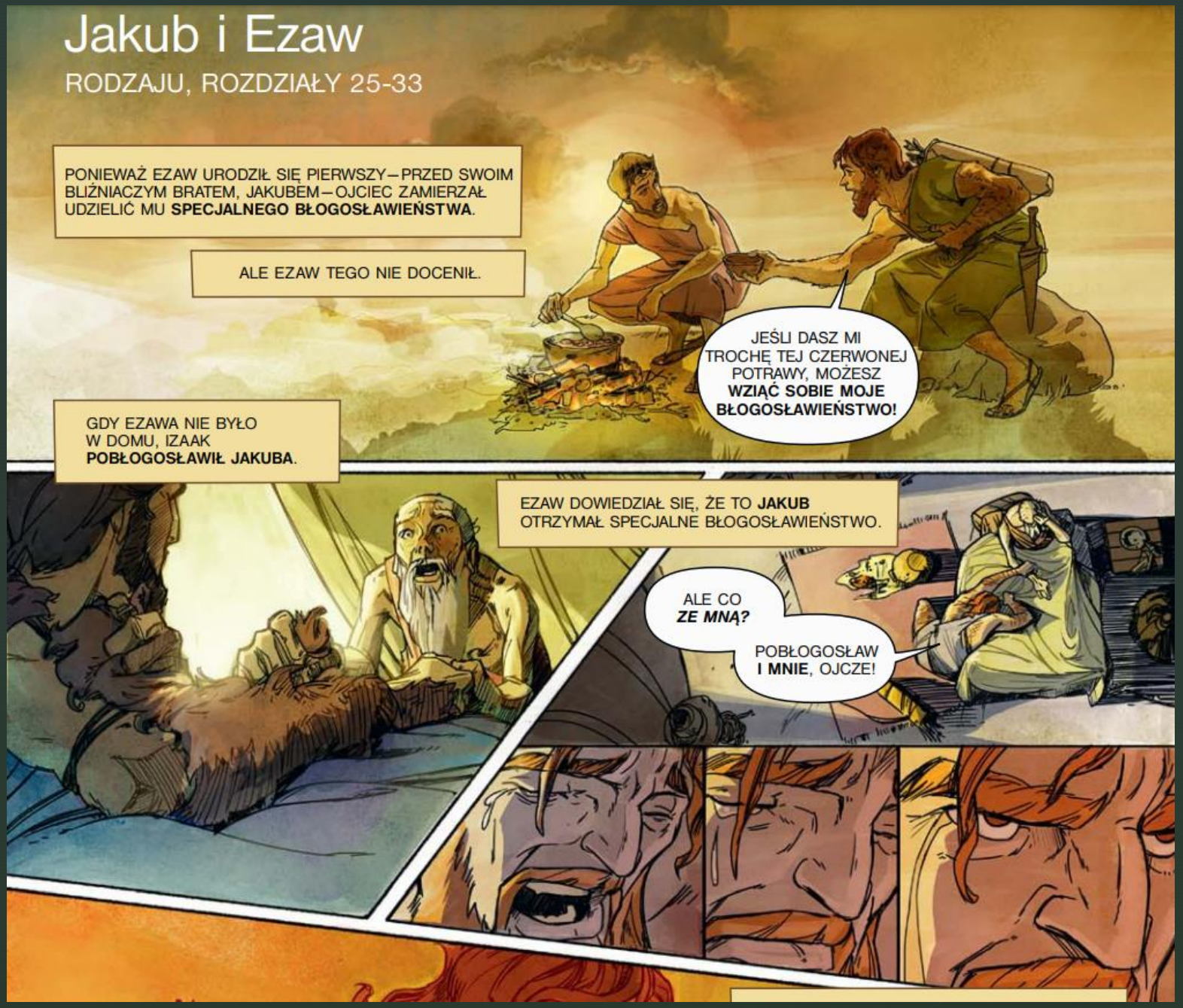
Abraham-Izaak-Jakub

- Kolejne rozdziały Księgi Rodzaju opisują historię Izaaka i jego syna Jakuba. Obaj odnawiają Przymierze z Bogiem, które zawarł Abraham.
- Biblia poświęca im dużo miejsca, szczególnie Jakubowi, ale nie będziemy się na nich dzisiaj skupiać.
- Pierworodnym synem Izaaka był Ezaw, ale sprzedał swoje pierworództwo swojemu bliźniakowi Jakubowi za… miskę soczewicy. Później tego bardzo żałował.
- Jakub udawał przed umierającym Izaakiem Ezawa i otrzymał podstępem błogosławieństwo jako jego następca. Plan uknuła Rebeka, która faworyzowała młodszego Jakuba.
- Między Jakubem i Ezawem doszło do wielkiego konfliktu, ostatecznie bracia sobie wybaczyli.

Jakub i Ezaw
RODZAJU, ROZDZIAŁY 25-33
PONIEWAŻ EZAW URODZIŁ SIĘ PIERWSZY—PRZED SWOIM BLIŹNIACZYM BRATEM, JAKUBEM—OJCIEC ZAMIERZAŁ UDZIELIĆ MU **SPECJALNEGO BŁOGOSŁAWIEŃSTWA**.
ALE EZAW TEGO NIE DOCENIŁ.
JEŚLI DASZ MI TROCHĘ TEJ CZERWONEJ POTRAWY, MOŻESZ **WZIĄĆ SOBIE MOJE BŁOGOSŁAWIEŃSTWO!**
GDY EZAWA NIE BYŁO W DOMU, IZAAK **POBŁOGOSŁAWIŁ JAKUBA**.
EZAW DOWIEDZIAŁ SIĘ, ŻE TO **JAKUB** OTRZYMAŁ SPECJALNE BŁOGOSŁAWIEŃSTWO.
ALE CO ***ZE MNĄ?***
POBŁOGOSŁAW **I MNIE**, OJCZE!

EZAW POSTANOWIŁ,
ŻE **POLICZY SIĘ** Z JAKUBEM.
ZABIJĘ JAKUBA,
MOJEGO BRATA!

JAKUB UCIEKŁ, ALE WIELE LAT PÓŹNIEJ WRÓCIŁ DO DOMU...
EZAW IDZIE CI **NA SPOTKANIE**, A Z NIM **400 MĘŻCZYZN**!
WSZYSTKICH NAS **ZABIJE**!
CO MAMY **ZROBIĆ?**
JAKUB **SIĘ BAŁ**.

GDY EZAW SIĘ ZBLIŻAŁ, JAKUB **KŁANIAŁ MU SIĘ** SIEDEM RAZY.
PONIEWAŻ MINĘŁO WIELE LAT I JAKUB OKAZAŁ EZAWOWI WIELKĄ **ŻYCZLIWOŚĆ**, TEN JUŻ NIE CHCIAŁ GO ZABIĆ. **UŚCISKAŁ** MOCNO BRATA I OBAJ ZAWARLI **POKÓJ**.
CZEGO SIĘ UCZYMY Z HISTORII JAKUBA I EZAWA?
DLACZEGO EZAW TAK BARDZO **ROZGNIEWAŁ SIĘ** NA JAKUBA?
PODPOWIEDZI: RODZAJU 27:41; PRZYSŁÓW 14:30.
JEŚLI TWÓJ BRAT LUB SIOSTRA **ZŁOŚCI SIĘ** NA CIEBIE ALBO TRAKTUJE CIĘ **NIEŻYCZLIWIE**, CO **TY SAM** MÓGŁBYŚ ZROBIĆ?
PODPOWIEDŹ: 1 PIOTRA 3:8, 9.

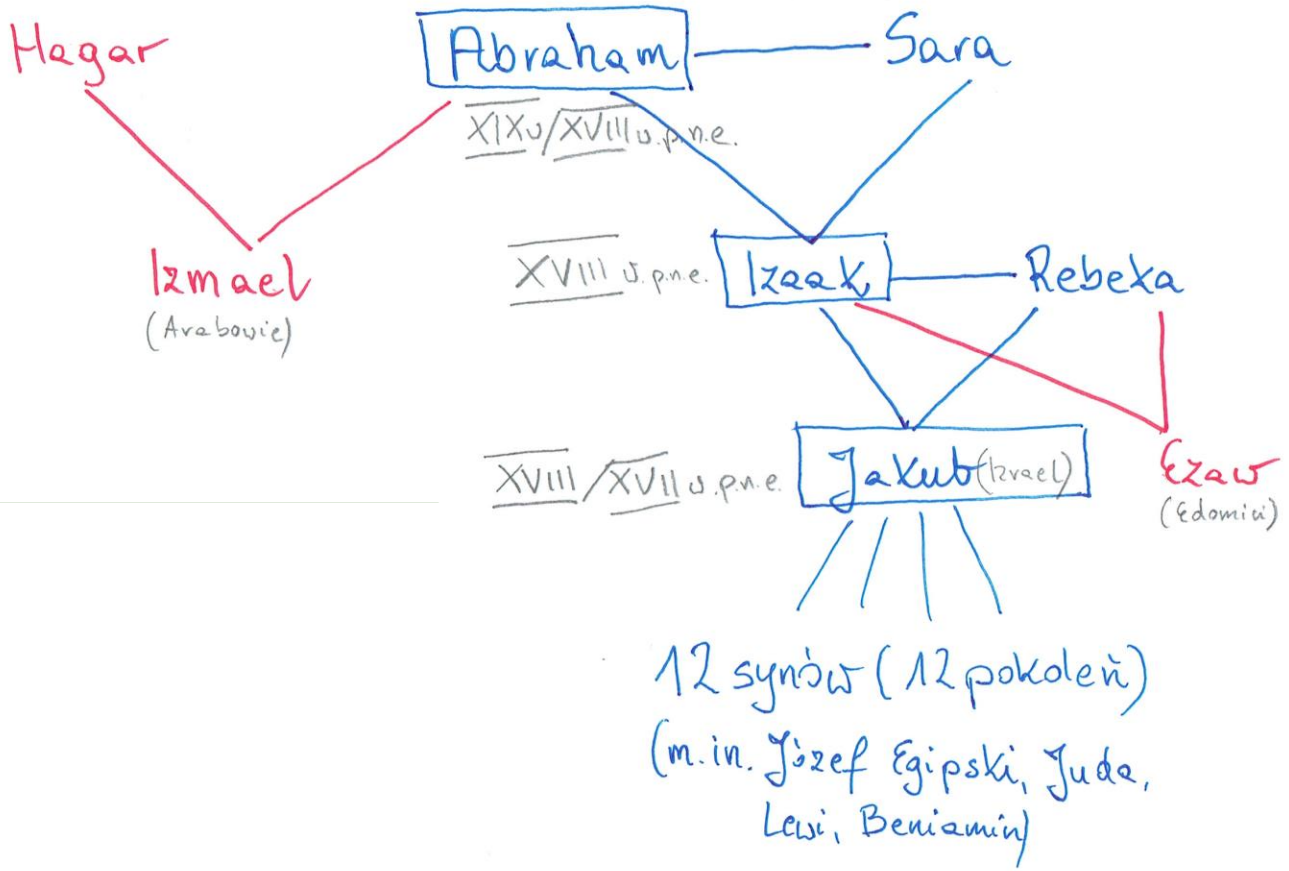
- Potomkowie Ezawa to Edomici, odwieczni wrogowie Izraela. Podobnie było z potomkami Izmaela, czyli Arabami.
- Najsłynniejsza scena z Jakubem to walka z Aniołem, po której Bóg zmienia mu imię na Izrael, co znaczy Bóg Litościwy. Jakub oznacza „chwytający za piętę”, bo był młodszym bliźniakiem Ezawa.
- Jakub ma 12 synów, ale faworyzuje Józefa. Popełnia ten sam błąd, co jego matka Rebeka, która faworyzowała go nad Ezawem.

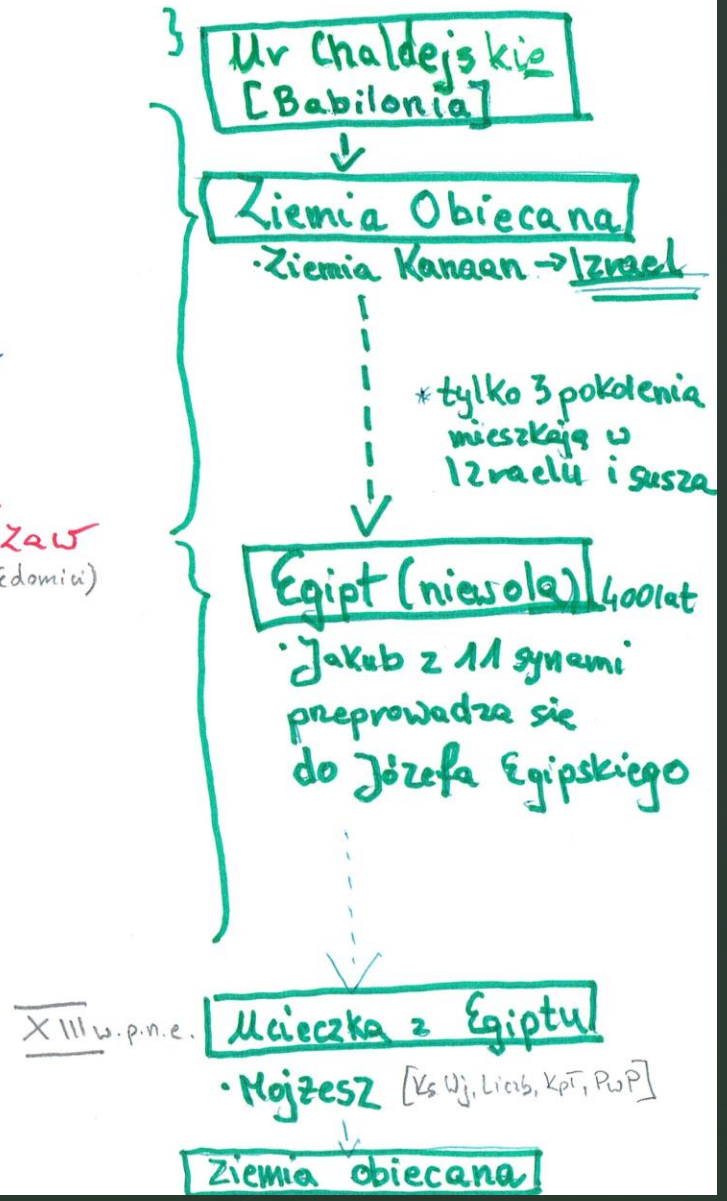

Zmiany imion w Biblii

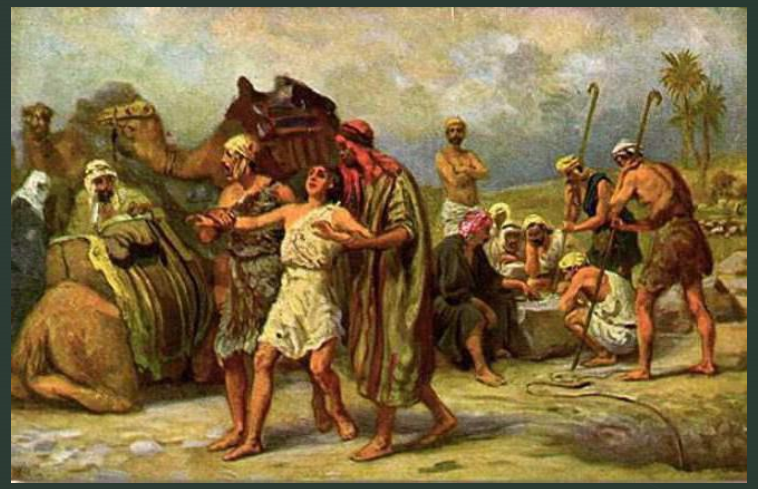
- Bóg po walce zmienia imię Jakuba („chwytający za piętę”, „podstępny”) na Izra**el** („Bóg jest litościwy”, „Bóg jest silny”)
- Jakub na początku jest egoistycznym karierowiczem faworyzowanym przez matkę, ale przez różnego rodzaju trudne doświadczenia, nawraca się. I wtedy Bóg zmienia mu imię.
- Izraelczycy to potomkowie Izraela. Stąd pochodzi późniejsza państwa Izrael.
- Jakub ma 12 synów, ale powtarza błąd swojej matki i faworyzuje najmłodszego syna Józefa.

Księga Rodzaju

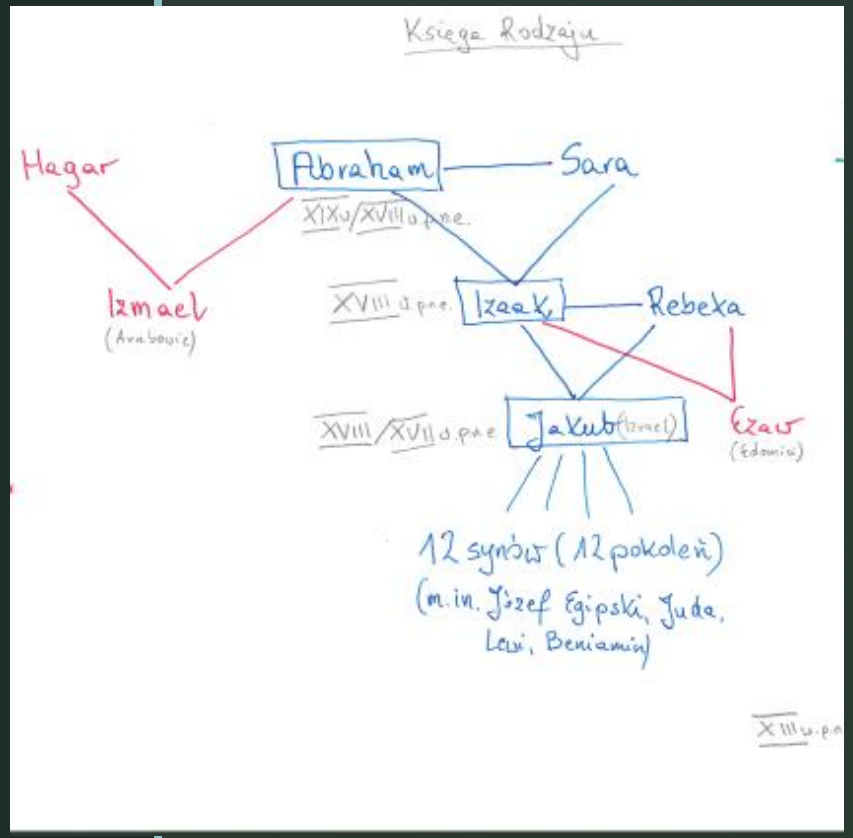

Józef Egipski – zazdrość i wybaczenie. Ale zdrada Przymierza i niewola

- Synowie Jakuba są zazdrośni o faworyzowanego Józefa, więc najpierw chcieli go zabić wrzucając do studni, ale ostatecznie sprzedają go do niewoli.
- Józef trafia do Egiptu, ale tam tłumaczy sny prorockie faraona, które ustrzegły Egipt przed suszą
- Faraon jest bardzo wdzięczny Józefowi i mianuje go drugą osobą w państwie
- Kiedy po pomoc do faraona przyjeżdżają bracia Józefa, nie poznali Józefa w Egipskim stroju.
- Józef im wybaczył i sprowadził ich do Egiptu razem z sędziwym ojcem Jakubem, który bardzo się ucieszył, że Józef jednak żyje.

Dzieci powtarzają błędy rodziców

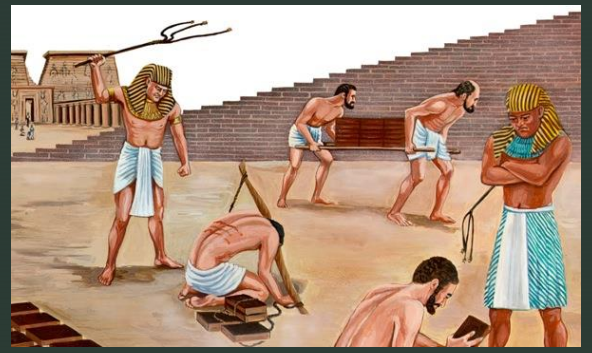
Abraham łamie Przymierze i ma syna Izmaela z Hagar, a później Izaaka z Sarą, którego faworyzuje, a Izmaela wypędza.

Rebeka faworyzuje młodszego bliźniaka Jakuba, co prowadzi do oszustw Jakuba (miska soczewicy i przebranie) i wojny między braćmi.

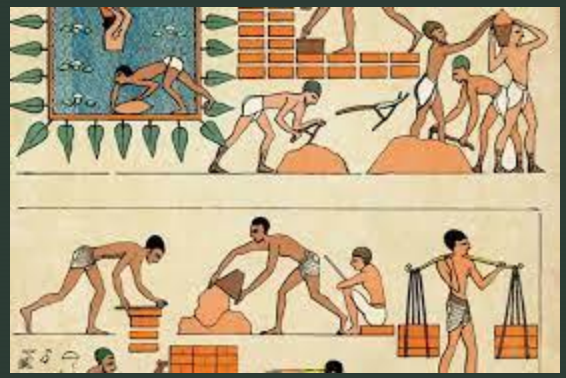
Jakub faworyzuje najmłodszego Józefa, co prowadzi do zawiści pozostałych braci, próby zabójstwa i ostatecznie sprzedaży jako niewolnika do Egiptu.

Podczas suszy Jakub z synami przeprowadza się do Józefa Egipskiego, łamiąc w ten sposób Przymierze. Tym samym dobrowolnie weszli do niewoli egipskiej.

Początek niewoli egipskiej (XVI w. – XIII w.)

Było to jednak złamanie Przymierza, bo zostawili Ziemię Obiecaną im przez Boga Abrahamowi i przeprowadzili się do Egiptu☆

Na początku było im bardzo dobrze, ale po śmierci faraona i Józefa, Izraelczycy powoli stawali się niewolnikami

Tak rozpoczęła się trwająca 400 lat niewola egipska

★ Powtarzają błąd Abrahama, który też opuścił Ziemię Kanaan, kiedy doskwierał mu głód.

Niewola egipska: kara za brak zaufania podczas suszy i złamanie Przymierza.
Przez 400 lat Bóg przestał się objawiać

XIX w. **Abraham** [Ks. Rodzaju]

- wędruje z Babilonu do Ziemi Kanaan
- obietnica potomstwa
- ofiara z Izaaka
- ojciec narodów

Izaak

Jakub

12 synów (12 pokoleń)
(m.in. Józef Egipski, Juda, Lewi, Beniamin)

Egipt 400 lat niewoli

XIII w. **Mojżesz** [Ks. Wj., Kpł., Licz., PwP]

- niewola egipska
- 10 plag
- Pascha
- M. Czerwone
- 40 lat na pustyni
- dekalog

Jozue [Ks. Jozuego]

- zdobycie Ziemi Obiecanej

Sędziowie [Ks. Sędziów]

- teokracja
- Samson
- Gedeon
- Debora

XI w. **Saul** [Ks. Samuela, Królewskie, Kronik]

Dawid

- walka z Goliatem
- wielki król
- romans z Batszebą

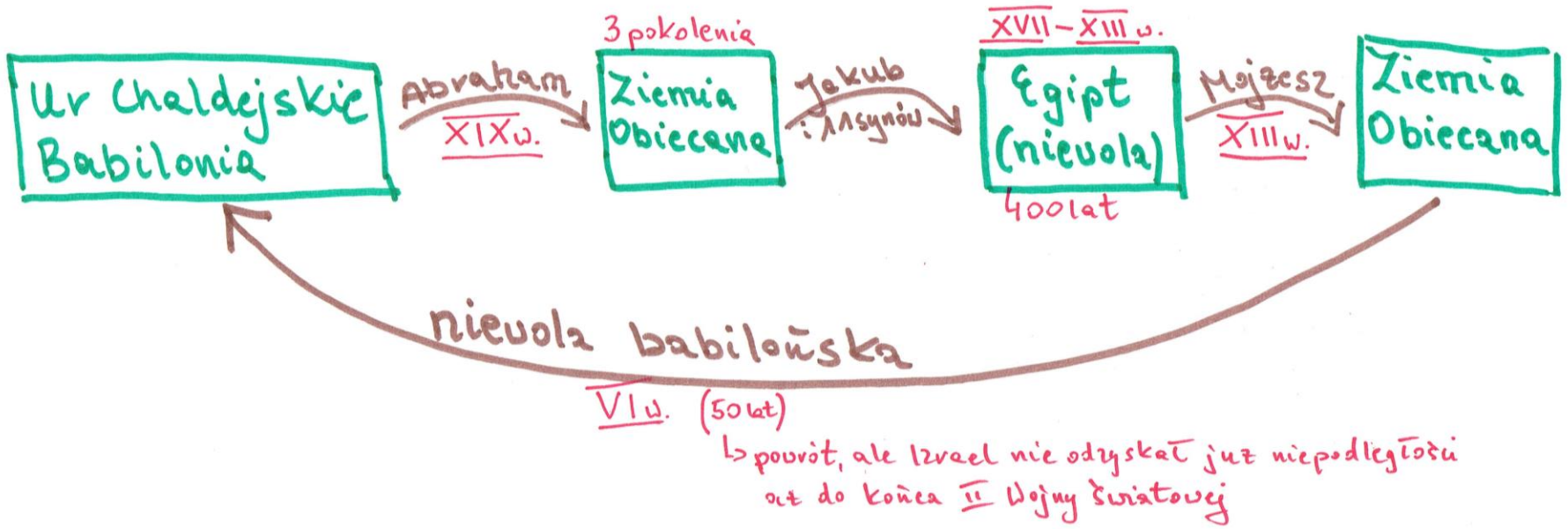
Salomon

- mądrość
- potęga
- zdrada i rozpad

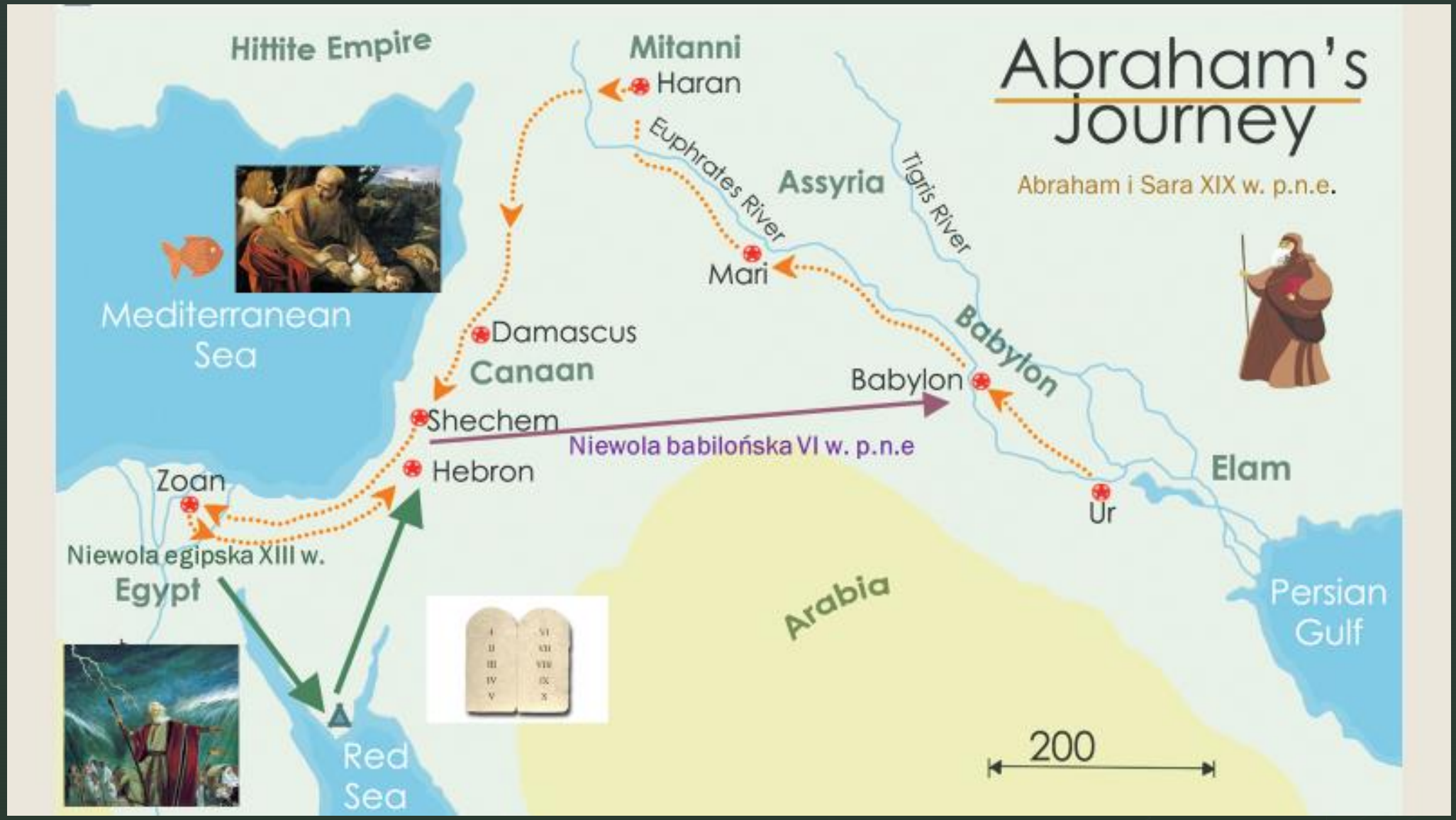
Król. Pół. - Izrael
→ niewola asyryjska
VIII w.

Król. Pół. - Juda
→ niewola babilońska
VI w.

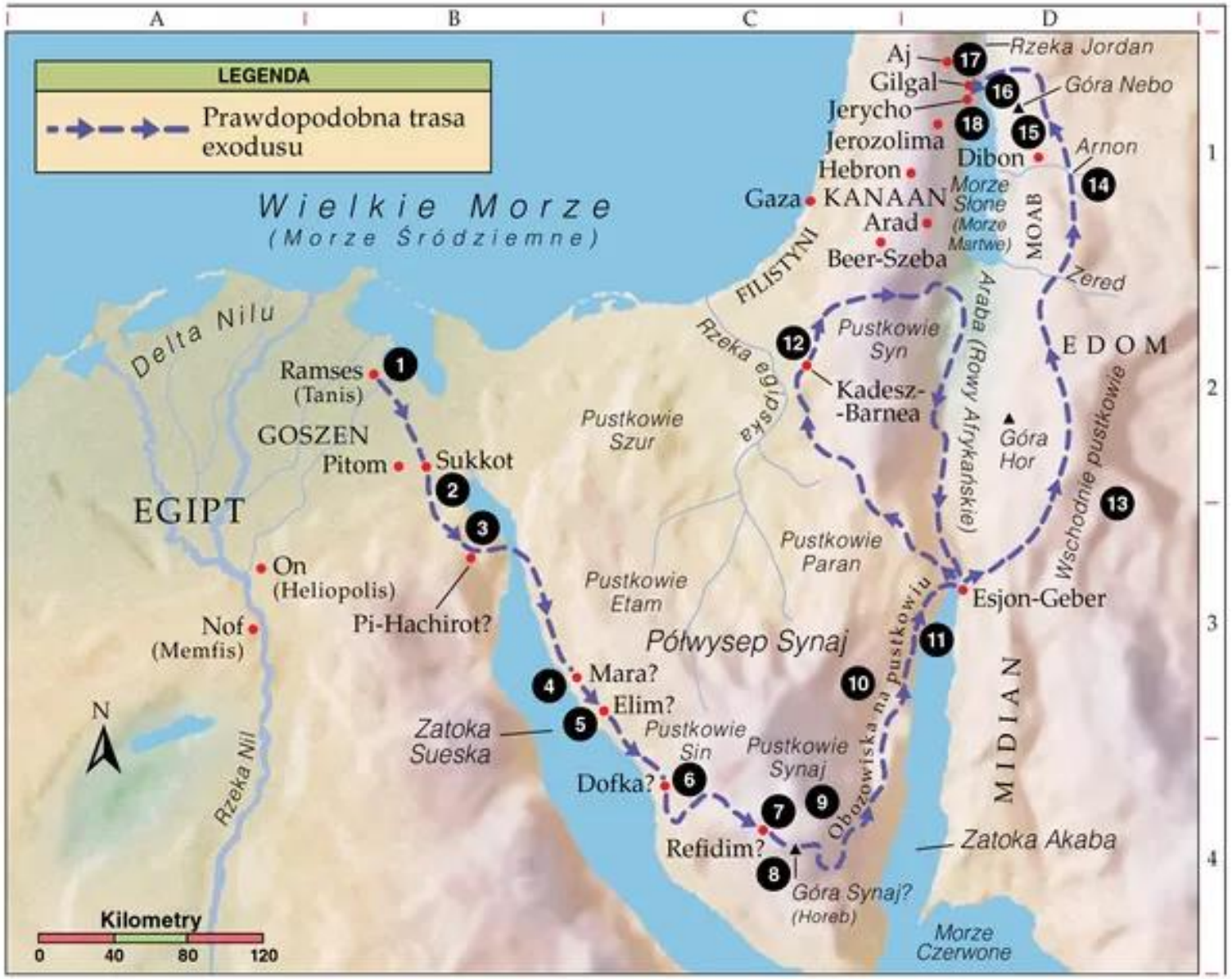
[powrót z niewoli, jako lenno]

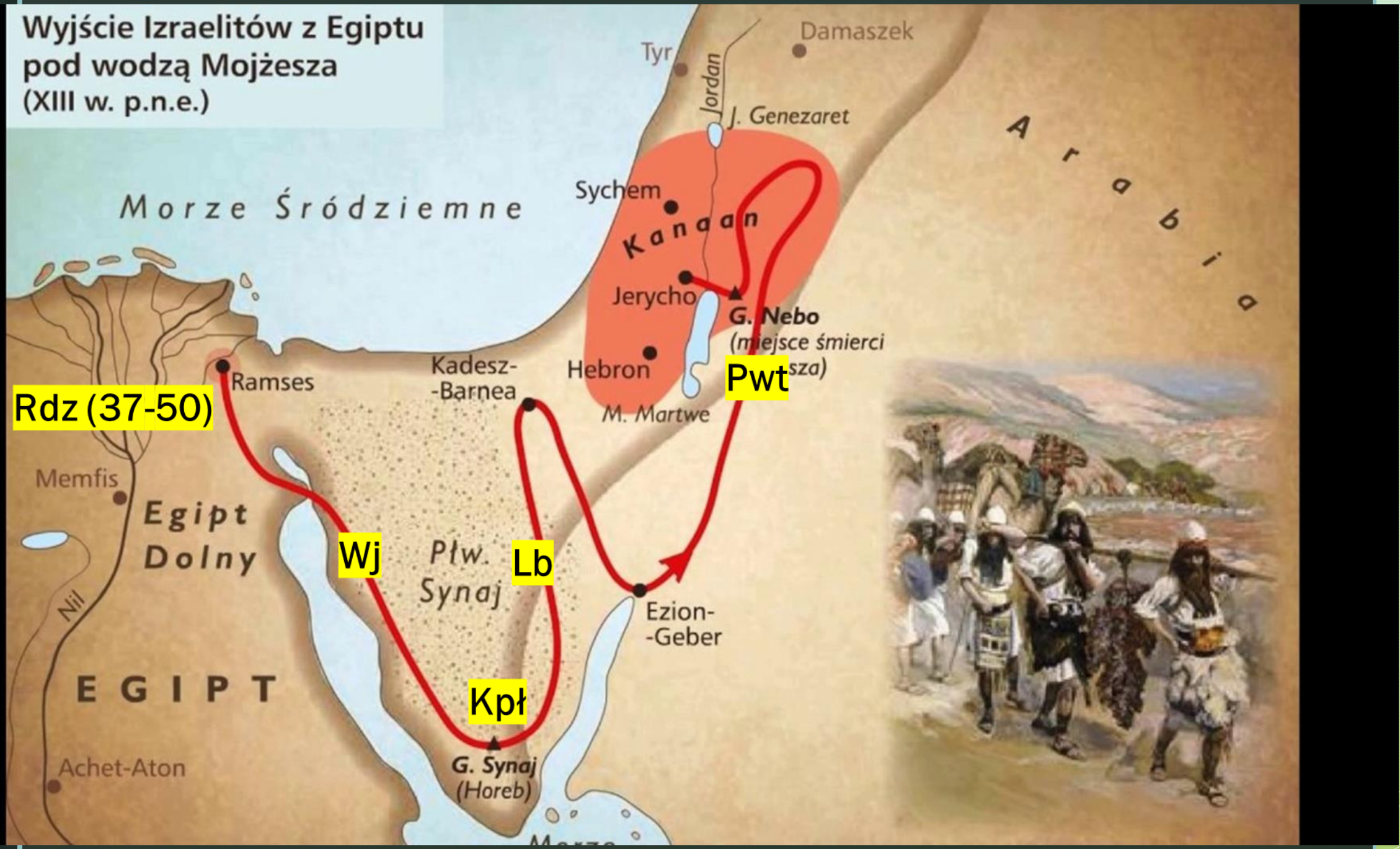

Asyria
Babilon
Persja
Macedonia
Cesarstwo Rzymskie

Abraham's Journey
Abraham i Sara XIX w. p.n.e.
Hittite Empire
Mitanni
Haran
Euphrates River
Tigris River
Assyria
Mari
Babylon
Damascus
Canaan
Shechem
Hebron
Babylon
Niewola babilońska VI w. p.n.e
Zoan
Niewola egipska XIII w.
Egypt
Ur
Elam
Mediterranean Sea
Arabia
Persian Gulf
Red Sea
200

2. Exodus Izraela z Egiptu i wejście do Kanaanu

Wyjście Izraelitów z Egiptu
pod wodzą Mojżesza
(XIII w. p.n.e.)
Damaszek
Tyr
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci
Mojżesza)
Hebron
Pwt
Ramses
Kadesz-
-Barnea
M. Martwe
Rdz (37-50)
Memfis
Egipt
Dolny
Wj
Płw.
Synaj
Lb
Nil
Ezion-
-Geber
EGIPT
Kpł
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

Wyjście Izraelitów z Egiptu pod wodzą Mojżesza (XIII w. p.n.e.)

Tyr
Damaszek
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci Mojżesza)
Hebron
M. Martwe
Ramses
Kadesz-
-Barnea
Memfis
Egipt
Płw.
Synaj
Ezion-
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

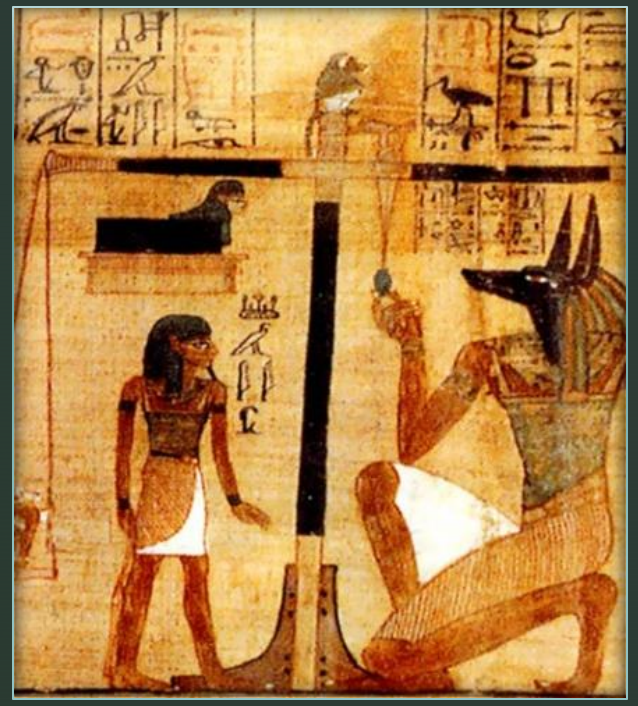

Starożytny Egipt

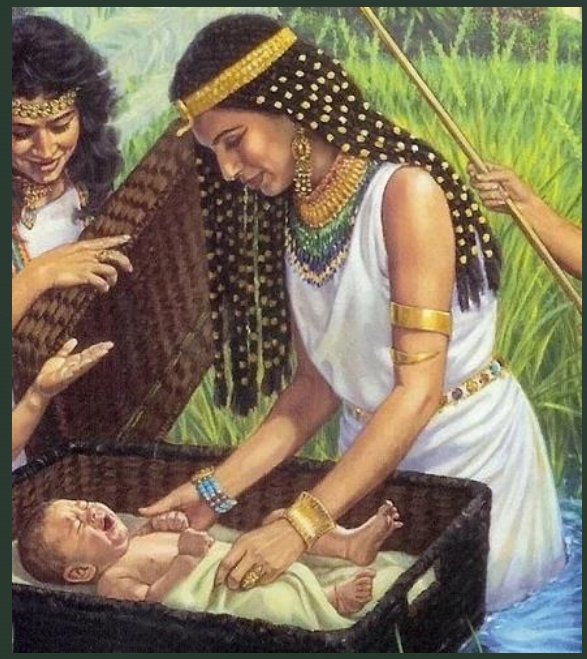
Księga Wyjścia

- XIII wiek przed Chrystuse,

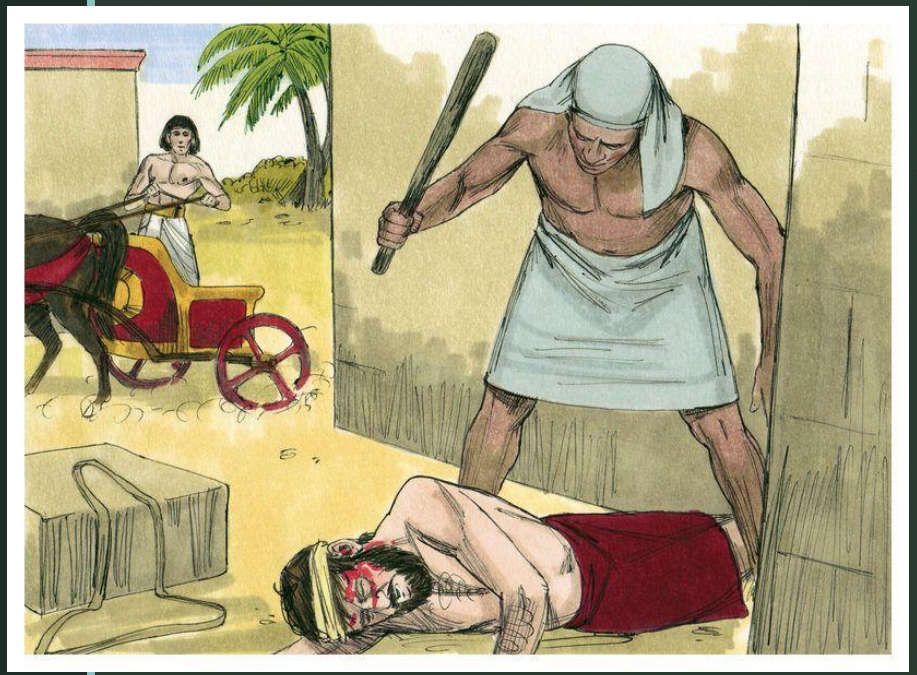
- Od czasów Józefa Egipskiego minęło 400 lat.
- Izraelczycy (potomkowie Izraela=Jakuba) stali się niewolnikami w Egipcie, ale byli coraz silniejszą diasporą, a Egipcjanki rodziły mało dzieci, które były słabe i chorowite
- Egipcjanie przestraszyli się, że niewolnicy zrobią bunt, bo byli coraz liczniejsi, więc faraon kazał zabić wszystkie niemowlęta płci męskiej.
- Rzeź niewiniątek jak w Ewangelii
- Mama Mojżesza ukrywała go 3 miesiące, ale dłużej nie mogła.
- Mama Mojżesza, żeby uratować Mojżesza ukrywa go w koszu i spuszcza do Nilu.

W zaroślach małe dziecko dostrzegła córka faraona i je przygarnęła. Matka Mojżesza to widziała i została służącą i nianią Mojżesza na dworze faraona

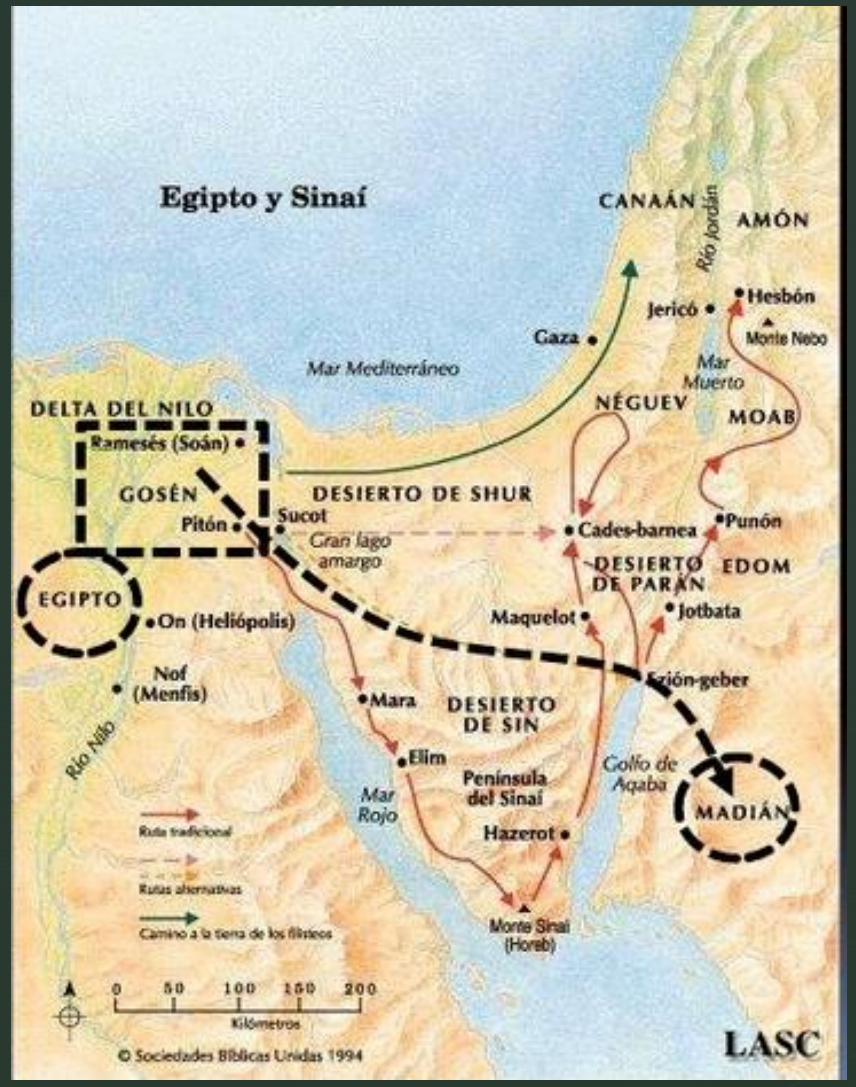

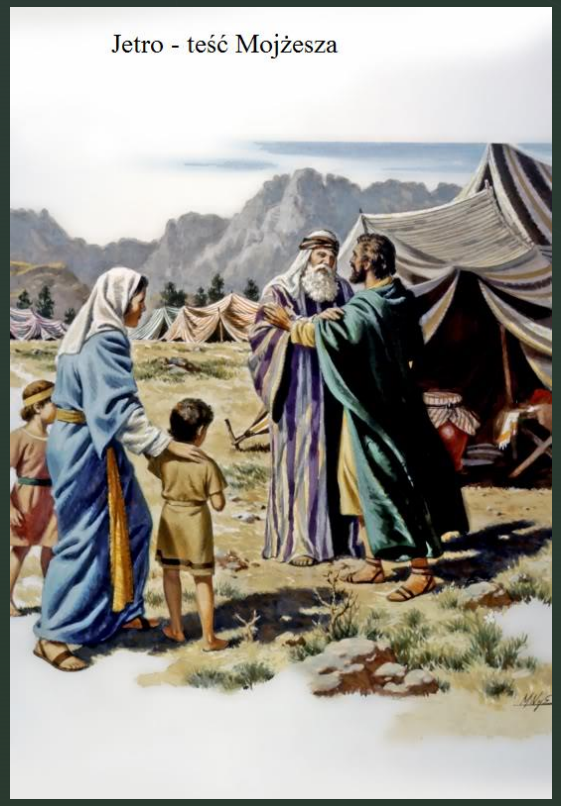
- Mojżesz miał dużo szczęścia, stał się księciem egipskim (wcześniej tak wysokie stanowisko w Egipcie miał Józef)
- Wszyscy jednak wiedzieli, że jest adoptowanym Izraelczykiem (obrzezanie)
- Mojżesza bolało, że jego rodacy są prześladowani, i kiedy jeden z nich był bity, stanął w jego obroni i zabił Egipcjanina.
- Za to zabójstwo musiał ostatecznie uciekać z kraju.

Ucieczka Mojżesza do Madianitów

- Mojżesz ucieka na pustynię do krajów Madianitów (lud koczowniczy na półwyspie)
- Tam na pustyni przy studni staje w obronie 7 kobiet. W ten sposób poznaje swoją żonę: Seforę i teścia imieniem Jetro (kapłan Madianitów).
- Mają dzieci

„Ja Jestem Bogiem Abrahama Izaaka i Jakuba”

JA JESTEM, czyli JHWH = JAHWE

Jezus w Ewangelii przedstawia się tym imieniem: Ja Jestem światłością świata; drogą, prawdą i życiem itp. Wtedy chcą Go ukamieniować

Mojżesz ma ustatkowane życie, (podobnie jak 600 lat wcześniej Abraham)

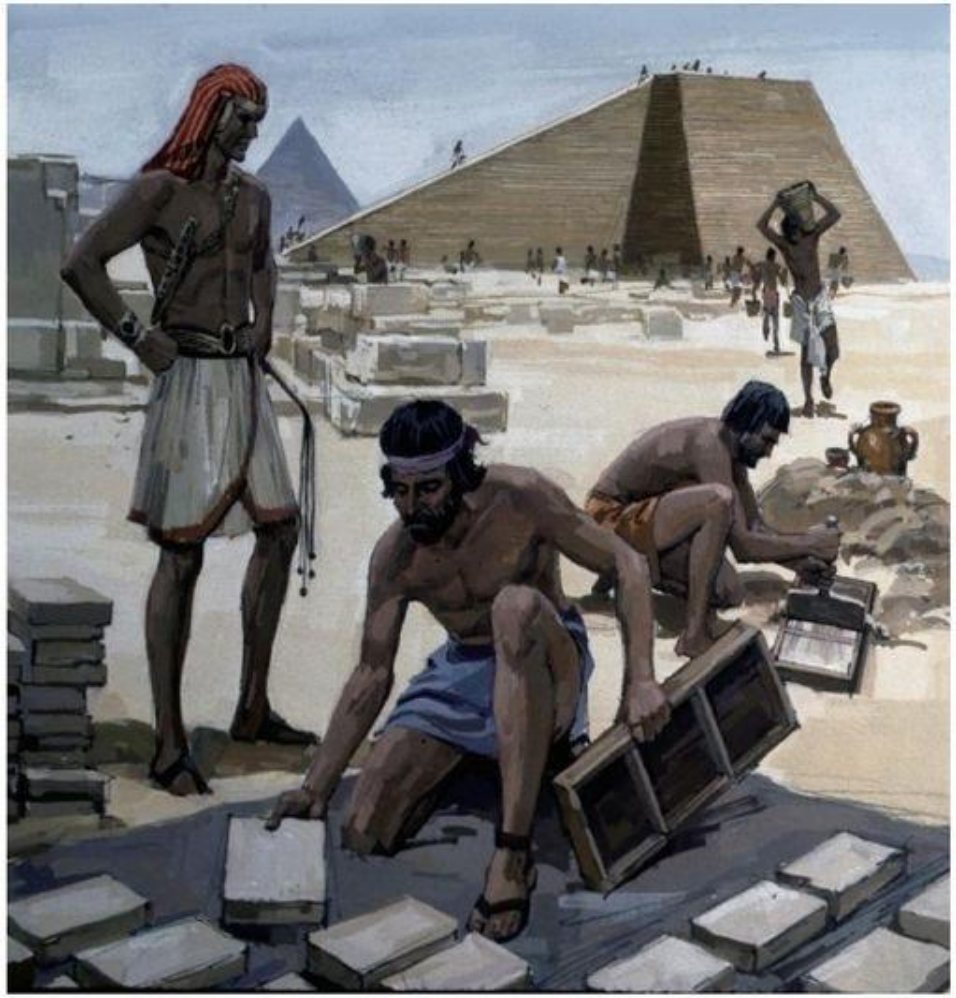
Kiedy Bóg objawia się Mojżeszowi w krzewie, który „płonął, ale się nie spalał” powołał go, żeby wrócił do Egiptu po swoich rodaków i wyprowadzić ich z niewoli.

Bóg zapytany o imię przedstawia się jako Ja Jestem Bogiem Abrahama, Izaaka i Jakuba

Po 400 latach Bóg znów się objawił i powołał się na Przymierze, które zawarł z Abrahamem

Sytuacja Izraelitów w Egipcie

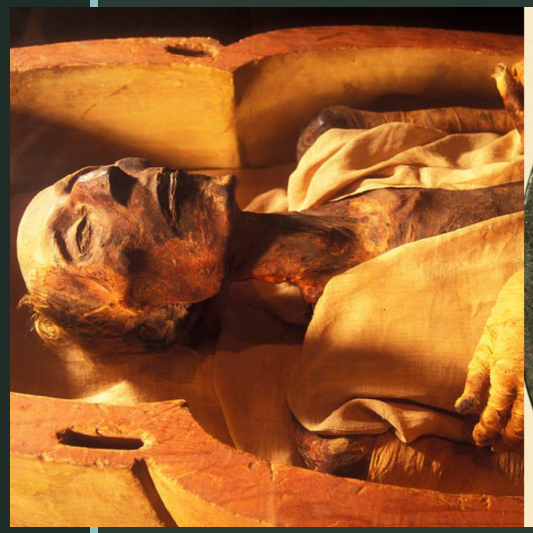
- **Wj 1**
- Izraelici mieszkają w Egipcie przez ponad 400 lat (Wj 12, 40-41).
- Stają się coraz liczniejsi i bogatsi.
- Faraon i Egipcjanie widzą we wzrastającej potędze Izraelitów zagrożenie.
- Postanawiają więc wykorzystać ich jako tanią siłę roboczą.
- Niewola egipska jest obrazem niewoli grzechu i śmierci, której podlegali wszyscy ludzie przed przyjściem Chrystusa.

Jak mógł wyglądać faraon Ramzes II (1303 - 1213 r. p.n.e.) - rekonstrukcja wykonana przy użyciu sztucznej inteligencji.

Mojżesz wraca do Egiptu, spotyka się ze swoim bratem i siostrą (Aaron i Miriam) i przekonuje Izraelitów, że Bóg mu się objawił.

Następnie idzie do faraona Ramzesa II, którego prosi, żeby wypuścił Izraelitów z niewoli.

Faraon oczywiście się nie zgadza, bo straciłby tanią siłę roboczą

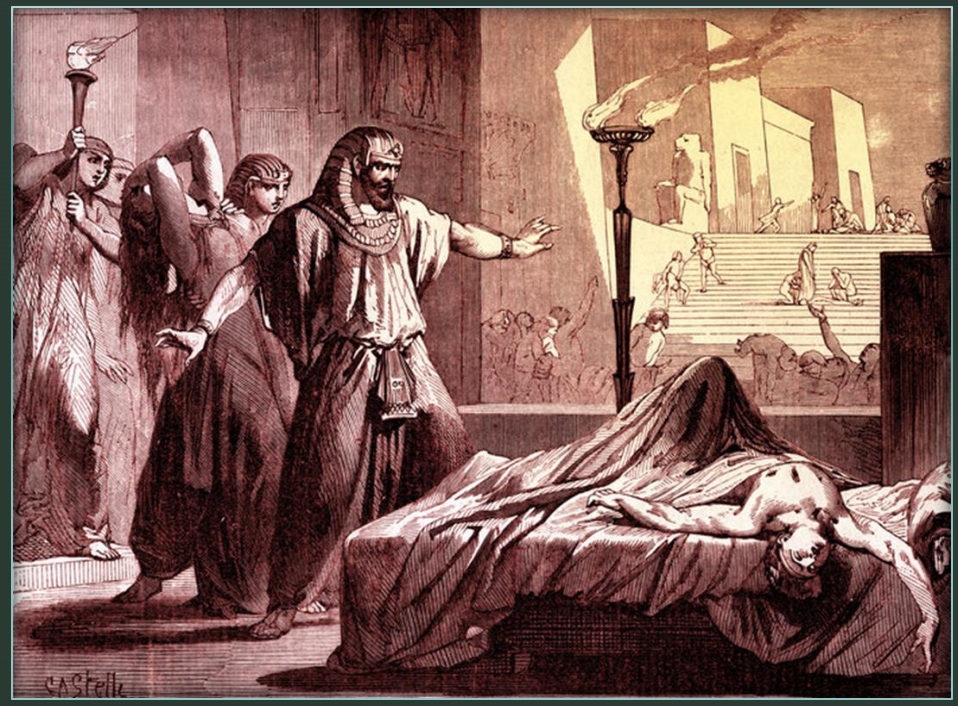
10 plag egipskich

- Każda kolejna plaga miała przekonać faraona, do tego by wypuścił Naród Wybrany z niewoli

10 Plagues of Egypt
Blood
Frogs
Lice or Gnat
Flies
Pestilence
Boils
Hail Fire
Locusts
Darkness
Death of firstborn

- Ostatnia plaga to śmierć pierworodnych.
- Izraelczycy drzwi swoich domów oznaczają krwią baranka
- Tej samej nocy spożywają tego baranka i jedzą niekwaszony chleb (macę)
- Ucieczka

Pascha i wyjście z Egiptu

Stara rycina biblijna przedstawiająca 10. plagę egipską: anioł śmierci omija dom izraelski, na drzwiach którego widzi krew baranka; wewnątrz rodzina izraelska spożywa wieczerzę paschalną.

Przejście przez Morze Czerwone wymagało wielkiego zaufania Bogu

Wyjście Izraelitów z Egiptu pod wodzą Mojżesza (XIII w. p.n.e.)

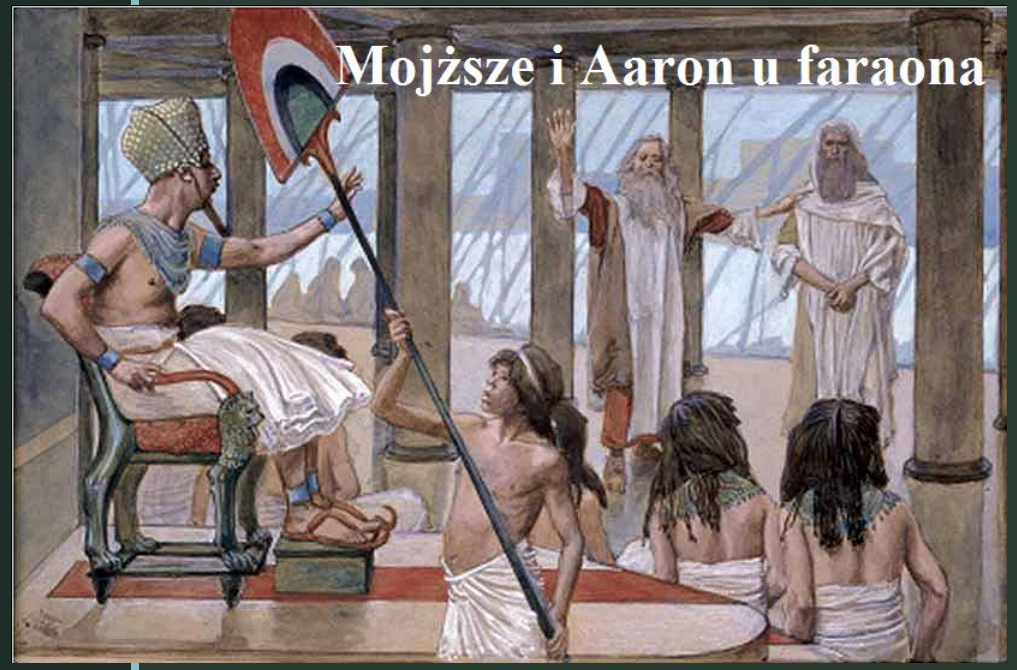
Tyr
Damaszek
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci Mojżesza)
Hebron
M. Martwe
Ramses
Kadesz-
-Barnea
Memfis
Egipt
Płw.
Synaj
Ezion-
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

PASCHA – ucieczka z niewoli

- Izraelici są w niewoli egipskiej
- Mojżesz mówi faraonowi, żeby ich uwolnił
- Faraon się nie zgadza: 10 plag
- 10 plaga: śmierć pierworodnych
- Żeby plaga nie sięgnęła pierworodnych Izraela, Żydzi mają zabić baranka, a jego krwią pokropić odrzwia
- Bóg mówi, że jeszcze tej nocy mają uciekać z Egiptu
- Żydzi więc w pośpiechu przygotowują Paschę, ale chleb nie zdążył się zakwasić, dlatego jedzą niekwaszony chleb, czyli macę
- Dalsza historia: przejście przez Morze Czerwone, Dekalog na górze Synaj

Pascha – noc ucieczki

Najważniejsza żydowska uroczystość w roku (do dziś)

- Ponowne objawienie się Boga po 400 latach niewoli
- Odnowienie Przymierza
- Odzyskanie wolności
- Maca i baranek paschalny
- W Wielki Czwartek Jezus świętuje Paschę podczas Ostatniej Wieczerzy

1. ale nie ma na niej baranka paschalnego
2. „to jest Ciało moje” – trzyma macę

Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata!

Pascha i wyjście z Egiptu

Stara rycina biblijna przedstawiająca 10. plagę egipską: anioł śmierci omija dom izraelski, na drzwiach którego widzi krew baranka; wewnątrz rodzina izraelska spożywa wieczerzę paschalną.

„Dręczono Go, lecz sam się dał gnębić,
nawet nie otworzył ust swoich.
Jak baranek na rzeź prowadzony,
jak owca niema wobec strzygących ją,
tak On nie otworzył ust swoich.
Po udręce i sądzie został usunięty;
a kto się przejmuje Jego losem?
Tak! Zgładzono Go z krainy żyjących;
za grzechy mego ludu został zbity na śmierć". (Iz 53, 7-8)

Oto Baranek Boży

→ Św. Jan Chrziciel

Dlaczego na Mszy Świętej nie ma normalnego chleba?

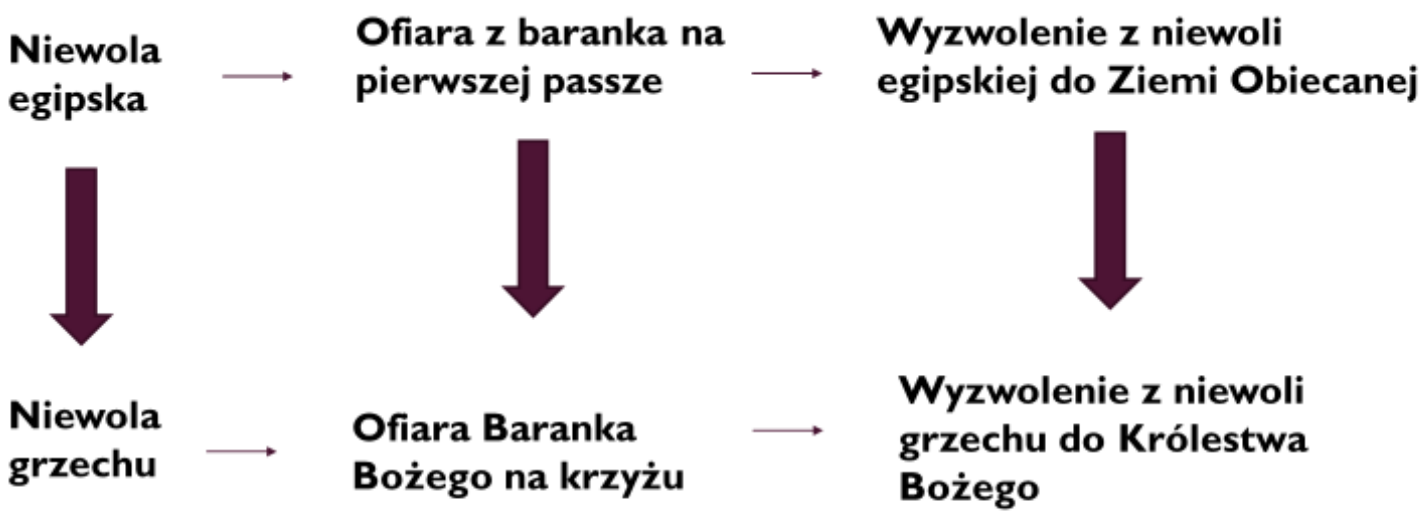

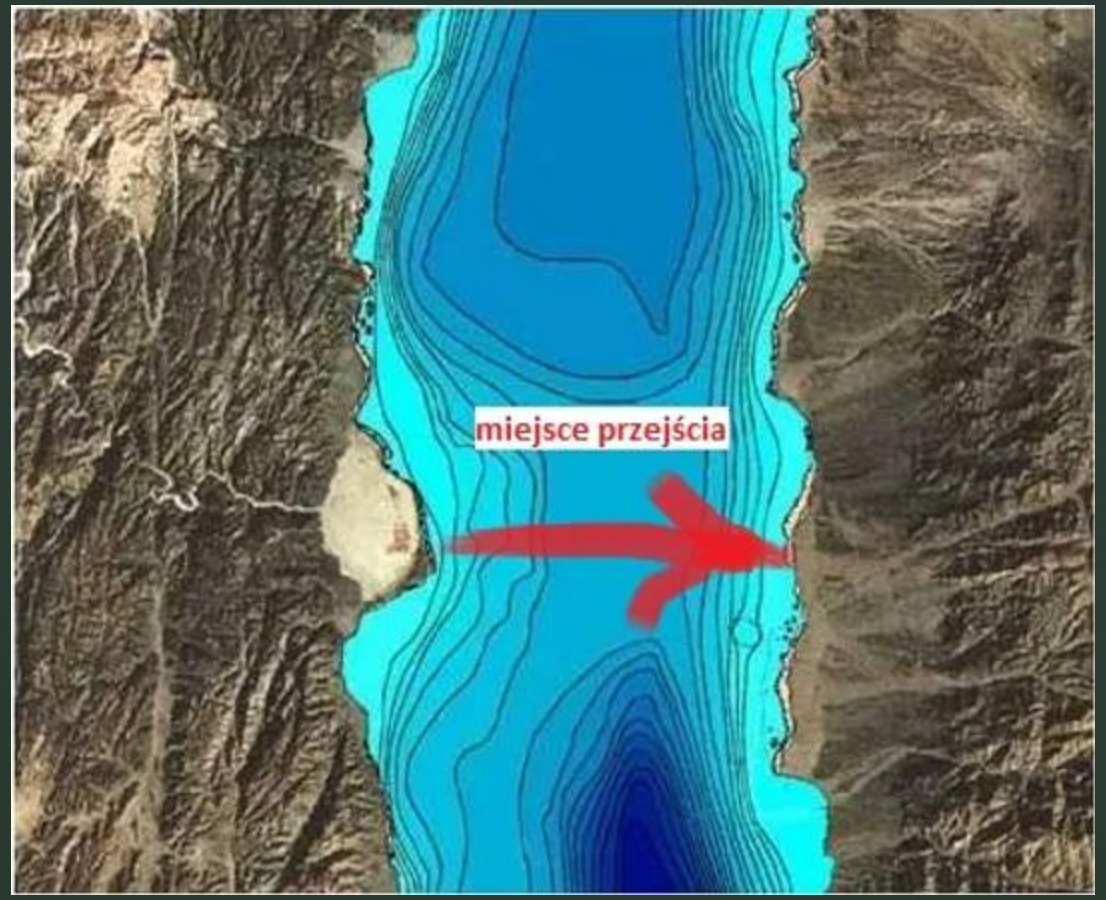
PODCZAS PIERWSZEJ PASCHY W EGIPCIE CHLEB NIE ZDĄŻYŁ SIĘ ZAKWASIĆ, WIĘC ZJEDZONO MACĘ

OSTATNIA WIECZERZA, BYŁA PASCHĄ

DLATEGO PAN JEZUS USTANAWIAJĄC MSZĘ ŚWIĘTĄ NA OSTATNIEJ WIECZERZY „WZIĄŁ CHLEB (=MACĘ) MÓWIĄC: BIERZCIE I JEDZCIE Z TEGO WSZYSCY, TO JEST BOWIEM CIAŁO MOJE, KTÓRE ZA WAS BĘDZIE WYDANE"

Bardzo ważne! Zapamiętaj:

miejsce przejścia

Wyjście Izraelitów z Egiptu pod wodzą Mojżesza (XIII w. p.n.e.)

Tyr
Damaszek
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci Mojżesza)
Hebron
M. Martwe
Ramses
Kadesz-
-Barnea
Memfis
Egipt
Płw.
Synaj
Ezion-
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

Brak wdzięczności i ciągłe bunty

- Po przejściu przez Morze Czerwone siostra Mojżesza Miriam śpiewa słynny Kantyk Mojżesza, żeby uwielbić Boga
- Bardzo szybko Izraelczycy zaczynają się buntować przeciw Mojżeszowi:
  - Na pustyni nie mieli tyle jedzenia i wody, jak w Egipcie, więc… chcieli wracać!!!
  - 40 lat na pustyni to ciągłe bunty przeciw Mojżeszowi i Bogu
  - W odpowiedzi Bóg zsyła mannę z nieba, przepiórki, a po uderzeniu laską o skałę wytrysnęła woda.
  - Po każdym z cudów jest lepiej, ale bardzo szybko o tym zapominają i jest kolejny bunt

Po hebrajsku Man-hu?

Co to jest?

- Związek frazeologiczny z Biblii, tzw. biblicyzm
- „Manna z nieba” to coś dobrego, co przyszło niespodziewanie i bez większego trudu. Określenie nawiązuje do Biblii, w której manna to pokarm zrzucany z nieba przez Boga w czasie wędrówki Izraelitów po pustyni Synaj.
- Była słodka (Wj 16,31), była trudna do przechowywania (Wj 16,20), na słońcu topiła się (Wj 16,21), można ją było tłuc w moździerzu i mleć w młynkach (Lb 11,8).
- Nie można jej było przechowywać na następny dzień, a więc wielka lekcja zaufania, bo przecież byli na pustyni
- Chleb z nieba to także zapowiedź Eucharystii, w końcu to chleb z nieba
- Kiedy Izraelczycy narzekają, że manna im się przejadła i chcą wracać do Egiptu, Bóg zsyła przepiórki

Wyjście Izraelitów z Egiptu pod wodzą Mojżesza (XIII w. p.n.e.)

Tyr
Damaszek
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci Mojżesza)
Hebron
M. Martwe
Ramses
Kadesz-
-Barnea
Memfis
Egipt
Płw.
Synaj
Nil
Ezion-
G. Synaj
(Horeb)
Achet-Aton
Arabia

Dekalog

Deka – Dziesięć

Log - słowo

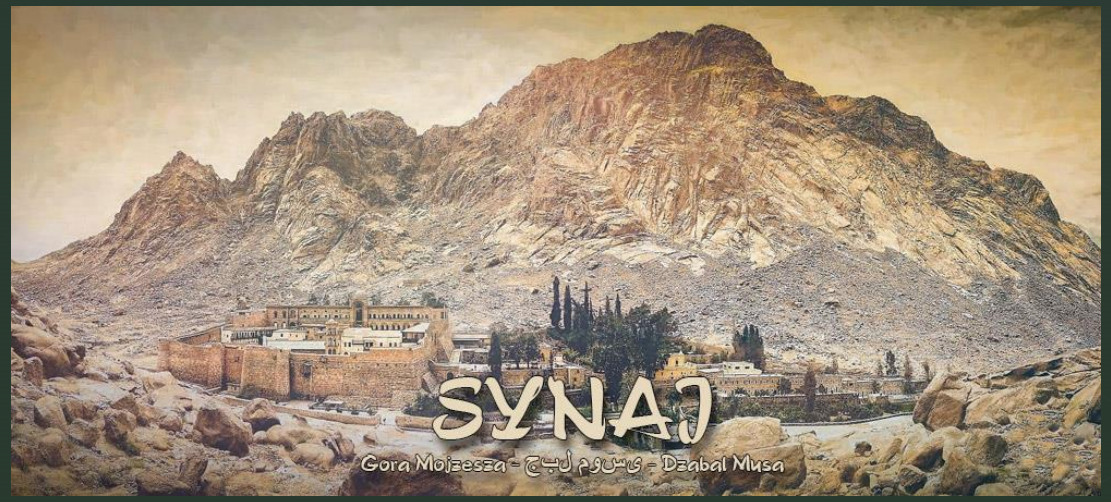
PO MIESIĄCU DOCHODZĄ DO GÓRY SYNAJ, GDZIE MOJŻESZ ICH ZOSTAWIA I WCHODZI SAMEMU NA GÓRĘ.

TAM SPOTYKA BOGA, KTÓRY NA DWÓCH KAMIENNYCH TABLICACH DAJE MU 10 PRZYKAZAŃ.

ODNAWIA PRZYMIERZE ZAWARTE 600 LAT WCZEŚNIEJ Z ABRAHAMEM

Wyjście Izraelitów z Egiptu
pod wodzą Mojżesza
(XIII w. p.n.e.)
Damaszek
Tyr
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Pierwsza Pascha
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci
Mojżesza)
Ramses
Kadesz-
-Barnea
Hebron
M. Martwe
Memfis
Egipt
Płw.
Synaj
Ezion-
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

SYNAJ
Gora Mojżesza - جبل موسى - Dżabal Musa

- Wersja katechizmowa (św. Augustyn) jest skróconą wersją biblijną.

Killing baby

Baby Moses escaped

Baby Moses rescued

Moses (Prince of Egypt)

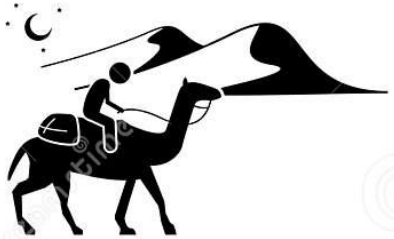

Ramesses

Killing an Egyptian

Flees into the desert

Moses the Shepherd

Burning Bush

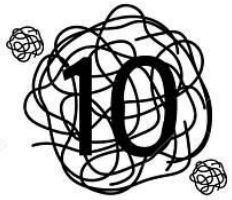

Stick turns into Snake

River Nile (Water Blood)

The Ten Plagues

Ramesses son died

Moses freed the people

Pharaoh changes his mind

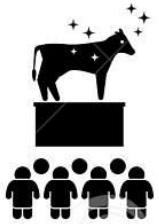
Moses splits the sea

Pharaoh and soldiers
drown

Mount Sinai

Golden Calf

Moses and
10 Commandments

Miejsce najświętsze – wydzielona część namiotu świątynnego, gdzie ukazywała się Chwała Boża. Ktokolwiek wszedłby tam, zginąłby na miejscu w zetknięciu ze świętością Boga. Tylko najwyższy kapłan raz w roku mógł wejść tam, żeby w imieniu wszystkich ludzi dokonać przed Bogiem całkowitego oczyszczenia z grzechu. Był to symbol wstawienniczej służby Pana Jezusa.

Skrzynia przymierza – jedyny przedmiot znajdujący się w miejscu najświętszym. W skrzyni znajdowało się prawo Boże (dziesięć przykazań), a na niej była tak zwana ubłagalnia. Całość symbolizowała tron Boga, jako połączenie prawa (przykazania) oraz łaski Boga (ubłagalnia). W odniesieniu do symboliki świątyni ciała człowieka – skrzynia przymierza oznaczała ludzkie serce (miejsce, nad którym Bóg roztacza łaskę, a następnie do którego wpisuje swoje prawo).

Ołtarz kadzidlany – miejsce, gdzie spalało się kadzidło. Był to symbol modlitwy, która bez przeszkód dociera do Boga dzięki wstawienniczej służbie Pana Jezusa – tak, jak dym z kadzidła przechodził aż do miejsca najświętszego.

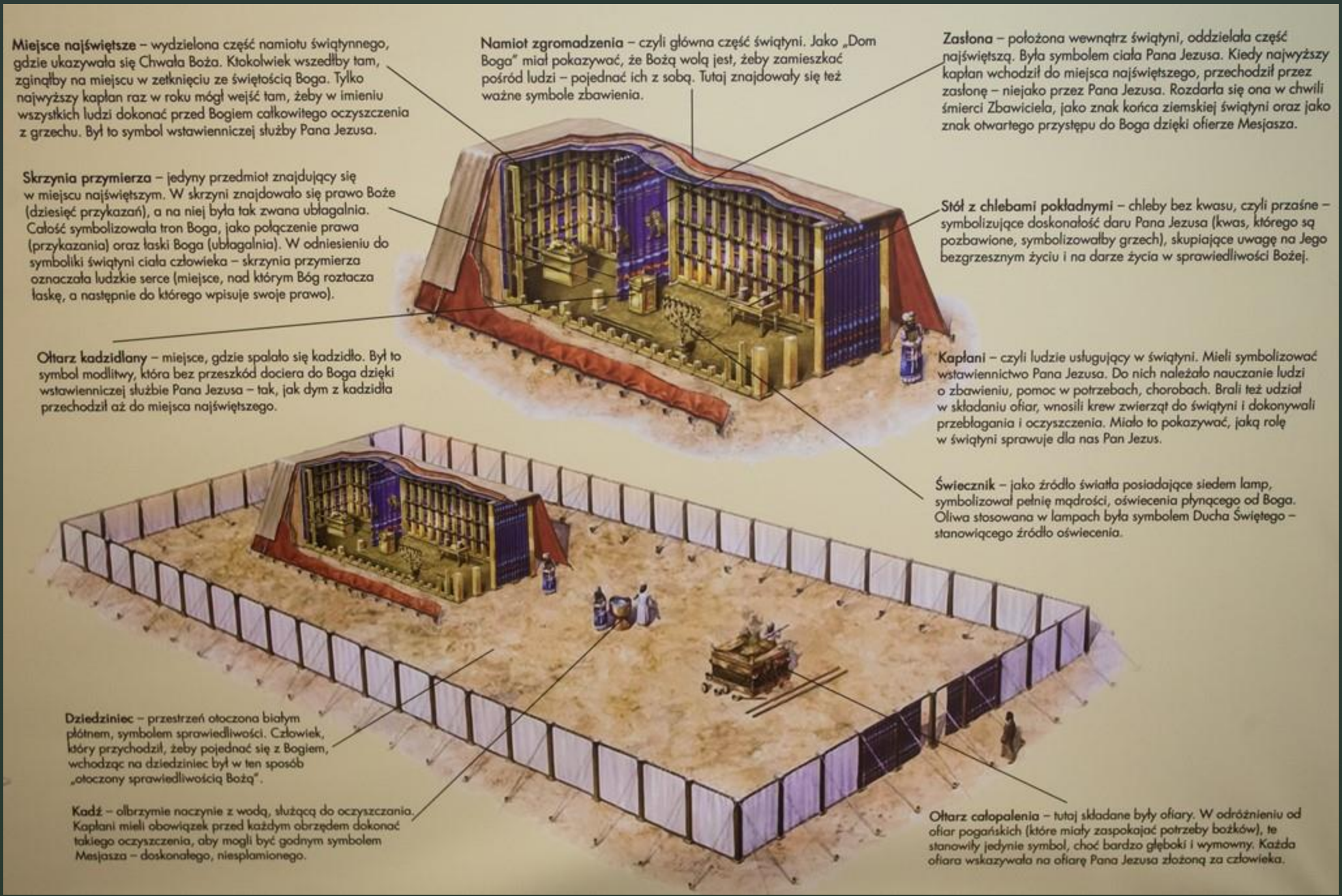
Namiot zgromadzenia – czyli główna część świątyni. Jako „Dom Boga" miał pokazywać, że Bożą wolą jest, żeby zamieszkać pośród ludzi – pojednać ich z sobą. Tutaj znajdowały się też ważne symbole zbawienia.

Zasłona – położona wewnątrz świątyni, oddzielała część najświętszą. Była symbolem ciała Pana Jezusa. Kiedy najwyższy kapłan wchodził do miejsca najświętszego, przechodził przez zasłonę – niejako przez Pana Jezusa. Rozdarła się ona w chwili śmierci Zbawiciela, jako znak końca ziemskiej świątyni oraz jako znak otwartego przystępu do Boga dzięki ofierze Mesjasza.

Stół z chlebami pokładnymi – chleby bez kwasu, czyli przaśne – symbolizujące doskonałość daru Pana Jezusa (kwas, którego są pozbawione, symbolizowałby grzech), skupiające uwagę na Jego bezgrzesznym życiu i na darze życia w sprawiedliwości Bożej.

Kapłani – czyli ludzie usługujący w świątyni. Mieli symbolizować wstawiennictwo Pana Jezusa. Do nich należało nauczanie ludzi o zbawieniu, pomoc w potrzebach, chorobach. Brali też udział w składaniu ofiar, wnosili krew zwierząt do świątyni i dokonywali przebłagania i oczyszczenia. Miało to pokazywać, jaką rolę w świątyni sprawuje dla nas Pan Jezus.

Świecznik – jako źródło światła posiadające siedem lamp, symbolizował pełnię mądrości, oświecenia płynącego od Boga. Oliwa stosowana w lampach była symbolem Ducha Świętego – stanowiącego źródło oświecenia.

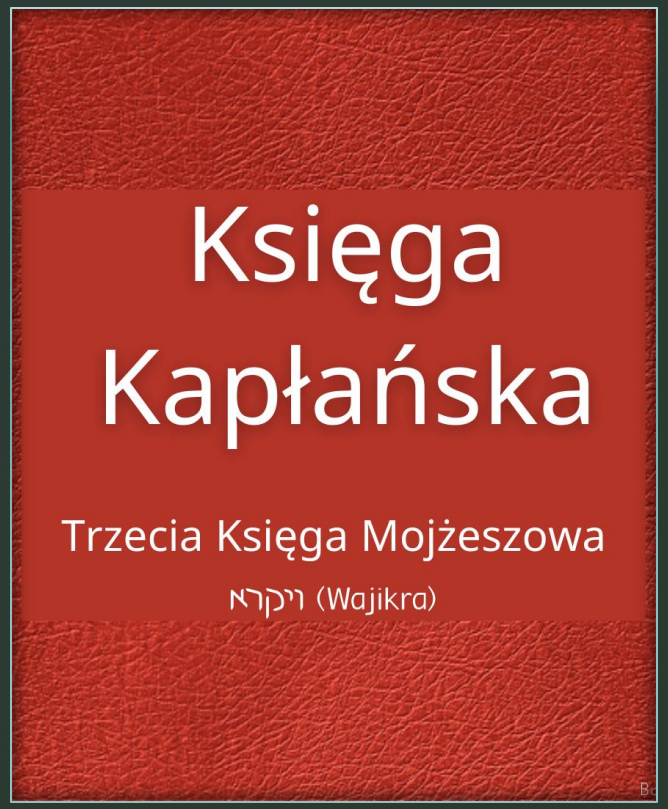

Dziedziniec – przestrzeń otoczona białym płótnem, symbolem sprawiedliwości. Człowiek, który przychodził, żeby pojednać się z Bogiem, wchodząc na dziedziniec był w ten sposób „otoczony sprawiedliwością Bożą".

Kadź – olbrzymie naczynie z wodą, służącą do oczyszczania. Kapłani mieli obowiązek przed każdym obrzędem dokonać takiego oczyszczenia, aby mogli być godnym symbolem Mesjasza – doskonałego, niesplamionego.

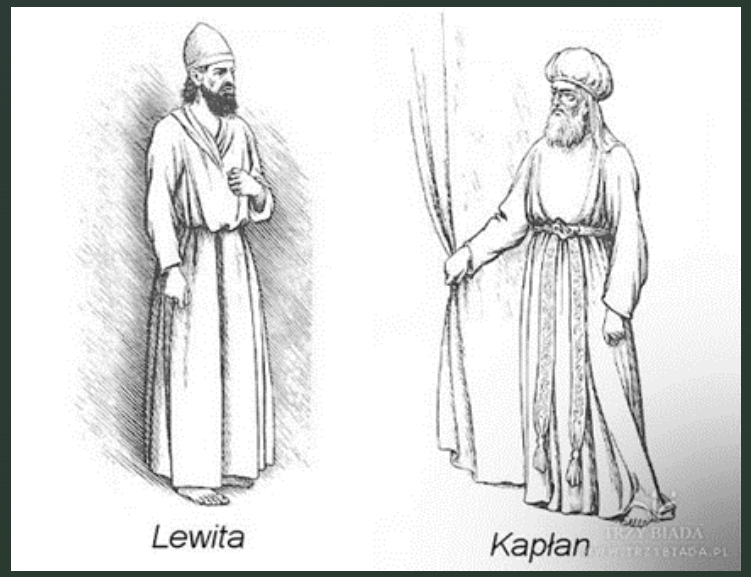
Ołtarz całopalenia – tutaj składane były ofiary. W odróżnieniu od ofiar pogańskich (które miały zaspokajać potrzeby bożków), te stanowiły jedynie symbol, choć bardzo głęboki i wymowny. Każda ofiara wskazywała na ofiarę Pana Jezusa złożoną za człowieka.

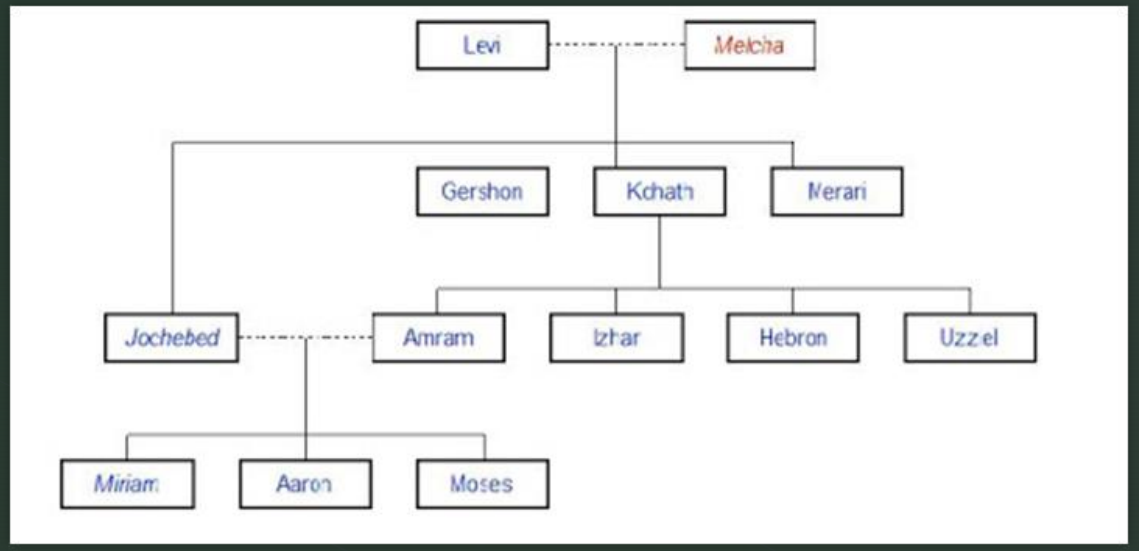
Po Księdze Wyjścia mamy Księgę Kapłańską

- Księga Wyjścia kończy się, jak Mojżesz otrzymuje 10 przykazań i odnawia Przymierze.
- Później mamy Księgę Kapłańską, gdzie znajdują się szczegółowe przepisy prawne (nie tylko dekalog).
- Brat Mojżesza Aaron zostaje wybrany na pierwszego arcykapłana. Każdy jego potomek i tylko z jego rodu będzie kapłanem
- Ustanowienie rodu kapłańskiego.
- Ustanowienie kapłaństwa i przepisów rytualnych: składanie ofiar
- W księdze kapłańskiej znajdziemy przede wszystkim przepisy o czystości rytualnej (m.in. Kuchni koszernej) oraz kapłaństwie Starego Przymierza (Starego Testamentu).

Kapłan, ten który składa ofiarę przed Arką Przymierza w Namiocie Spotkania

Miejsce najświętsze – wydzielona część namiotu świątynnego, gdzie ukazywała się Chwała Boża. Ktokolwiek wszedłby tam, zginąłby na miejscu w zetknięciu ze świętością Boga. Tylko najwyższy kapłan raz w roku mógł wejść tam, żeby w imieniu wszystkich ludzi dokonać przed Bogiem całkowitego oczyszczenia z grzechu. Był to symbol wstawienniczej służby Pana Jezusa.

Skrzynia przymierza – jedyny przedmiot znajdujący się w miejscu najświętszym. W skrzyni znajdowało się prawo Boże (dziesięć przykazań), a na niej była tak zwana ubłagalnia. Całość symbolizowała tron Boga, jako połączenie prawa (przykazania) oraz łaski Boga (ubłagalnia). W odniesieniu do symboliki świątyni ciała człowieka – skrzynia przymierza oznaczała ludzkie serce (miejsce, nad którym Bóg roztacza łaskę, a następnie do którego wpisuje swoje prawo).

Ołtarz kadzidlany – miejsce, gdzie spalało się kadzidło. Był to symbol modlitwy, która bez przeszkód dociera do Boga dzięki wstawienniczej służbie Pana Jezusa – tak, jak dym z kadzidła przechodził aż do miejsca najświętszego.

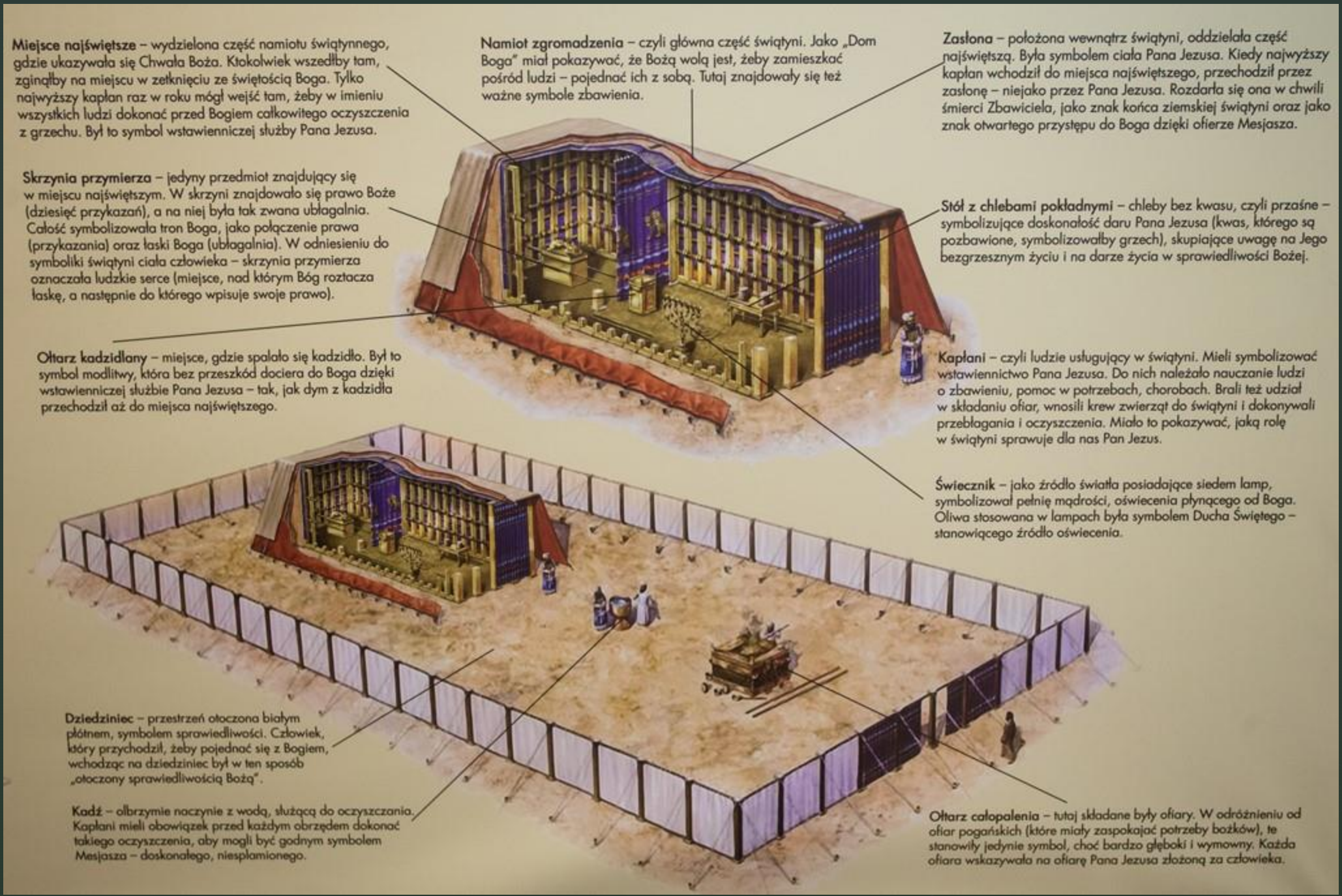
Namiot zgromadzenia – czyli główna część świątyni. Jako „Dom Boga" miał pokazywać, że Bożą wolą jest, żeby zamieszkać pośród ludzi – pojednać ich z sobą. Tutaj znajdowały się też ważne symbole zbawienia.

Zasłona – położona wewnątrz świątyni, oddzielała część najświętszą. Była symbolem ciała Pana Jezusa. Kiedy najwyższy kapłan wchodził do miejsca najświętszego, przechodził przez zasłonę – niejako przez Pana Jezusa. Rozdarła się ona w chwili śmierci Zbawiciela, jako znak końca ziemskiej świątyni oraz jako znak otwartego przystępu do Boga dzięki ofierze Mesjasza.

Stół z chlebami pokładnymi – chleby bez kwasu, czyli przaśne – symbolizujące doskonałość daru Pana Jezusa (kwas, którego są pozbawione, symbolizowałby grzech), skupiające uwagę na Jego bezgrzesznym życiu i na darze życia w sprawiedliwości Bożej.

Kapłani – czyli ludzie usługujący w świątyni. Mieli symbolizować wstawiennictwo Pana Jezusa. Do nich należało nauczanie ludzi o zbawieniu, pomoc w potrzebach, chorobach. Brali też udział w składaniu ofiar, wnosili krew zwierząt do świątyni i dokonywali przebłagania i oczyszczenia. Miało to pokazywać, jaką rolę w świątyni sprawuje dla nas Pan Jezus.

Świecznik – jako źródło światła posiadające siedem lamp, symbolizował pełnię mądrości, oświecenia płynącego od Boga. Oliwa stosowana w lampach była symbolem Ducha Świętego – stanowiącego źródło oświecenia.

Dziedziniec – przestrzeń otoczona białym płótnem, symbolem sprawiedliwości. Człowiek, który przychodził, żeby pojednać się z Bogiem, wchodząc na dziedziniec był w ten sposób „otoczony sprawiedliwością Bożą".

Kadź – olbrzymie naczynie z wodą, służącą do oczyszczania. Kapłani mieli obowiązek przed każdym obrzędem dokonać takiego oczyszczenia, aby mogli być godnym symbolem Mesjasza – doskonałego, niesplamionego.

Ołtarz całopalenia – tutaj składane były ofiary. W odróżnieniu od ofiar pogańskich (które miały zaspokajać potrzeby bożków), te stanowiły jedynie symbol, choć bardzo głęboki i wymowny. Każda ofiara wskazywała na ofiarę Pana Jezusa złożoną za człowieka.

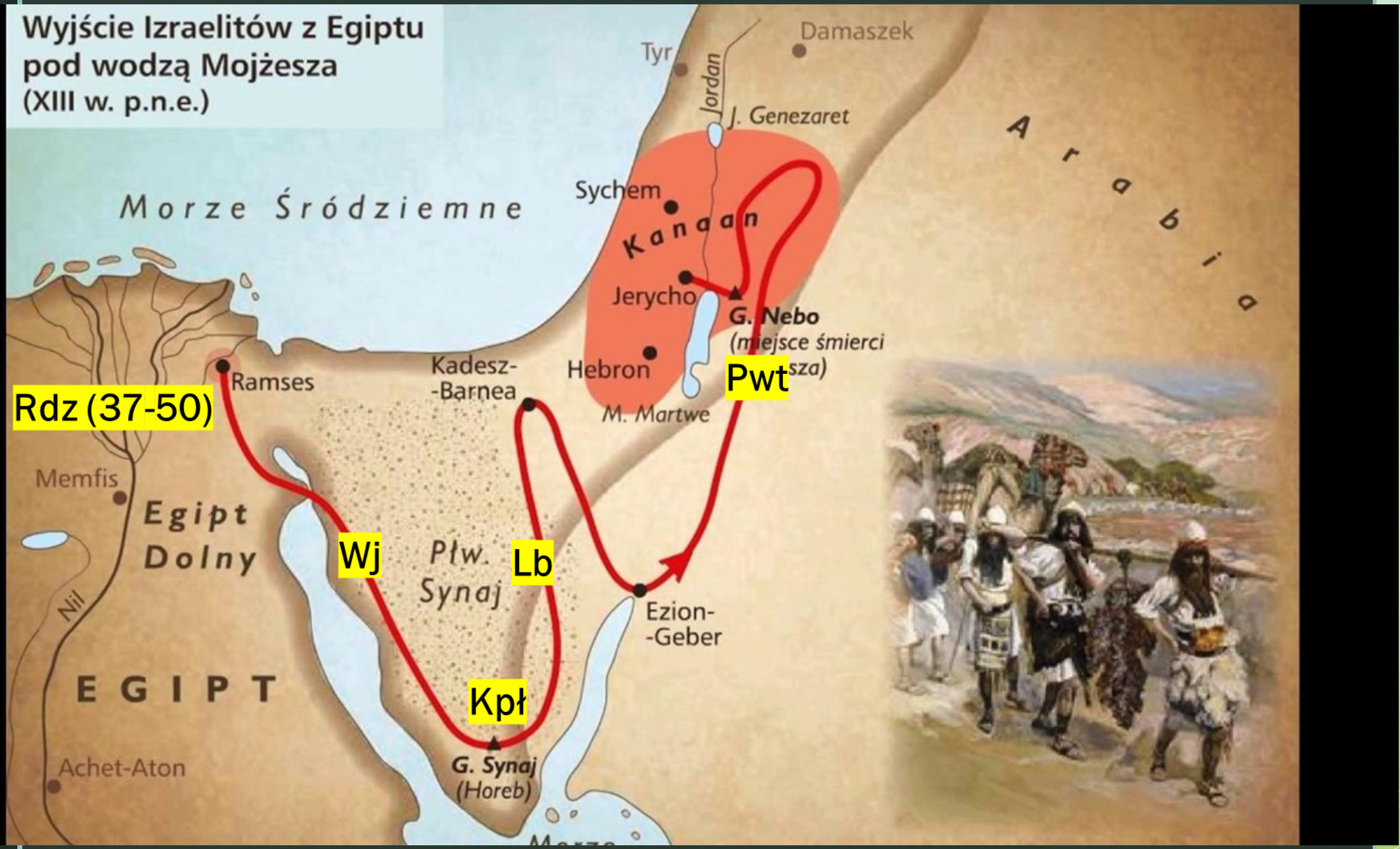

- Namiot Spotkania
- Miejsce, gdzie przechowywano Arkę Przymierza podczas wędrówki przez pustynię
- Miejsce, gdzie Bóg objawiał się Mojżeszowi
- Ponad 200 lat później król Salomon wybudował Świątynię Jerozolimską, do której przeniesiono Arkę Przymierza

- Arka Przymierza: dwie kamienne tablice, manna z nieba i laska Aarona. Przechowywaną je w Namiocie Spotkanie

Wyjście Izraelitów z Egiptu
pod wodzą Mojżesza
(XIII w. p.n.e.)
Damaszek
Tyr
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci
Mojżesza)
Hebron
Pwt
Ramses
Kadesz-
-Barnea
M. Martwe
Rdz (37-50)
Memfis
Egipt
Dolny
Wj
Płw.
Synaj
Lb
Nil
Ezion-
-Geber
EGIPT
Kpł
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

Księga Liczb

- Spis ludności (stąd nazwa księgi)
- Izraelczycy dalej nie ufają Bogu i kolejne bunty
- Plaga węży
- Przybity do krzyża wąż jest archetypem Chrystusa
- Pokolenie musi wymrzeć, żeby nowe, oczyszczone weszło do Ziemi Obiecanej
- Toczą kolejne bitwy, ale Ziemia Obiecana coraz bliżej

- Bitwa pod Refidim z Amalekitami w czasie wędrówki przez pustynię
- Kiedy Mojżesz się modlił, hebrajczycy wygrywali, kiedy opuszczał ręce, zaczynali przegrywać.

Dlaczego hebrajczycy szli przez pustynię 40 lat?

- W Ziemi Kannan mieszkali Kananejczycy, którzy mieli armię i ufortyfikowane miasta, szczególnie Jerycho.
- Szli naokoło, żeby ominąć fortyfikacje Filistynów, ale i tak musieli przejść przez ziemię innych ludów koczowniczych, którzy ich nie przepuścili (słynne bitwy, kiedy podtrzymują ręce Mojżesza by się modlił).
- Izraelczycy więc tak naprawdę koczowali na pustyni. Wybudowali Namiot Spotkania
- Byli prowadzeni przez Boga
- 40 lat, czyli całe pokolenie musiało oczyścić się (ciągłe zdrady) przed wejściem do Ziemi Obiecanej. Ostatecznie narodziło się nowe pokolenie.
- Czas wędrówek ludów i ludy koczownicze to było normalne w XIII w. p.n.e.

NARODY, KTÓRE MIAŁY ZOSTAĆ WYGNANE Z ZIEMI OBIECANEJ
Sydon
SYRIA
Damaszek
Baal-Gad
Hermon
CHIWWICI
Tyr
FENICJA
Dan (Laisz)
Chacor
BASZAN
GIRGASZYCI
Morze Galilejskie
Asztarot
Karmel
Dor
Megiddo
Taanach
Edrei
AMORYCI (OG)
Morze Śródziemne (Morze Wielkie)
CHIWWICI
Szechem
Jordan
GILEAD
Jabbok
Afek
PERYZZYCI
Rabba
AMMON
Gilgal
Jerycho
Szittim
JEBUSYCI
Nebo
Cheszbon
Aszdód
Jerozolima
Gat
Bet-Szemesz
AMORYCI (SYCHON)
Aszkelon
FILISTEA
Lachisz
Gaza
Hebron (Kiriat-Arba)
Morze Słone
Aroer
Arnon
Debir
HETYCI
Gerar
Beer-Szeba
Arad (kananejski)
MOAB
AMALEKICI
AMORYCI
KENICI
Zered
Akrabbim
Dolina Potoku Egipskiego
Hor
SEIR
Bocra
ARABIA
Pn
0 mil
20
0 km
20
Chacar-Addar (Addar?)
Kadesz (Kadesz-Barnea)
EDOM

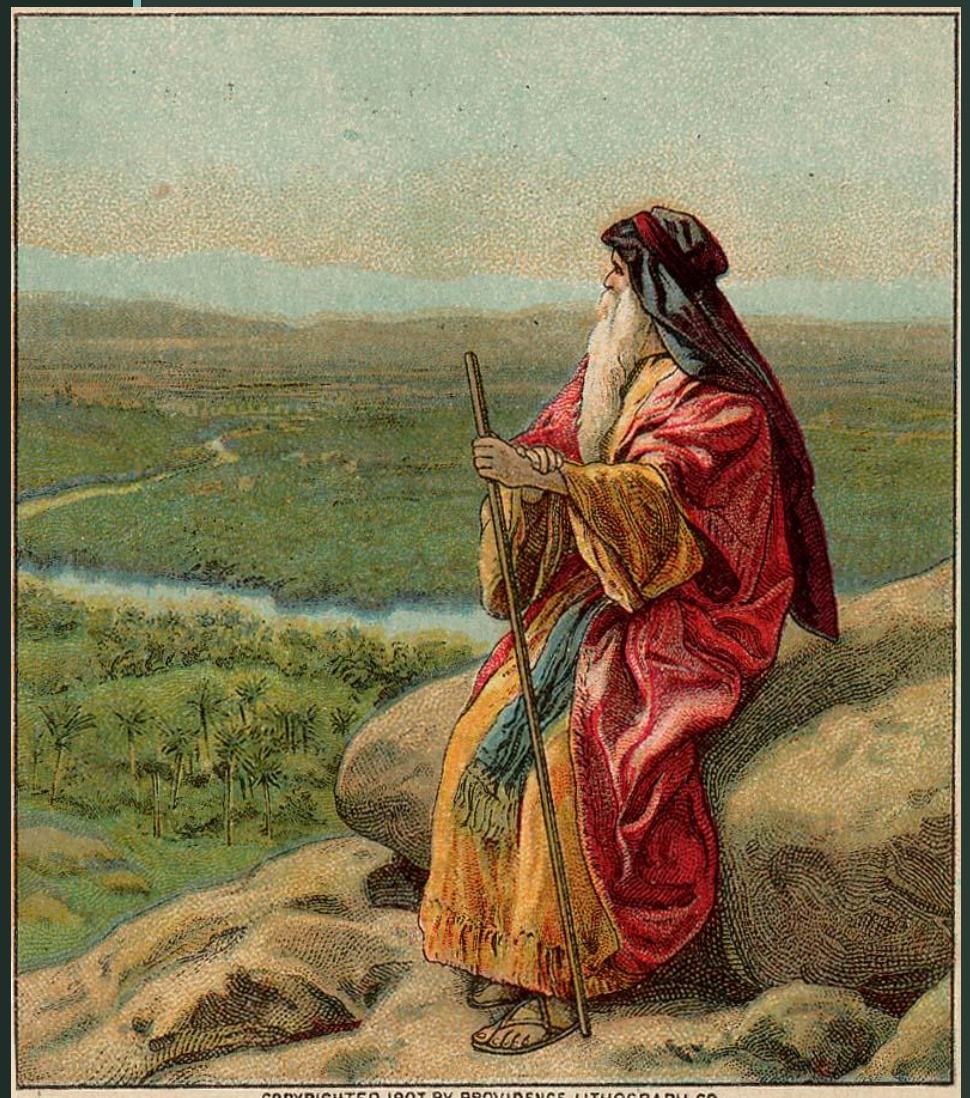

PODCAST KS. STASZKA ADAMIAKA
TEOLOGIA TOLKIENA
IV. MIŁOSIERDZIE

Księga Powtórzonego Prawa

- Dochodzą do Ziemi Obiecanej, ale jeszcze nie wchodzą.
- Narodowa ceremonia odnowienia Przymierza przed wejściem do Ziemi Obiecanej
- „Powtarzamy Prawo”
- Ostatnia, piąta księga Tory. Zawiera między innymi przepisy prawa, które Bóg podyktował Mojżeszowi na górze Horeb (tzw. kodeks deuteronomiczny), poprzedzone Dekalogiem.
- W księdze tej umieszczony jest również hymn Mojżesza. Księga Powtórzonego Prawa kończy się śmiercią Mojżesza i wkroczeniem Izraelitów do Ziemi Obiecanej.
- Dalsze wydarzenia opisuje Księga Jozuego. Przepisy prawne z Księgi Powtórzonego Prawa uważane są za najstarszą część Pięcioksięgu.

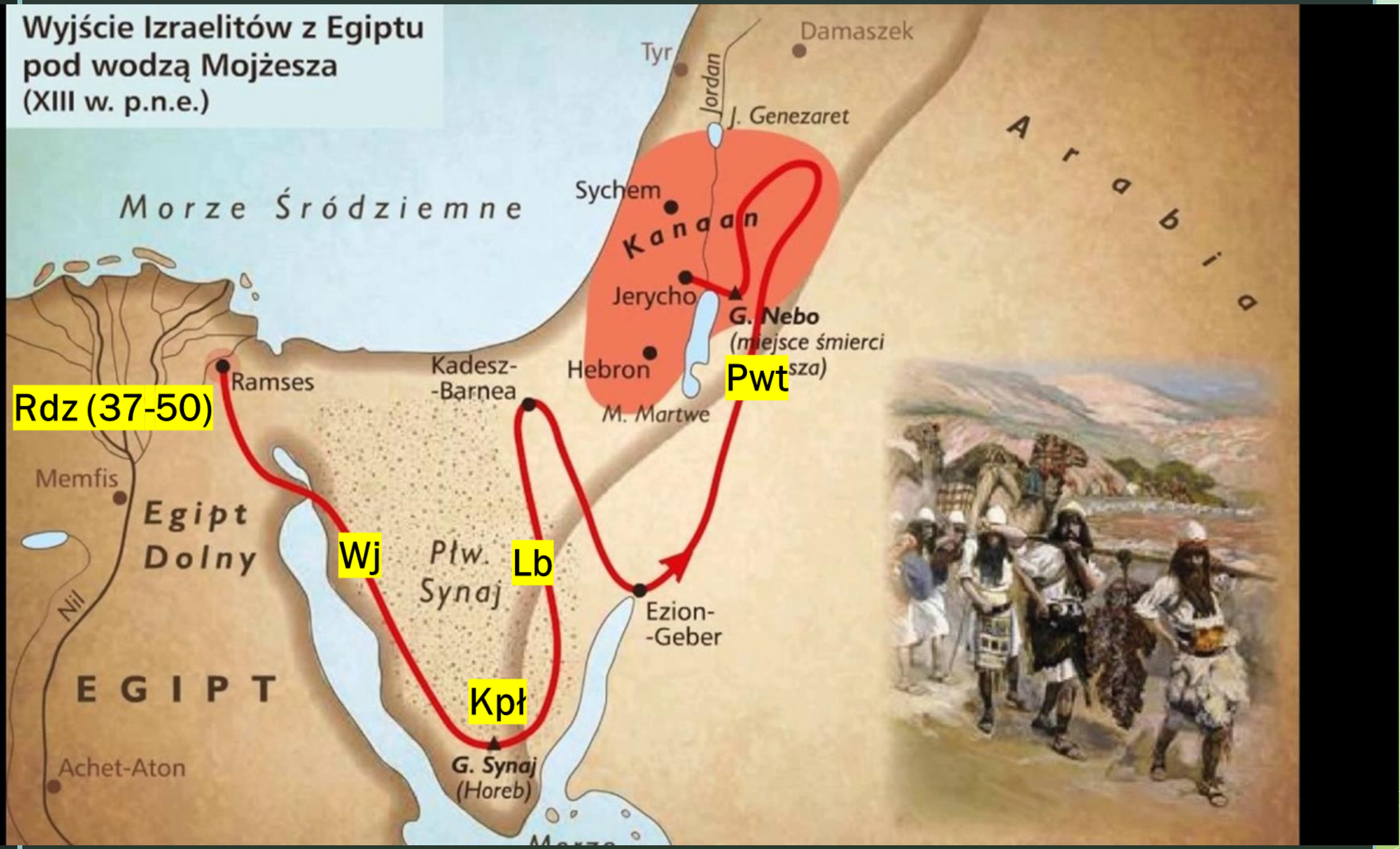

- Powtórzenie Dekalogu i całego prawa
- Trzy mowy pożegnalne Mojżesza
- Hymn Mojżesza
- Ustanowienie sędziów (religijnych przywódców)
- Ustanowienie następcy: Jozuego
- Prawo (Tora) największą świętością obok Arki Przymierza
- Mojżesz patrzy na Ziemię Obiecaną z góry i szczęśliwy umiera.

Testament Mojżesza (Księga Powtórzonego Prawa)

Wyjście Izraelitów z Egiptu
pod wodzą Mojżesza
(XIII w. p.n.e.)
Damaszek
Tyr
Jordan
J. Genezaret
Morze Śródziemne
Sychem
Kanaan
Arabia
Jerycho
G. Nebo
(miejsce śmierci
Mojżesza)
Hebron
Pwt
Ramses
Kadesz-
-Barnea
M. Martwe
Rdz (37-50)
Memfis
Egipt
Dolny
Wj
Płw.
Synaj
Lb
Nil
Ezion-
-Geber
EGIPT
Kpł
Achet-Aton
G. Synaj
(Horeb)

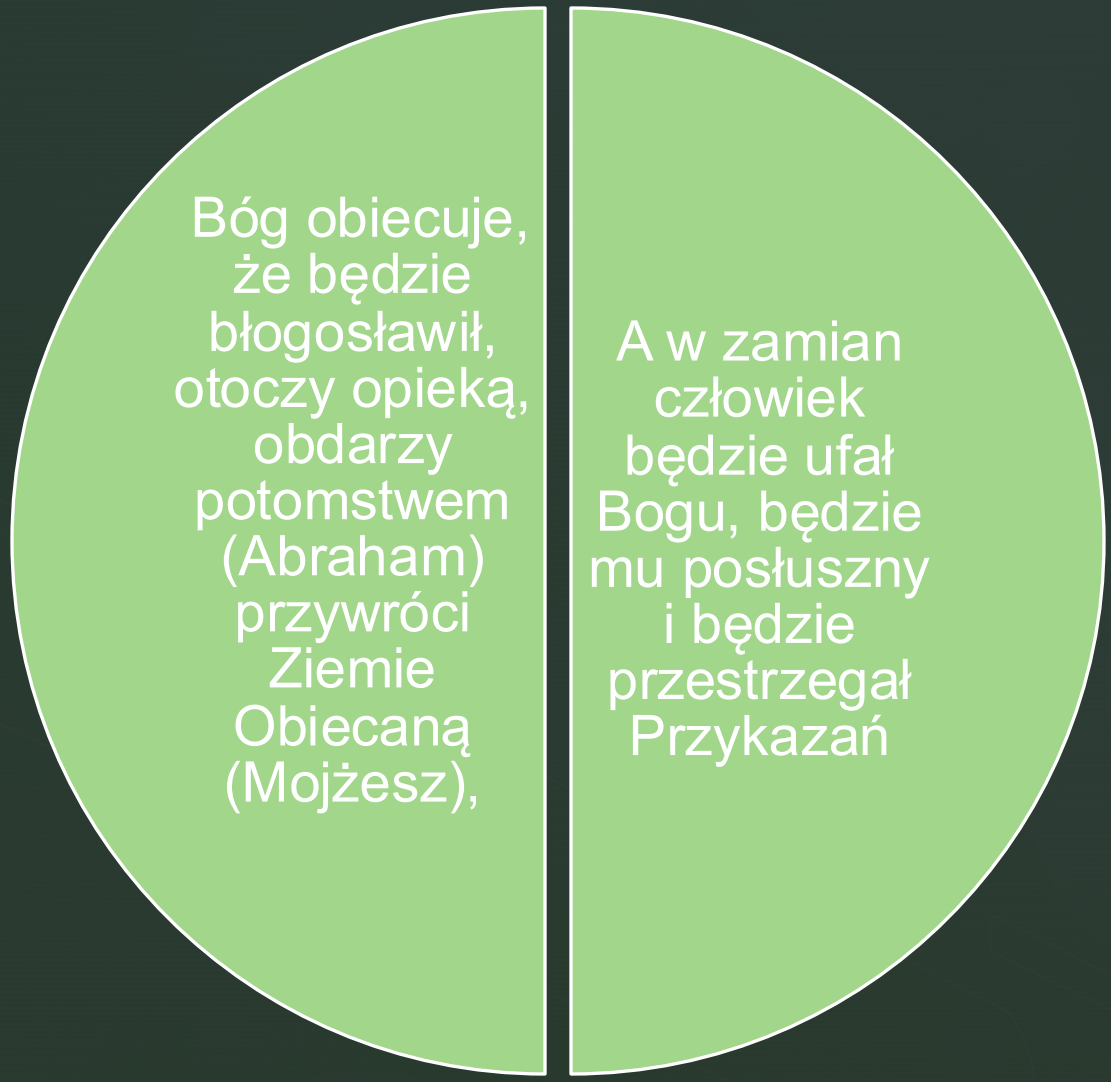
Mateusz przedstawia Jezusa jako Nowego Mojżesza

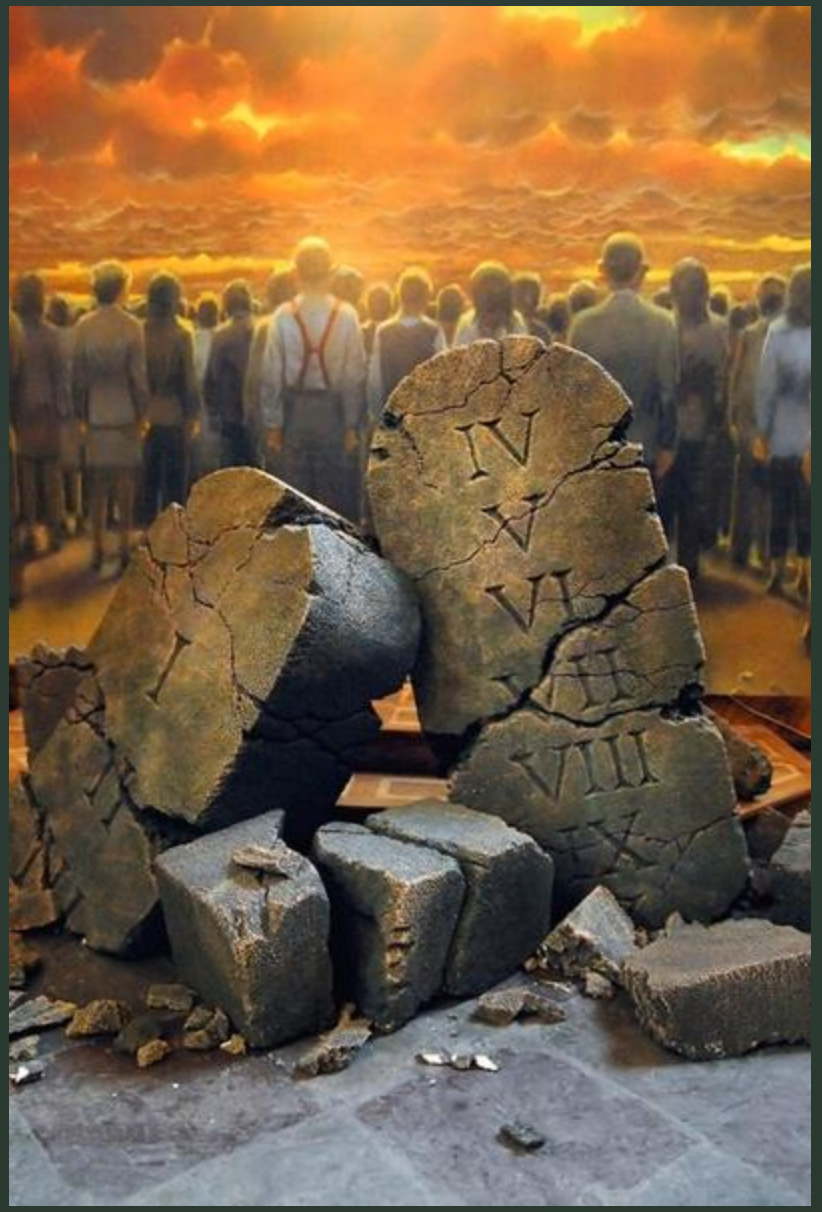
Dzieje Jezusa	Dzieje Mojżesza
Mt 2,13–14: Herod poszukuje Dziecięcia, aby Je zgładzić, dlatego Józef, zabrawszy Matkę i Jezusa, ratuje się ucieczką.	*Wj 2,15:* Faraon zamierza zabić Mojżesza, więc ten ratuje się ucieczką.
Mt 2,16: Herod wysyła żołnierzy do Betlejem, by wygubić wszystkie dzieci do dwóch lat.	*Wj 1,22:* Faraon rozkazuje utopić w wodach Nilu każdego nowo narodzonego chłopca Hebrajczyków.
Mt 2,19: Herod umiera.	*Wj 2,23:* Faraon umiera.
Mt 2,19–20: Anioł Pana nakazuje Józefowi powrót do ziemi Izraela, gdyż umarli ci, co czyhali na życie Dziecięcia.	*Wj 4,19:* Pan nakazuje Mojżeszowi powrót do Egiptu, gdyż umarli ci, którzy czyhali na jego życie.
Mt 2,21: Józef wraz z Jezusem i Jego Matką powracają do ziemi Izraela.	*Wj 4,20:* Mojżesz wraz z żoną i swymi dziećmi powraca do Egiptu.

Przymierze

Z łac. testamentum

- Nierozerwalna umowa Boga z człowiekiem
- Przez cały Stary Testament Bóg uczy człowieka zaufania.
- Szczytem zaufania wykaże się Maryja podczas Zwiastowania w Nowym Przymierzu

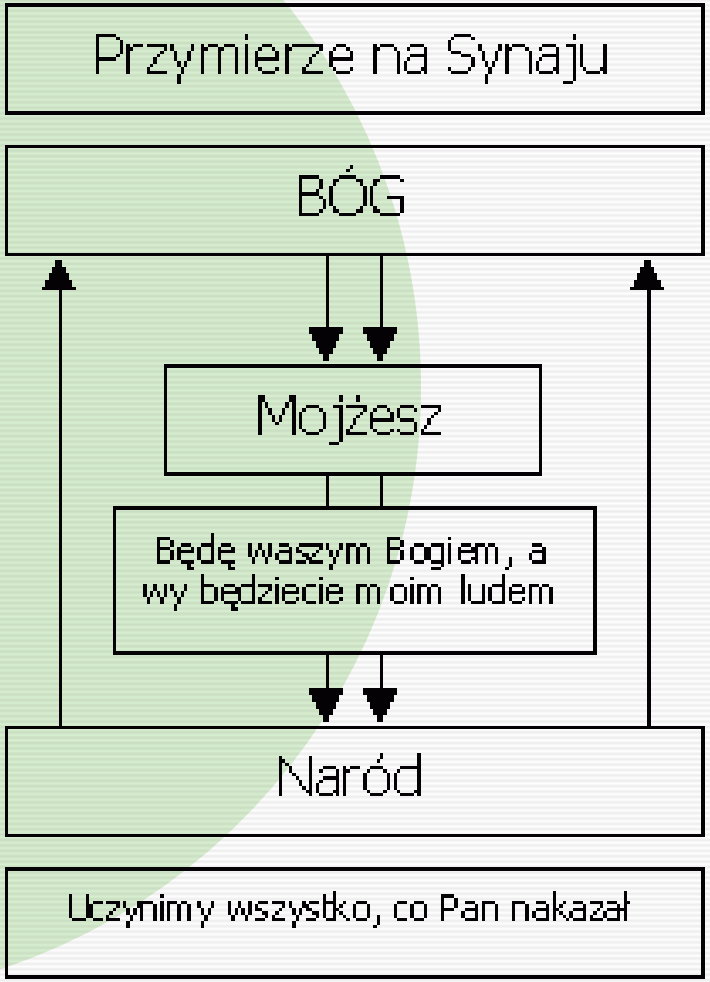

- Przymierze (łac. Testamentum) – nierozerwalna umowa między Bogiem a człowiekiem (Adamem, Noem, Abrahamem, Izaakiem, Jakubem, Mojżeszem)
- Bóg obietnicy zawsze dochowuje: Abraham stał się ojcem narodów, a Mojżesz wrócił do Ziemi Obiecanej,
- ale człowiek non-stop łamał Przymierze:

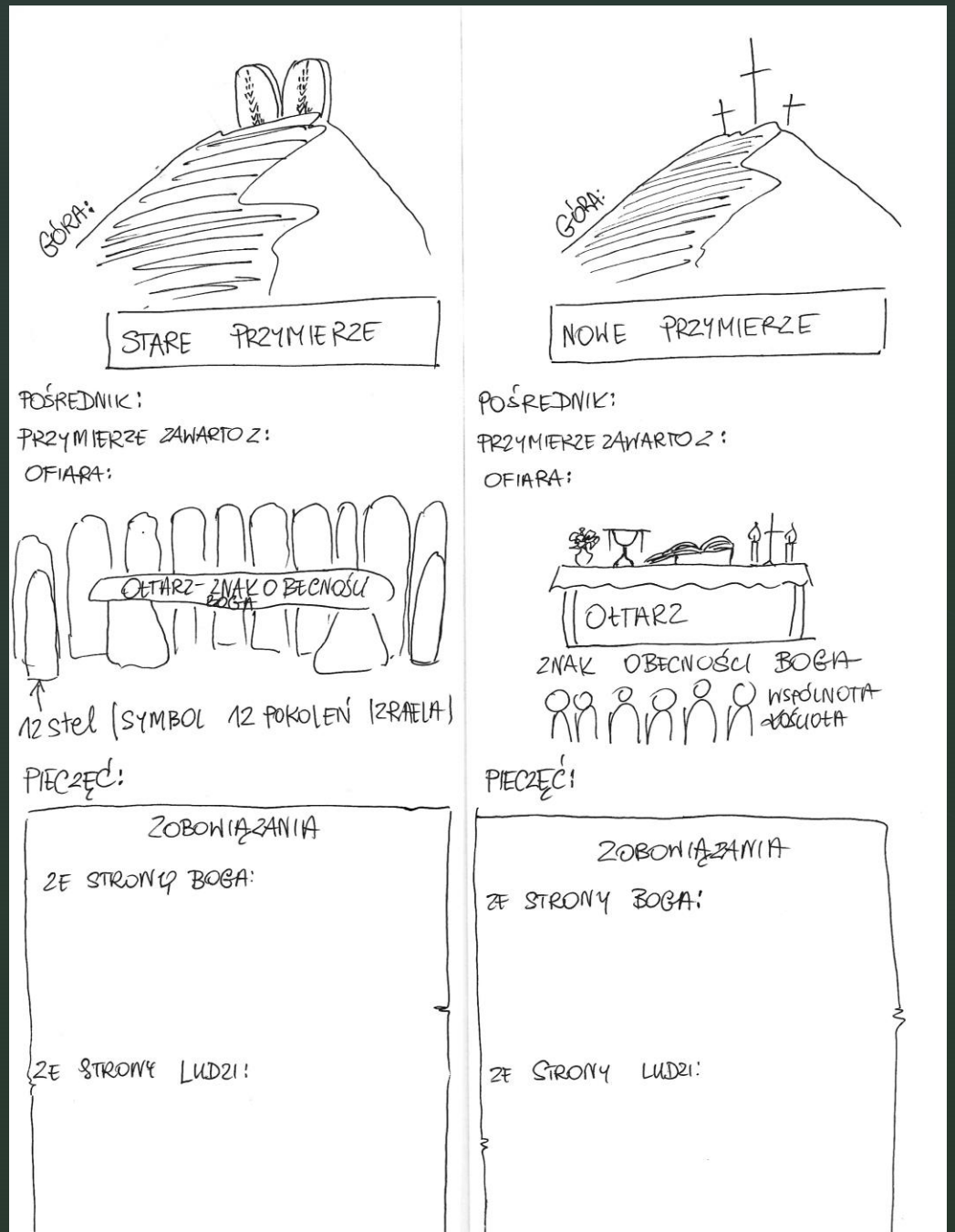
1. grzech pierworodny Adama,
2. seks Abrahama z Hagar, bo nie mogli doczekać się obiecanego syna z Sarą.
3. Wyjście 11 synów Jakuba z Ziemi Obiecanej do Egiptu, bo chwilowo była susza,
4. szemranie na pustyni, bunty i złoty cielec na pustyni.

Teraz, jeśli pilnie słuchać będziecie głosu mego i strzec mojego przymierza, Nie będziecie sobie czynili bożków, nie będziecie sobie stawiali posągów ani stel. Nie będziecie umieszczać w waszym kraju kamieni rzeźbionych, by im oddawać pokłon, bo Ja jestem Pan, Bóg wasz.

Dekalog
Prawo

Będziecie szczególną moją własnością pośród wszystkich narodów. Będziecie mi królestwem kapłanów i ludem świętym. Krajowi udzielę pokoju tak, że będziecie się udawali na spoczynek bez obawy. Dzikie zwierzęta znikną z kraju. Miecz nie będzie przechodził przez wasz kraj. Zwrócę się ku wam, rozmnożę was, umocnię moje przymierze z wami.

Charakter Przymierza

- Co znaczy słowo „Przymierze”?

- hbr. *berit* („łańcuch”, „kajdany”, „ogniwo”), ważna umowa (Jakub i Labam Rdz 31,44; Dawid i Jonatan 1 Sm 18,3; układ pokojowy pomiędzy Abrahamem i Amorytami Rdz 14,13; małżeństwo Prz 2,17; umowa między władcami Salomon i Hiram z Tyru 1 Krl 5; itp. - ale najczęściej pomiędzy YHWH a Izraelem)

- słowo *berit* wyraża sedno wiary i religii Izraela:

  tworzy jedność ludu Izraela (nie związki krwi),

  YHWH obrońcą,

  YHWH osobistym Bogiem (wymóg osobistej lojalności),

  strony Przymierza nie są równe (YHWH jest Panem - władcą).

Charakter Przymierza

- Co znaczy słowo „Przymierze”?

- hbr. *berit* („łańcuch”, „kajdany”, „ogniwo”), ważna umowa (Jakub i Labam Rdz 31,44; Dawid i Jonatan 1 Sm 18,3; układ pokojowy pomiędzy Abrahamem i Amorytami Rdz 14,13; małżeństwo Prz 2,17; umowa między władcami Salomon i Hiram z Tyru 1 Krl 5; itp. - ale najczęściej pomiędzy YHWH a Izraelem)

- słowo *berit* wyraża sedno wiary i religii Izraela:

  tworzy jedność ludu Izraela (nie związki krwi),

  YHWH obrońcą,

  YHWH osobistym Bogiem (wymóg osobistej lojalności),

  strony Przymierza nie są równe (YHWH jest Panem - władcą).

Przymierze i droga do Kanaanu (Wj 19 i Lb)

Najważniejszy epizod – **Przymierze** – centralne wydarzenie w Pięcioksięgu

[22 rozdziały Wj, cała (20 rozdz.) Kpł i 1 rozdział Lb]

- Były wcześniejsze Przymierza

- tradycje J i E znały przymierze z Abrahamem (Rdz 15), odnowione z Izaakiem (Rdz 26), Jakubem (Rdz 28) i ostatecznie przypieczętowane z Mojżeszem i ludem (Wj 3 i 24)

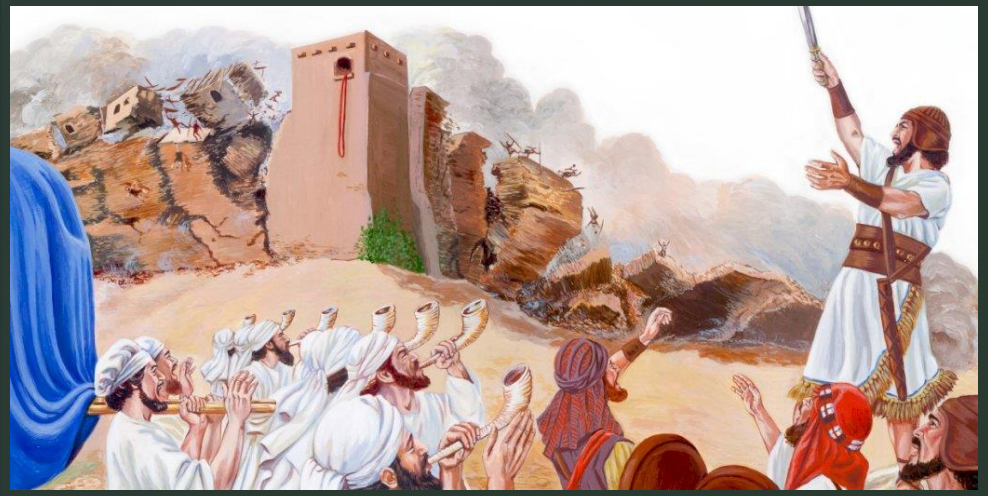
- lecz P patrzy na serię obietnic, błogosławieństw i warunków, które doprowadzając o wypełnienia na Synaju (Adam i Ewa, Noe, Abraham, Mojżesz)

- księga Pwt (D) – narodowa ceremonia odnowienia Przymierza

- Biblijna historia to teologia Przymierza. (Pięcioksiąg to Prawo Przymierza; wyjaśnia przeszłość [patriarchowie] i pozwala ocenić przyszłość [królowie, wygnanie i niewola])

- Historia Izraela – historia wierności Przymierzu

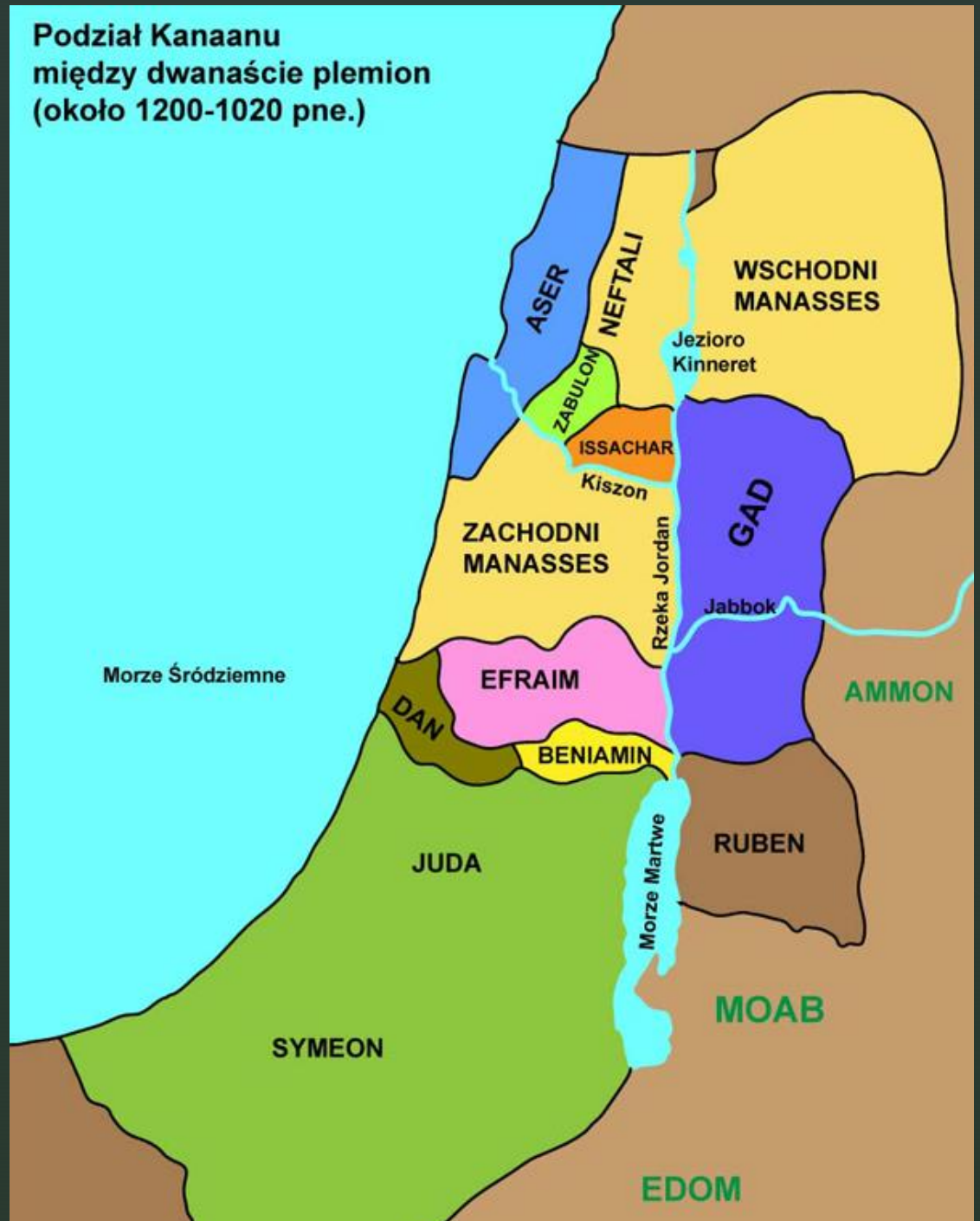
Księga Jozuego

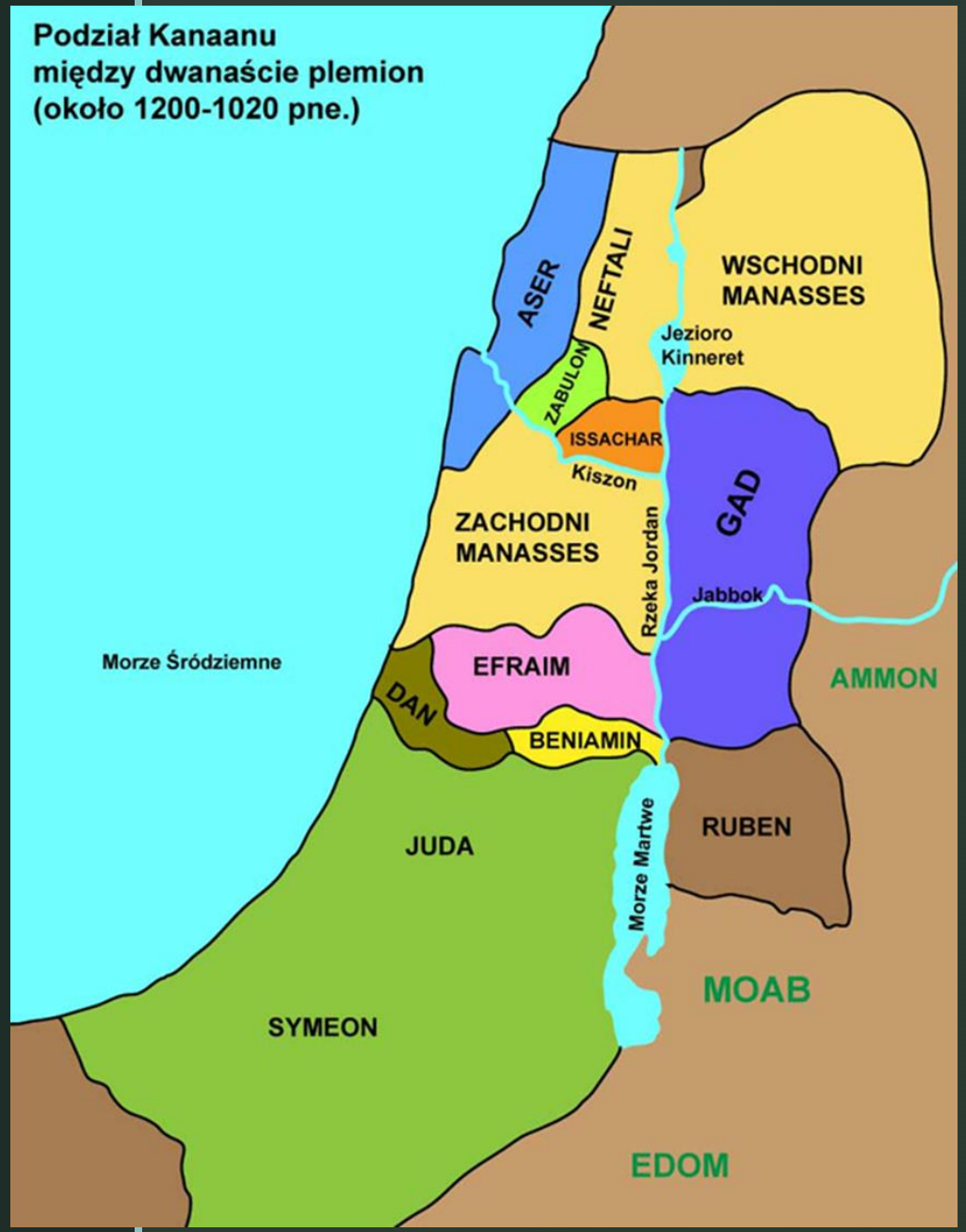
Zdobycie Jerycha

Trąby Jerychońskie

- 6 księga Starego Testamentu (Po Pięcioksięgu=Tora)
- Władzę po śmierci Mojżesza przejmuje Jozue, który ma zdobyć Ziemię Kanaan
- 400 lat wcześniej Jakub z synami opuścił Ziemię Obiecaną, więc osiedlili się tam powrotem Kananejczycy
- Księga Jozuego opowiada jak Izraelczycy toczą wojnę o Ziemię Obiecaną
- Jozue jest pierwszym sędzią (przywódcą religijnym = teokracja)

- Po zdobyciu Ziemi Kannan, Jozue dzieli ją między 12 pokoleń Izraela (12 synów Jakuba=Izraela).
- Lewici, potomkowie Lewiego służą w świątyni, więc nie mają ziemi. Z pokolenia Lewiego był Aaron (brat Mojżesza) jego synowie to lud kapłański.

- Od dwunastu synów Jakuba wywodzi się dwanaście plemion Izraela. Pomiędzy nie została podzielona ziemia Izraela za czasów Jozuego. Jednakże plemię Lewiego, którego członkowie byli kapłanami (zob. lewici), nie otrzymało własnego terytorium, jedynie szczególne miasta.
- Dodatkowo, gdy porówna się „listę” plemion z czasów podziału ziemi i z czasów czterdziestoletniej wędrówki po pustyni, jedno plemię Józefa zastępują plemiona jego synów: Efraima i Manassesa (obaj byli synami Józefa i jego egipskiej żony Asenat, których Jakub uznał na równi ze swoimi synami.